

הישיבה השלוש-מאות-ושבעים-ואחת של הכנסת השישית

יום שלישי, ט"ז שבט תשכ"ט (4 פברואר 1969)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א. תלמי:
הגני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הדעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת ת. ליאור:
ברשות היושבת-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת:
לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק לימוד חובה (תיקון מס' 6), תשכ"ט-1969.
לקריאה שנייה ושלישית: חוק לתיקון דיני רכישה לצרכי ציבור (תיקון), תשכ"ט-1968 - שחזר מוועדת הכספים.
לדיון מוקדם: חוק הדיינים (תיקון מס' 5), תשכ"ט-1969 - הצעת חברי-הכנסת י. ה. קלינגהופר.
החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו שעת-חידום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 4); 2. בצו שעת-חידום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 5); 3. בצו

שעת-חידום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 7); 4. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 87) (תיקון); 5. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 88) (ביטול); 6. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 95); 7. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 97); 8. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 98); 9. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 100); 10. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 101), תשכ"ט-1968.
כן הונחו: 1. העתק מכתבו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט אל יושב-ראש הכנסת מיום ח' בשבט תשכ"ט-27 בינואר 1968; 2. נוסח מתוקן של חוק הגנת השכר (תיקון מס' 6); 3. חוברת נתונים על הכנסת מיום כינונה.

ב. שאילתות ותשובות

2. מעשי חבלה באזור הגבול שבין לבנון וישראל

חברי-הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

1. כמה תקריות של ירי, מיקוש ותדירת חבלנים אירעו במחצית השנה האחרונה באזור גבולנו עם לבנון?

2. האם יש ידיעות בידי שלטונות הבטחון על שיתוף פעולה מצד צבא לבנון עם חבלנים החדרים מלבנון לישראל?

3. האם המהרה ממשלת לבנון בנושא זה?

שר-הבטחון מ. דיין

לשאלה 1: 30.

לשאלות 2, 3: כן.

3. מעשי חבלה בישראל מצד ירדן

חברי-הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום ט' בטבת תשכ"ט (30 בדצמבר 1968):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. כמה נסיונות לחבל ומעשי חבלה מצד חבלנים שבאו מירדן אירעו בשנת 1968?

ב. מה היו תוצאות ההתנכלויות הללו?

היו"ר א. תלמי:

נשמע עתה שאילתות ותשובות.

1. אמצעי בטחון בבית-לחם לרגל חג המולד

חברי-הכנסת ע. זועבי שאל את שר הבטחון ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

בעתון "אל-קודס" מס' 24, מ-4 בדצמבר 1968, נאמר: "אנשי-דת נוצרים בירושלים מחו בפני המושל הצבאי נגד הצעדים אשר ננקטו לגבי בית-לחם על-ידי שלטונות ישראל לרגל חג המולד". בהמשך הכתבה נאמר: "שלטונות ישראל החלו מיום חמישי שעבר במיקום תחנות חיפוש, check posts, במבואות בית-לחם, והחיילים החלו בחיפוש אצל אנשי-דת הנכנסים לבית-לחם ויוצאים ממנה".

הגני מתכבד לשאול:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות, כולן או בחלקן?

2. אם כן - האם מוכן ככדו להורות שייהיה יחס מיוחד לאנשי-דת וכמורה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: התשובה שלילית.

לשאלה 2: התשובה חיובית.

הגני לשאול את כבוד השר:

1. כמה אנשים נישבו בפעולות כראמה?
2. מה עלה בגורלם אחרי שבייתם?
3. היכן הם נמצאים כיום?
4. אם הם בבתי-כלא, מהו היחס אליהם - כשבוי מלחמה או כעצורים?
5. אם הם עצורים, בהתאם לאיזה חוק או תקנה הם במעצר?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 - 149.

לשאלות 2, 3 - 83 הוחזרו לירדן; השאר עצירים.

לשאלות 4, 5 - העצירים מוחזקים במעצר מיני-הלי, שהוצא על-פי סעיף 67 לצו בדבר הוראות בטחון, החל באזור יהודה ושומרון מכוח מנשר מס' 3, שפורסם על-ידי מפקד האזור.

7. פעולת חיל האוויר הישראלי נגד

ריכוזי צבא עיראקי בירדן

חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

רצוני לשאול את כבוד:

1. האם מאז פעולת חיל האוויר נגד ריכוזי הצבא העיראקי בירדן הוגבר כוח זה?
2. האם חונה בממלכת ירדן כוח אווירי של צבא עיראק?
3. האם בוצעו מאז פעולות התקפה מצד הצבא העיראקי נגד ישראל?

שר-הבטחון מ. דיין:

ראי השבועון שניתנה ביום 7 בינואר 1969 לשאלתה של חברת-הכנסת שמואל תמיר בנושא זה.

8. נסיבות המתתו של טייס ישראלי

בשטח ירדן

חברת-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

באחת הפעולות הצבאיות הישראליות, שמטרתן להשתיק אש שהופנתה נגד משקים בעמק הירדן, נחת טייס ישראלי במצונו בשטח עבר-ירדני כדי להציל את חייו לאחר שמטוסו נפגע. טייס זה נרצח על ידי רועה ערבי-ירדני, ומתברר כעת שממשלת עיראק שלחה פרס לרועה על מעשהו המתועב הזה.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם נערכה חקירה אשר בסופה הוברר למעלה מכל ספק שהטייס הישראלי נרצח?
2. האם הובאו ממצאי חקירה זו למוסדות בין-לאומיים, כדי להצביע על העובדה שרצח זה הוא בני-גוד לכל אמנה בדבר שבויי פעולות מלחמתיות?

3. אם התשובה לשאלה 2 היא חיובית, מתבקש כבוד השר לפרט את הפניות הנ"ל והתגובות להן?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לתשובתי שניתנה ביום 7 בינואר 1969 לשאלתה של חברת-הכנסת שמואל תמיר בעניין זה.

ג. הנוכחה הידיעה שאחוז הצלחתם של החבלנים לחבל בשטחנו הולך וקטן משבוע לשבוע?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה א - 226.

לשאלה ב - נהרגו 11 חיילים ו-38 אזרחים, נפצעו 62 חיילים ו-248 אזרחים.

לשאלה ג - איני יכול לקבוע תהליכים שבועיים בעניין זה.

4. דרכי גיוס אנשי "אל-פתח"

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י' בטבת תשכ"ט (27 בדצמבר 1968):

יואיל נא שר הבטחון להשיב לי - לפי ידיעתו:

1. מה האמת שאנשי "אל-פתח" מגויסים לשירות אירגון החבלה בהבטחות מהבטחות שונות הניתנות להם (כגון תגמולים כספיים, שיחזור משירות צבאי ואי-פעילות מבצעית)?

2. האם אנשי "אל-פתח" ידיעים את הצפוי להם בהיתקלות בגבולות הפסקת-האש של יוני 1967?

3. מהו יחס האוכלוסין באזורי יהודה ושומרון לחבלנים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 - הדברים נכונים.

לשאלה 2 - התשובה חיובית.

לשאלה 3 - אין לקבוע הכללות בנושא זה.

5. צליפות המצרים באזור תעלת סואץ

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

לאחרונה נודע בפומבי, שהמצרים ממשיכים בצליפות לעבר חיילנו במוצבים שלאורך תעלת סואץ. כוחותינו אינם משיבים באש.

בקשר לכך יואיל השר להשיבני:

1. כמה פעמים פתחו המצרים באש צליפות על כוחותינו במשך שלושת החודשים האחרונים של 1968?

2. מדוע אין צה"ל גומל ליורים עליו כגמולם?

3. האם היו נזקים מידיות אלו או נפגעים?

4. מה היתה תגובת משקיפי האו"ם ליריות מצד מצרים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 - 33.

לשאלות 2-3 - נפוצים.

לשאלה 4: ברוב הדיווחים של המשקיפים למרכז האו"ם צויין שהמצרים הם שפתחו באש.

6. מרטים על שבויים ירדניים עקב

פעולת צה"ל בכראמה

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

בעקבות פעולות כראמה הודיעו השלטונות כי כוחות צה"ל העבירו לישראל בעת חזרתם מספר אנשים שגישבו במקום.

ב. כיצד יש בדעת משרדו להגציה זכרם של אלה שנפלו על שיחרור חיפה?

שר-הבטחון מ. דיין:

בחיפה הוקמו האגדרות הבאות: בגן-הזכרון, בהר-הכרמל, בנוה-שאנן ובבית-הספר הריאלי.

12. לכידת חבלנים וציודם ברצועת עזה

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

ידיעה בעתון "דבר" מיום 31 בדצמבר 1968 מוסרת על לכידת חוליות חבלנים רבות, על מפקדיהן ותפיסת ציוד צבאי רב ברצועת עזה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. מה מספר החוליות שנתפסו ומה גדלן?
3. מהו הציוד הצבאי שנתפס?

שר-הבטחון מ. דיין:

הידיעה בכללותה נכונה.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בשבועות האחרונים - לאמיתו של דבר בחודשים האחרונים - מתברר יותר ויותר, לפי ידיעות שמתפרסמות, כי בעוד שביהודה ובשומרון הצליחו כוחות הבטחון למנוע למעשה כל פעילות חתרנית מקומית, נבדל מפעולות של חתרנים הבאים מהחוץ, הרי בתחום חבל עזה מסתבר שנמשכות הפעולות על-ידי יושבי המקום. האם יכול שר הבטחון לומר לבית, מהי סיבת ההבדל הזה בתוצאות הפעולה של כוחות הבטחון ביהודה ובשומרון מזה לעומת חבל עזה מזה?

שר-הבטחון מ. דיין:

אינני יכול, במסגרת תשובה לשאילתה, להסביר את ההבדל, אבל אני מאשר שברצועת עזה הפעילות החבלנית עולה בהרבה על זו שביהודה ובשומרון. את ההסבר מדוע זה כך לא אוכל למסור במסגרת תשובה לשאילתה, אבל אם יהיה דיון בכנסת או הצעה לסדר-היום, אוכל לנסות להסביר את הדברים.

13. נתונים על אירגוני החבלה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

1. האם יש לישראל נתונים על אירגוני החבלה?
2. אם כן - האם נמנים אלה המשתייכים לאירגוני החבלה עם שכבת המשכילים בקרב הציבור הערבי?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. אל-פתח, החזית העממית לשיחרור פלשתינה, כוחות השיחרור העממיים, אל-צאעקה.

2. הרוב המכריע של החבלנים הנתפסים לאחר רומה הוא בעל השכלה עד שש שנות לימוד. מיעוט קטן הוא בעל השכלה נוספת.

9. עזרת המדינות הערביות לאירגוני החבלה

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר הבטחון ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. אילו הן המדינות הערביות שבהן מקיימים החבלנים את אימוניהם?

2. מה העידוד ומידת העזרה שהם מקבלים מהארצות הערביות השונות?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: מצרים, סוריה, ירדן, לבנון, עיראק ואלג'יר.

לשאלה 2: עזרה צבאית חמרית ותעמולתית, הדרושה לקיום הפעילות החבלנית.

10. הגברת חיל האוויר המצרי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" ביום 31 בדצמבר 1968 נמסר, כי חיל האוויר המצרי עומד להכפיל את עצמתו לעומת העצמה ערב מלחמת ששת הימים, וכי חיל זה שוקם במהירות אחרי המלחמה.

רצוני לדעת:

האם הנתונים דלעיל נכונים ותואמים גם את הידיעות שבידי מערכת הבטחון?

שר-הבטחון מ. דיין:

לפי המשוער תוך שנה-וחצי בערך יכפיל חיל האוויר המצרי את עצמתו.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד השר, בעתונות העולמית פורסמה הערכה שברית-המועצות כבר שיווקה במיליארד דולר לחיל האוויר המצרי מאז המלחמה. האם היית אומר שזוהי הערכה סבירה?

שר-הבטחון מ. דיין:

שר משיב על שאלות ובעיות בתחומי משרדו. זה לא כולל את ברית-המועצות.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

אני מניח שזה כולל את המדיעין.

11. אנדרטות להנצחת משחררי חיפה

חבר-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבטחון ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

במכתב למערכת "הארץ", שהתפרסם ביום 1 בינואר 1969 נושא כותרת "הנופלים בקרב על חיפה לא זכו לאנדרטה", מתאוננת אם שכולה, שבנה נפל על שיחרור חיפה, על כי עד היום לא הונצחו משחררי חיפה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. מהי הסיבה שעד היום לא הונצחו הנופלים על הגנתה ושיחרורה של העיר חיפה?

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

לאור הנתונים של החבלנים הלכודים שנחקרו, האם חל שינוי מהותי באופי חברי אירגוני החבלה שנלכדו לפני מלחמת ששת הימים לעומת אלה שנלכדו לאחר המלחמה?

שר-הבטחון מ. דיין:

כן, חל שינוי.

14. חקירת תלונות על הממשל הצבאי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ט"ז בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 6 בינואר 1969 נמסר, כי מר חמדי כנען, ראש עיריית שכם, חזר והאשים יום קודם לכן את שלטונות הממשל הצבאי בגדה המערבית בביצוע פעולות "בלתי-אנושיות" נגד אוכלוסי הגדה. מר כנען אמר את דבריו בראיון עם כתב ה-בי.בי.סי.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נחקרו האשמותיו הנ"ל של מר כנען? האם היתה פגייה אליו בעקבות הראיון, כדי לברר עמו למה בדיקת התבונן?

2. אם נחקרו האשמותיו — מה העלתה החקירה?

שר-הבטחון מ. דיין:

אישים שונים מיהודה, שומרון ורצועת עזה פונים מדי פעם בטענות ובתלונות. במידה שהתלונות הן ספציפיות וענייניות, הן מקבלות את הטיפול המינהלי או המשפטי הנאות.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

היום נתפרסם, שבעד שבשכם נמצא נשק בשני בתים, נהרסו ארבעה-עשר בתים. תלונות מסוג זה, ספציפיות לגמרי, נשמעות מפעם לפעם. ידוע על מכתב שקיבל השר לגבי הכפר בית-פורק. האם אין מקום להקים, אפילו בתחום משרד הבטחון, מוסד לעידעורים ותלונות, שימסוך דין-וחשבון על עניין זה? לא ייתכן שהכנסת לא תדון בכך שנהרגה אשה על-ידי חיילים ברפיח. חייב להיות איזה דיון. לא ייתכן שכל זה יהיה נדון בין שר הבטחון לבין קצינים.

שר-הבטחון מ. דיין:

אם השאלה מכוונת לכך שהכנסת תדון בעניין — אינני והכתובת. אם יש לך שאלה עניינית על כפר מסויים, תשאל ואשיב לך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

השר מסרב להשיב. על זה אני מדבר.

15. העברת כסף מירדן לשטחים

המשוחררים

חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר הבטחון ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

במסגרת משפט ריגול בבית-דין צבאי בג'נין העידו מספר ראשי עיריות בשטחים המשוחררים וביניהם

חמדי כנען משכם, חילמי חנוני מטול-כרם, חוסי אל-ג'קי מג'נין ואחרים, על כי מהגו לקבל סכומי כסף מירדן לשם חלוקתם בין תושבי השטחים. גם חברי חוליות החבלה שנתפסו בעזה הצהירו כי קיבלו כסף מירדן.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. אילו סכומי כסף הועברו לראשי העיריות הללו?

2. כיצד הגיעו סכומי כסף אלו לשטחים המשותף-ררים?

3. למי חוק כסף זה?

4. האם הועברו סכומי כסף נוספים מירדן לשטחים המשוחררים?

5. אם כן, למי?

שר-הבטחון מ. דיין:

ראה תשובותי, שינתנו ביום 22 בינואר 1969 לשאלתה של חבר-הכנסת גרוס וביום 7 בינואר 1969 לשאלתה של חבר-הכנסת נתן פלד, בעניין זה.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמואל תמיד.

שמואל תמיד (המרכז החפשי):

כבוד השר, האם לא מסתבר, שאפשרות המעבר הלך ושוב, הניתנת לאישים שונים המתגוררים ביהודה ובשומרון, מקילה על העברת תשלומי כסף או סכומי כסף לידי כוחות חבלניים — אם בחבל עזה ואם ביהודה ובשומרון?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין ספק, שהתנועה החפשית מאפשרת גם העברת כספים, אבל גם במכירת תוצרת, הנמכרת במיליונים רבים בגדה המזרחית. איננו עורכים שום ביקורת על כמות הכספים שנשארת, עוברת וחוזרת. לכן, העברת כספים מהגדה המזרחית הגנה או מכאן לגדה המזרחית בכלל אינה נתקלת בקושי מצד המעבי; הוא לא צריך להבטיח או לנקוט צעדים מיוחדים. ימכור את התוצרת — יביא את כל הכסף חזרה או פי שניים או בכלל לא. אין מפקחים על כך. זו המדיניות שלנו.

16. דברי שר הבטחון בטלוויזיה הבריטית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

בראיון, ששודר בטלוויזיה של ה-בי.בי.סי. בתכנית "פאנוראמה", הצהיר שר הבטחון (לפי "מעריב" של יום 14 בינואר 1969), כי ישראל לא תוותר על שליטתה במצרי טיראן ולא תפנה את שארם-א-שייך.

הנני לשאול את כבודו:

1. האם הצהיר שר הבטחון את ההצהרה דלעיל?

2. אם נמסרה ההצהרה על-ידי שר הבטחון, האם תואמה ההצהרה דלעיל מראש עם ראש הממשלה או עם שר החוץ?

3. אם לא תואמה ההצהרה כנ"ל — האם הביע השר את דעתו האישית בגדון זה או שהופיע בשידור בשם הממשלה?

וצה"ל, אשר הביאו לידי אישור הפירסום על הפעולות והתכניות האמורות?

שר-הבטחון מ. דיין:
הרמטכ"ל שקל את הדבר והחליט בו.

היו"ר א. תלמי:
שאלה נוספת לחבר-הכנסת אברהם טיאר.

אברהם טיאר (המרכז החפשי):
כבוד שר הבטחון, האם אנחנו עומדים לפני גילויים נוספים ומסוג זה?

שר-הבטחון מ. דיין:
בשאלתה נשאלתי: "מה הם השיקולים המדיניים והצבאיים של הממשלה וצה"ל, אשר הביאו לידי אישור הפירסום על הפעולות והתכניות האמורות?" - על כך השבתי כי לא הממשלה מחליטה על כך. הדבר הוא בתחום סמכותו של הרמטכ"ל והוא מוסר לפירסום ידיעה מסוג זה. הוא שקל והחליט. איך יחליט בעתיד - איני יודע.

19. דברי שר הבטחון בטלוויזיה הבריטית

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבטחון ביום א' בשבת תשכ"ט (20 בינואר 1969):

כפי שהתפרסם בעתון "ידיעות אחרונות", אמר כבוד השר בטלוויזיה הבריטית, כי ישראל תסכים למשא-ומתן על נסיגה מסיני ומהגדה, אך לא תתיר כניסת צבא ערבי מערבית לירדן.
אודה לכבודו אם ישיביני:

1. הנכונה הידיעה הנ"ל?
2. אם כן - האם בדברים הנ"ל ביטא כבודו את דעת הממשלה או דעתו האישית בלבד?
3. האם מדברים אלה ניתן להבין שלפי דעת השר תסכים ישראל לסגת מכל הגדה ומכל סיני, או אך ורק מחלק מהם?
4. אם לפי דעת השר יש לסגת מחלק מהשטחים הללו - על אילו שטחים אין לדעתו לוותר?

שר-הבטחון מ. דיין:
הידיעה כפי שמופיעה בשאלתה אינה נכונה. סטנוגרמה מהראיון נתפרסמה ב"גרדסלם פוסט" המצורף בזה.

20. הבטחת נוהל תקין לגבי שיתוף אנשי צבא בפעולות מפלגתיות

חברת-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ח' בשבת תשכ"ט (27 בינואר 1969):

ידיעה בעתון "הארץ" מיום 22 בינואר 1969 מוסרת על נסיונות לשתף אנשי צבא ובטחון בפעולות של מפלגת העבודה.

- אבקש את כבודו להשיביני:
1. האם נכונה הידיעה?
 2. מה ידוע לשר על נסיונות ליצור מגעים בין קציני צבא לבין ראשי מפלגת העבודה במגמה לשתתף בפעולות במפלגת העבודה?

שר-הבטחון מ. דיין:

דברי הראיון הטלוויזיה של ה-בי.בי.סי. נאמרו על דעתי בלבד.
הניסוח אינו כמופיע בשאלתה, אלא כפי שנתפרסם ב"גרדסלם פוסט" מיום 17 בינואר 1969.

17. התנאים להפסקת מצב הלוחמה בין ישראל ומצרים

חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום א' בשבת תשכ"ט (20 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 16 בינואר 1969 נמסר, כי בפגישה שנערכה עם תלמידי שמיניות ב"היכל התרבות" ביום 15 בינואר 1969 הצהיר שר הבטחון, שכיום אפשר להשיג הפסקת לוחמה תוך חזרה לגבולות של יוני 1967.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה דלעיל נכונה?
2. אם היא נכונה - על יסוד מה נאמרו דבריו הנ"ל של שר הבטחון?

שר-הבטחון מ. דיין:

בדברי התייחסתי למצרים וציטטתי את העמדה הרשמית המצרית כפי שמופיעה בפירסומים רבים והמד-ברת על התנאים שבהם תהיה מצרים מוכנה להכריז על הפסקת מצב הלוחמה עם ישראל.

היו"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד השר, לא שאלתי את השר מה דעתו של גמאל עבדול נאצר, אלא מה דעת כבוד השר. האם כבוד השר מאמין, כפי שצוטט כאן, שאפשר להשיג שלום עם מצרים על פי הגבולות של ה-5 ביוני?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בשאלתה מדובר על הפסקת לוחמה.

שר-הבטחון מ. דיין:

לא שאלת מה אני מאמין. אילו היית שואל מה אני מאמין, הייתי אומר שאני יכול לענות על השאלתה, כי איני יכול להגיד מה אני מאמין. בשאלתה נשאלו שתי שאלות עובדתיות: - 1. האם הידיעה דלעיל נכונה? 2. אם היא נכונה - על יסוד מה נאמרו דבריו הנ"ל של שר הבטחון? על זה השבתי שהידיעה נכונה ושדברי נאמרו על יסוד הפירסומים המצריים. לא נשאלתי במה אני מאמין, ואילו הייתי נשאל, לא הייתי משיב, כי אין זה נושא לשאלתה.

18. פעולות צה"ל לכיבוש שארם-א-שייך

חברת-הכנסת א. טיאר שאל את שר הבטחון ביום א' בשבת תשכ"ט (20 בינואר 1969):

לאור הידיעות שפורסמו בעתונות, מפי קציני צה"ל, על הפעולות שנוקטו על-ידי צה"ל ב-1955, לאפשרות של כיבוש שארם-א-שייך - אבקש את כבוד השר להשיביני:

מה הם השיקולים המדיניים והצבאיים של הממשלה

באזה דבר שהוא, על הנאמר בפקודות מטכ"ל. אני מניח מראש שאף אחד מהחיילים לא יעבור על פקודות מטכ"ל, ואם יקום חוג כזה, אני מניח שהחיילים ישתתפו בו רק במידה שפקודות מטכ"ל מאפשרות זאת.

נוסף לכל זה, הדבר הועלה בישיבת הממשלה, וראש הממשלה הבטיח לטפל בדבר, וממילא חדלתי לטפל בו.

21. הבטחת נוהל תקין לגבי שיתוף אנשי צבא בפעולות מפלגתיות

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ח' בשבט תשכ"ט (27 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 22 בינואר 1969 נמסר, כי שר הבטחון שולל שיריב אנשי צבא במאבק הפנימי במפלגת העבודה.

"הארץ" מוסיף, כי העילה להתנגדותו של שר הבטחון היא המגמה להקים "חוג אינפורמציה" לאנשי צבא ובטחון מטעם מזכירות מפלגת העבודה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם מותר לאנשי צבא להשתתף בפעולות מפלגתיות, בכלל זה השתתפות בחוגים מפלגתיים?

2. האם אסור שר הבטחון (אם אמנם הובאה בקשה כזו לפניו) לאנשי צבא להשתתף ב"חוג לאינפורמציה" העומד לקום (לפי ידיעה ב"הארץ") מטעם מפלגת העבודה?

שר הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לתשובה שנתתי זה עתה לשאלתה של חבר הכנסת שמואל תמיר באותו עניין.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, האם חוג מעין זה, שכבוד השר קרא עליו בעתונים, היה קיים אי-פעם בצה"ל בתקופת כהונתו של שר הבטחון דוד בן-גוריון ושל שר הבטחון הנוכחי כרמטכ"ל?

שר הבטחון מ. דיין:

לא היה קיים חוג כזה בתקופת כהונתי כשר הבטחון.

22. הבטחת נוהל תקין לגבי שיתוף אנשי צבא בפעולות מפלגתיות

חבר הכנסת ג. האונר שאל את שר הבטחון ביום ח' בשבט תשכ"ט (27 בינואר 1969):

נתפרסמה ידיעה ("הארץ", 22 בינואר 1969), כי נעשו הכנות להקמת חוג לחילופי אינפורמציה במפלגת העבודה, בו ישתתפו השתתפות קבע קציני צבא בכירים.

שאלותי הן:

א. הנכונה הידיעה?

ב. אם כן — האם נקט שר הבטחון צעדים לביצוע הוראות הקבע האוסרות פעילות מפלגתית על-ידי אנשי צבא?

3. מה הן הוראות הקבע לגבי השתתפות אנשי צבא בפעולות מפלגתיות?

4. אילו אמצעים ננקטים על-ידי שר הבטחון לשם הבטחת הנוהל התקין לגבי שיתוף אנשי צבא בפעולות מפלגתיות?

שר הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1—2: ידוע לי רק מה שנתפרסם בעיתונות בעניין זה.

לשאלה 3: פקודת מטכ"ל 33.0116 קובעת בין היתר:

חייל רשאי להימנות על כל אגודה או מפלגה הקיימים במדינה כחוק, אך חייב להימנע מכל פעילות בגופים אלו, פרט לאמור להלן:

חייל רשאי להיות נוכח באסיפה או בכנס של אגודה או מפלגה כנ"ל, אך אסור לחייל להשתתף באופן פעיל, כנאום, חבר נשיאות או ממלא תפקיד פעיל אחר, באסיפה או כינוס כאמור בהכנות אליהם (סעיף א3).

חייל אינו רשאי להשתתף בכינוס צבאי או באסיפת חילאים, הנערכים על-ידי רשות שאינה צבאית, או רשות צבאית בלתי-מוסמכת, כמו כן אינו רשאי לדון בנושאים צבאיים בכינוס או באסיפה כלשהם, ללא רשות הממונים עליו (סעיף א6).

חייל לא ידון ברבים, בעל-פה או בכתב, בנושאים המשווים לדיון האמור אופי פומבי, בשום שאלה מדינית (או העלולה להתפרש כמדינית), אלא בהתאם לאמור להלן (סעיף ב1).

חייל לא יענה לכל הזמנה הבאה מטעם איגוד, הסתדרות, מפלגה, או כל גוף ציבורי או אזרחי אחר, להשתתף באופן פעיל בכל אסיפה, מסיבה או מעמד חגיגי אחר, כנציג הצבא, כן לא יענה לכל הזמנה כנ"ל בנסיבות בהן עלולה השתתפותו או נוכחותו להתפרש כמייצגת את הצבא, אף אם הזמנה זאת מכוונת אליו באופן ישיר ואישי, אלא אם כן הוטל עליו תפקיד הייצוג במינוי או ניתן לכך אישור מיוחד על-ידי הרמטכ"ל או ראש אגף כוח אדם במטה הכללי, או לגבי החיילים השוים בתוקף תפקידם במדינות, אשר אליהם מואמנים נספחי צה"ל — על-ידי נספח צה"ל, בהתאם למהות הפעולה (סעיף ב3).

לשאלה 4: הנושא הועלה בישיבת הממשלה, וראש הממשלה קיבל על עצמו לטפל בו.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

התשובה של שר הבטחון לשאלות 1 ו-2 היתה, שלא ידוע לשר הבטחון יותר מאשר פורסם בעיתון. שאלתי היא: האם שר הבטחון או הרמטכ"ל חקרו בנדון, לאור הפירסומים הללו, ונקטו צעדים ביחס לחוג לאינפורמציה ובדקו האם הוא עולה בקנה אחד עם פקודות מטכ"ל, ששר הבטחון קרא עכשיו לפני הכנסתו?

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא חקרתי ולא בדקתי אם החוג הזה אמנם קיים בפועל או יש רק תכנית לקיים אותו, ולא ידוע לי על כך שהרמטכ"ל חקר בדבר. ממילא גם לא בדקתי את החוג, שנתפרסם כי עומד לקום, אם עבר במשהו, או

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לתשובתי שנתתי זה עתה לשאלתה של חבר-הכנסת שמואל תמיר בנושא זה.

23. חברי מועצת המנהלים של "אל-על" וזכויותיהם לטיסות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

1. מי הם חברי מועצת המנהלים של חברת "אל-על", ועל-ידי מי נתמנו?

2. מה הן ההטבות שזכאים להן חברי מועצת המנהלים של חברת התעופה בתוקף חברותם במועצת המנהלים?

3. בשלוש השנים האחרונות מי מבין חברי מועצת המנהלים קיבל טיסות חינם או טיסות במחירים מוזלים ב"אל-על" וכן בכל חברת תעופה אחרת, לעצמו ולבני משפחתו, כמה פעמים קיבל טיסות כנ"ל, ובאילו קווים? 4. מה היו השיקולים למינוי כל אחד מחברי מועצת המנהלים?

5. האם חלו במחצית השנה האחרונה שינויים במועצת המנהלים?

אם כן — אילו שינויים? — אם חלו שינויים, מתייחסת שאלה 3 גם לחברים שפרשו ממועצת המנהלים.

6. האם זכו בחמישה-עשר החודשים האחרונים עובדי מדינה כלשהם, לעצמם או לבני משפחותיהם, ושאינם חברים במועצת המנהלים, לטיסות חינם או לטיסות מוזלות במיוחד במטוסי "אל-על"? אם כן — כמה עובדי מדינה זכו לכך, ומה היו הנסיבות לגבי כל אחד מהם?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: חברי מועצת המנהלים מתמנים על-ידי בעלי המניות: ממשלת ישראל, הסוכנות היהודית, צימ, חברת העובדים.

חברי מועצת המנהלים הם: מ. אבידור, ד"ר י. ארנון, מ. בן-ארי, ש. בר-זאב, מ. גירון, מ. הוד, מ. זנדברג, א. ידלון, מ. כרמל, א. ליב, ד"ר ש. לנגסט, מ. צור, מ. קשת, ד. שפירי וא. שלוש.

לשאלה 2: בהתאם לתקנות האירגון הבין-לאומי של חברות התעופה, זכאים חברי מועצת המנהלים לאותן זכויות טיסה הנתונות לעובדי חברות התעופה. אין הם זכאים להנחה במס נסיעות.

לשאלה 3: חברי המועצה נהנו מזכות זו במשך שלוש השנים האחרונות ב-7 נסיעות, ובני משפחותיהם ב-40 נסיעות, — 19 לארצות-הברית ו-28 לאירופה.

לשאלה 4: כשרם האיש.

לשאלה 5: לא.

לשאלה 6: אין חברת "אל-על" רשאית לתת הגנות על כרטיסי טיסה. "אל-על" רשאית להזמין עובדי מדינה, כאזרחים אחרים, לטיסות בכורה, אך אלה חייבים באישור מנהלי משרדיהם לפי סעיף 41-42 בתקשיר. כמו כן מכבדת "אל-על" צווים ממשלתיים, המוצאים על-ידי האגף לתעופה אזרחית, להוביל אנשים ללא תשלום. צווים אלו מוצאים בהתאם להנחיות שר התחבורה במקרים אלה בלבד: א. טיסות של

עובדי מדינה בתפקיד עביר "אל-על". ב. מקרים רפואיים-סוציאליים, בהתאם להמלצת משרד הבריאות. ב-15 החודשים האחרונים היו 5 טיסות בכורה, בהן השתתפו 121 עובדי מדינה, בהתאם לסעיף 41-42 בתקשיר. באותה תקופה הוצאו 204 צווים ממשלתיים לפקחי טיסה, מטאורולוגים, טכנאי קשר, אנשי חיל אוויר, משרד החוץ וכו'.

24. תקירת נסיבות הדליקה בגמל התעופה לוד

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

בהתייחס לשריפה שאירעה לאחרונה בגמל התעופה לוד הגני מבקש לדעת:

1. מה היו סיבות הדליקה?
2. האם נכון הוא כי מבנה בית-הנתיבות היה כזה שאיפשר התפשטות מהירה של האש בכל הבניין?
3. האם היו במקום סדרי בטיחות קבועים כדי למנוע התפשטות הדליקה?

4. האם נכונה הטענה שהופיעה ב"הארץ" של יום 25 באוקטובר 1968 ושלפיה לא היה בבניין כל סידור המאפשר איתור מקום הלהבות?

5. האם כתוצאה מהדליקה הוסקו מסקנות אישיות כלשהן לגבי האחראים של בית-הנתיבות וגמל התעופה לוד?

שר-התחבורה מ. כרמל:

נא ראה תשובתי שניתנה ביום 7 בינואר 1969 לשאלתה של חבר-הכנסת מיקונים בעניין זה.

25. תכנית לנתיב יבשתי בשטח ישראל בין ים סוף לים התיכון

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר התחבורה ביום י"ד בחשוון תשכ"ט (5 בנובמבר 1968):

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם גדונה תכנית נתיב יבשתי דרך שטח ישראלי בין ים סוף לים התיכון?

2. הנכון הדבר שמצרים הקדימה את ישראל בסלילת "גשר יבשתי"?

3. הנכונה הידיעה שפורסמה בעתונות, לפיה החו"גים הממשלתיים הישראליים לא ייחסו ואף אינם מייחסים חשיבות מרובה לגשר יבשתי?

4. הידוע לכבוד השר מהו מחיר הובלת טון סחורה דרך הגשר היבשתי המצרי בין ים סוף לים התיכון, ומה יכול להיות מחיר זה אם ייסלל גשר יבשתי ישראלי כנ"ל?

5. מהו הסכום הדרוש לסלילת גשר יבשתי ישראלי בין ים סוף לים התיכון?

6. מהו הזמן הדרוש לסלילת גשר כנ"ל?

7. מה הן הסיבות שמנעו עד כה סלילת גשר יבשתי כנ"ל?

8. האם בפני המשרד שכבדו עומד בראשו הובאה תכנית לסלילת גשר כזה? אם כן — מה היתה תגובת מומחי המשרד?

9. מהו מספר הפועלים הדרושים –

א. לסלילת גשר כנ"ל?

ב. להחזקת הגשר?

10. מהו מספר המשאיות הדרושות להובלת כמות הסחורה שיש לצפותה דרך הגשר הנ"ל?

שרי-התחבורה מ. כרמל:

אני קראתי את השאלות שלך. אינני עונה על מה ששאלת את המנהל הכללי של משרד התחבורה, אלא על מה ששאלת בשאלתה כתובה המונחת לפני חברי הכנסת.

26. סיבת המחסור במשאיות

חבר-הכנסת א. אבגרי שאל את שר התחבורה ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

הגיע לידי חוזר מטעם מכון היצוא הישראלי. מחזור זה מתברר כי קיים מחסור חמור במשאיות להובלה בפנים הארץ, וכי עקב מחסור זה סוכם בין מנהל נמל אילת ומשרד המסחר והתעשייה על אחסנה חפשית של מטעני יצוא בנמל אילת.

יתר על כן, מצויין באותו חוזר כי כיום מאוחסן יום בנמל אילת כ-7000 טון מטעני יבוא ללא אפשרות להובילם במהירות רצויה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם קיים כיום מחסור חמור במשאיות?
2. האם העובדות דלעיל נכונות?
3. האם מפעל "ליילנד" מספק את כל התצרוכת המקומית של משאיות?
4. האם ניתנים כיום רשיונות יבוא למשאיות מאותם סוגים המיוצרים במפעל "ליילנד"?
5. מהי סיבת המחסור (אם בכלל) של משאיות במשק התחבורה?
6. אם קיים מחסור – אילו פעולות נעשות מטעם משרד התחבורה לחיסולו?

שרי-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: עם גמר תקופת המיתון והגידול בפעילות הכלכלית נתגלה מחסור מסוים במשאיות.

לשאלה 2: כן.

לשאלה 3: מפעל "ליילנד" אשדוד מספק את רוב התצרוכת המקומית.

לשאלה 4: לא.

לשאלה 5: הסיבה נעוצה, כאמור, בגידול הפעילות הכלכלית שלאחר מלחמת ששת הימים.

לשאלה 6: לפי תביעתנו הגביר המפעל את קצב הייצור; כן הוצאו רשיונות ליבוא 150 משאיות כבדות, שחלק מהן כבר הגיע לארץ.

27–28. אמצעים להגדלת מספר העובדים

הישראליים באניות ישראליות

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

בעתון "הארץ" מיום 6 בנובמבר 1968 פורסם: "חברת 'צים' הזמינה השבוע בשביל אניותיה 25 קציני סיפון ומכונה זרים, בגלל המחסור בעובדי ים ישראליים. משך החדשים האחרונים פרשו מ'צים' יותר מעשרה רבי-חובלים."

נוכח ההשלכות השליליות שיכולות להיות מריבוי העסקת קצינים זרים באניות המגיפות דגל ישראלי,

שרי-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: כן. הוקם צוות מיוחד לנושא זה.

לשאלה 2: לא.

לשאלה 3: לא.

לשאלה 4: לדברי המצרים תעלה הובלת טון מטען בנתיב היבשתי שלהם כ-4 לירות שטרלינג. מחיר ההובלה בנתיב הישראלי יהיה תלוי בכמות ובסוג המטען, ועלה, כמשוער, פחות מהמחיר הנקוב על-ידי המצרים.

לשאלות 5, 6, 7: כבר היום מובילים למעשה כמויות קטנות, כ-500 טון לחדש, בין הים התיכון לים סוף, ובכיוון הפוך.

אין עדיין אומדן מדויק של ההשקעה שתידרש בעתיד בשיפורי כבישים, במיתקנים נמליים ובכלי תובלה עם התרחבות גדולה של הובלה יבשתית זו בין הימים.

לשאלה 8: הנושא נבדק יסודית על-ידי מומחים, וכאמור הוקם צוות מיוחד המטפל בנושא.

לשאלה 9: סבירני כי השואל הנכבד טעה במובן המונח "גשר יבשתי". הכוונה היא: הובלה בנתיב יבש-תי הקיים כקשר בין שני הימים.

לשאלה 10: הדבר תלוי בכמות המטענים, ומתפ-קדי הצוות המיוחד שהוזכרה לתאם את הגורמים השונים.

הי"ר א. תלמי:

שאלה גוספת לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון:

האם כבוד השר שם לב לעובדה – ואני כבר העי-רותי אותו הדבר למנהל הכללי של משרד התחבורה – שהמושג "גשר יבשתי" מופיע במדרכאות כפולות, ולכן כוונתי...

הי"ר א. תלמי:

אתה רשאי רק לשאול שאלה ולא לתקן תיקונים. אתה יכול להגיש תיקונים בכתב.

שלמה כהן-צידון:

העירותי על כך למנהל הכללי של משרד התחבורה.

שרי-התחבורה מ. כרמל:

הואיל ומדובר בשאלתה שלך על גשר ואתה שואל כמה עובדים יועסקו בכך, נדמה היה לי שהכוונה שלך להקמת גשר.

שלמה כהן-צידון:

לא, והסברתי זאת למנהל הכללי של משרד התחבורה, אבל כנראה לא העביר לך את ההסבר.

אי לואת רצוני לדעת:

מה הוא עושה כדי למנוע תגודות קיצוניות במצב התעסוקה בנמל אילת?

שר-התחבורה מ. כרמל:

נא ראה תשובתי שניתנה ביום 3 בדצמבר 1968 לשאלתה של חבר-הכנסת דניאל לוי באותו נושא.

30. אמצעים למניעת דליקות בנמל התעופה לוד

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר התחבורה ביום כ"ז בחשוון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

בתאריך 12 בנובמבר 1968 פרצה דליקה גוספת באזור שדה התעופה לוד, במחסני חברת טי. וו. אי.

שאלותי הן:

א. מה מצב הבניינים והמיתקנים בנמל התעופה לוד מנקודת ראות של הרכב החמרים בקשר לסיכון דליקות?

ב. האם אין השר סבור, כי מלבד מסקנות ועדת החקירה בקשר לדליקה בנמל התעופה לוד יש לנקוט באמצעים דחופים כדי למנוע פרוץ דליקות בבניינים ומיתקנים חיוניים ביותר במקום זה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ראה נא תשובתי שניתנה ביום 21 בינואר 1969 לשאלתה של חבר-הכנסת מיקוניס בעניין זה.

31. מניעת פיטורין של עובדי מפעל אילין

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום כ"ח בחשוון תשכ"ט (19 בנובמבר 1968):

כפי שהתפרסם בעתון "דבר" מיום 4 בנובמבר 1968, הצהיר ממלא-מקום מזכיר מועצת פועלי חיפה, א. ברי-חיים, כי שר התחבורה התחייב לדאוג לשיקומו של מפעל אילין בחיפה ובתקופת המעבר לדאוג לתעסוקה של 400 עובדי המפעל, על-ידי זירוז הזמנות ממשרד הבטחון וכו'.

אולם כפי שטען ממלא-מקום מזכיר המועצה, משרד עמד רק באופן זעום ביותר בהתחייבויותיו. כתוצאה מזה עומדים 400 עובדי המפעל לפני סכנה של גישול מעבודה.

אי לכך אבקשך להשיב:

א. אם נכונה טענתו של ממלא-מקום מזכיר מועצת פועלי חיפה - מה הסיבה שלא עמדת בהתחייבו-יותיך?

ב. מה הם האמצעים הדחופים שיינקטו כדי למנוע פיטורי מאות עובדים, ותקיים ויעילים, מהמפעל, וכדי להפעיל את הייצור בזו

שר-התחבורה מ. כרמל:

שר התחבורה לא התחייב לדאוג לשיקומו של מפעל אילין בחיפה. אולם נמסר בשעתו, כי ייעשה, ככל הניתן, להגביר את ההזמנות הממשלתיות מן המפעל, והדבר נעשה בהתאם לצרכיהם של הגורמים המומינים.

רכישת המפעל על-ידי חברת אוטוקרס נמצאת עכשיו במשא-ומתן בין נציגי חברה זו לבין נציגי חברת אילין.

ובמויחד העסקת רבי-חובלים זרים, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום הוא נכון?

2. אם כן, מה הן הסיבות שגרמו לפרישת מספר מה רב של רבי-חובלים מ"צים"?

3. מה הם הצעדים שנקטו על-ידי משרד התחבורה על מנת להגדיל את מספר העובדים הישראליים באניות המניפות דגל ישראל?

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום כ"ז בחשוון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

כפי שהתפרסם בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 4 בנובמבר 1968, פנה איגוד הימאים במכתב אל שר התחבורה, בו הוא מאשים את חברות הספנות על כי הן מעדיפות ימאים זרים, בה בשעה שימאים ישראלים בדרגות קצינות גבוהות סובלים מחוסר עבודה.

איגוד הימאים טוען גם שכתוצאה מהעדפת זרים בחברת הספנות הלאומית נגרמים חיכוכים ונשירה של ימאים ותקיים מהם.

אודה לכבודו אם יואיל להשיבני:

א. האם הצגת הדברים כפי שהובאה בידיעה הנ"ל נכונה במלואה או בחלקה?

ב. מה עושה משרד התחבורה לתיקון המצב?

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. שאלת הנשירה של ימאים ישראלים מעבודתם באניות מעסיקה אותנו כל העת, ונעשים מאמצים מגוונים למנוע את הנשירה ולמשוך כוח-אדם נוסף לים. תנאי העבודה המיוחדים בים, השהות במרחקים והגיון חוק מהבית, וכן סיבות אישיות שונות, הם ביסוד הנשירה של הימאים מעבודתם בים, בכללם רבי-החובלים, שחלקם שואף להסתדר במקצועם ביבשה, אחר שהייה רבת-שנים בים.

ב. הפעולה לצימצום העובדים הזרים באניות ישראליות היא בשלושה תחומים עיקריים:

(1) מעבר לאוטומציה באניות הדורשות צוות מצומצם יותר לעבודה בהן. (2) הקלות שונות לימאים, כגון: שיפור תנאי החיים והעבודה בים, פנסיה מוקדמת לימאים, שירותי רווחה לעזרת משפחות הימאים, וכיוצא באלה. (3) הרחבת ההכשרה הימית, לקצינים ולדי-רוגים, המקיפה עתה כבר קרוב לאלפיים תלמידים ב-15 בתי-ספר, במסגרת משרד התחבורה ובמסגרת משרד החינוך והתרבות.

29. מניעת תגודות קיצוניות בתעסוקה בנמל אילת

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בחשוון תשכ"ט (14 בנובמבר 1968):

בעתון "על המשמר" מיום 7 בנובמבר 1968 התפרסם, כי לאחר הפלגתה של האניה הליברית "בלק" נאוט" למזרח הרחוק, מועסקים רוב פועלי נמל אילת, כ-350 איש, בעבודות יומיות, וחלקם בעבודות החזקה. כן נמסר, שחברת "צים" אינה מסוגלת לווסת את תנועת האניות, שלא ייווצר מצב של גיאות ושפל קיצוץ ימים בעבודת הנמל.

השאלה, אישרה את הקמת החברה בארץ, אך בשל עיר-עור של שר התחבורה טרם ניתן הרשיון להפעלתה של החברה בישראל.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היא ההצעה המדויקת של מר ויליאם נייט, סגן נשיא חברת "גריי ליין" האמריקנית, להקמת חברת תיור בישראל, כפי שהוצעה לממשלה?

2. מי הם המשקיעים העומדים מאחורי ההצעה?

3. מתי הוגשה ההצעה?

4. למי הוגשה ההצעה?

5. כמה זמן עבר עד שהמזעים קיבלו תשובה ראשונה להצעתם?

6. מה הן הסיבות להתנגדות שר התחבורה להצעה?

7. אם אין משרד התחבורה מתנגד להצעה — מה העיכוב באישורה?

8. האם כללת ההצעה גם הבאת תיירים נוספים לישראל?

9. מה היא ההחלטה הנוכחית של הממשלה בעניין זה?

10. אם ההחלטה של הממשלה היא לאשר את הקמת החברה — מתי תבוצע ההחלטה?

11. מה הסיבות לשיהיו הביצוע?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: מר ויליאם נייט הגיש בקשה להקמת חברה להסעת תיירים באוטובוסים. לחברה זו אין כל קשר עם חברת "גריי ליין".

לשאלה 2: לאחרונה הודיעו מר נייט, כי מספר בעלי הון בארצות-הברית מוכנים להשתתף בהשקעה.

לשאלה 3: הבקשה הראשונה הוגשה ב-7 בפברואר 1966.

לשאלה 4: למשרד התיירות.

לשאלה 5: התשובה הראשונה להצעתו של מר נייט נשלחה ב-15 בפברואר 1966.

ליתר השאלות עלי להשיב כי הבקשה עברה שלבי דיון שונים ובתאריך 27 בינואר השנה אישרה ועדת שרים מיוחדת את בקשתו של מר נייט, והמפקח על התעבורה בדרכים במשרד התחבורה שלח למר נייט הודעה על כך.

הי"ד א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

כיוון שפורסם פעם ויותר, ששר התחבורה נמנה על המתנגדים למתן האישור הנוכחי, ולאחר שמתשובת כבוד השר מסתבר שהעניין נמשך קרוב לשלוש שנים, אני מבקש לשאול את השר: מתי יש לצפות שחברה זו בכל זאת תפעל בישראל?

שר-התחבורה מ. כרמל:

העניין איננו אישי, אני מדבר בשם הממשלה. הממשלה החליטה על כך, כמו בהרבה מקרים אחרים, ברוב דעות, כמקובל בדמוקרטיה. מצד הממשלה אין

32. העברת מטענים מאילת לאשדוד

בנותב היבשתי

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום ד' בכסלו תשכ"ט (25 בנובמבר 1968):

בחודשים האחרונים חלו שיפורים בפיתוח "הגשר היבשתי" מנמל אילת לאשדוד.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. כמה טון סחורה עוברת כל חודש בדרך זו?

ב. האם קיימת ב"גשר יבשתי" זה תנועת סחורות שלא היתה קיימת ערב מלחמת ששת הימים?

ג. אם כן — מאילו ארצות ובאיזה סדר גודל?

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. כ-500 טון.

ב. כן.

ג. מארצות אירופה למזרח אפריקה ומהמזרח הרוחק לאירופה.

33. כרטיסים משולבים בקווי התחבורה

העירוניים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

במדינות רבות בעולם נהוג למכור כרטיסים משולבים בקווי התחבורה הבין-עירוניים.

בישראל נהגו עד לאחרונה למכור בקווים העי-רוניים כרטיס נסיעה המאפשר לנוסעים לעבור לאוטובוס הקודם בתחנות המרכזיות של אותו קו.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מדוע אין נוהג הכרטיס המשולב בקווים הבין-עירוניים נפוץ בארצנו?

2. מדוע נאסר לאחרונה על הנוסעים בקווים העירוניים לעבור לאוטובוס הקודם בתחנות המרכזיות של אותו קו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: במספר קווים עירוניים קיים ההסדר של כרטיס משולב כשהדבר מוצדק מבחינת צרכי הנסיעה של רוב המשתמשים באותם קווים.

לשאלה 2: נמסר לי, כי הדבר מתאפשר עתה.

34. הקמת חברה אמריקנית להסעת

תיירים בישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

מר ויליאם נייט, סגן נשיא חברת "גריי ליין" האמריקנית, הציע לממשלת ישראל הקמת חברה להסעת תיירים בישראל בשיטה, בידע ובמימון אמ-ריקניים.

משיחה שקיימתי עם המזיע מסתבר לי, שההצעה כוללת הבאת תיירים ארצה ואירגון שהייתם כאן, ואינה מחייבת כל סובסידיה ממשלתית שהיא. כולה בנויה על סיכונן של המזיע ועל רווחיות עסקית. עוד נמסר, כי ועדת השרים הכלכליים, שבחנה את

2. אם כן, כיצד יובטח העדר תחרות בלתי-הוגנת מצד חברת התעופה בבתי-המלון הקיימים?
3. מה היו הסיבות שהביאו להקמת מלון על-ידי חברה ממשלתית ובכספי ציבור, שעה שיש גורמים פרטיים הנכונים להקים מלונות נאותים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

חברת "אל-על" מתעתדת להקים חברת-בת שתע-סוק בין השאר בשטח המלונאות, בהיות "אל-על" מעוניינת להווייל את השירותים הניתנים לתייר ועל-ידי כך להגדיל את מספר התיירים הבאים לישראל. הדבר מקובל עתה בחברות תעופה רבות, הואיל והנסיון בעולם הו-כיח, כי קידום ענף המלונאות מסייע מאוד בפיתוח התחבורה האווירית.

אין כל ניגוד בין הקמת בתי-מלון על-ידי גור-מים פרטיים ועל-ידי גורמים ציבוריים.

37. התרה מוגבלת של טיסות שכר

חבר-הכנסת מ. ה. שטרן שאל את שר התחבורה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

לפני כשנה החליטה הממשלה על התרה מוגבלת של טיסות שכר מארצות סקנדינביה וכן לסטודנטים ולצליינים. בעתון "מעריב" מיום 25 בנובמבר 1968 ראיתי כתבה המתחילה במלים "לאור הצלחתן של טיסות שכר... לישראל".

אודה לכבוד השר אם יואיל להודיעני מעל במת הכנסת:

1. מה התוצאות מהתרת טיסות שכר בהשוואה למצב לפני זה ובהשוואה להתפתחות הטיסות מארצות אחרות?

2. האם הגיע הזמן להסקת מסקנות כלשהן מהנס-יון עד כה, ואם כן — אילו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

מוקדם מדי לבחון מחדש את התוצאות מהחלטת הממשלה מיום 1 באוקטובר 1967 בדבר טיסות השכר ולהסיק מסקנות מכך. בהתאם להחלטת הממשלה תיבדק בעיה זו מחדש רק בשנת 1970.

38. הסדר ענייני נמל אשדוד

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

סכסוך העבודה בנמל אשדוד גורם עיכובים רציניים בעבודת הנמל ופיגור ניכר בעבודות הפריקה והטעינה של האניות — וכל אלה יחד גורמים להפסד ניכר בכספים ובזיקקה. מצב זה חוזר וגשנה לעתים לא-רחוקות.

אני שואל איפוא: מה בדעת כבודו לעשות לפתרון מוחלט של הבעיה על מנת שהמצב הבלתי-נסבל לא יימשך ולא יישנה שוב ושוב?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ענייני נמל אשדוד נתונים בטיפול נמרץ של רשות הנמל והסדרות העובדים, תוך מגע קבוע עם הממשלה. אני רואה דרך אחרת, טובה יותר, לטיפול בנושא זה.

עוד שום מכשול להקמת החברה. הדבר תלוי כבר במשקיע או במשקיעים עצמם ובאפשרויות לקבלת הכלים להפעלת חברה זו. אני סבור שזה עניין למספר חודשים, אם הכל ילך כשורה.

35. איחוד "צים" ו"קווי הים התיכון"

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

חברת הספנות "צים" וחברת הספנות הפרטית "קווי הים התיכון" עומדות להתאחד לקראת תחילת 1969, וכתוצאה מכך יופעל למעשה בספנות הישראלית קרטל, וזאת לאחר ש"צים" כבר התאחדה או רכשה את החברות "סלע" ו"אופיר" — כך מוסר "מעריב" מיום 25 בנובמבר 1968.

התחרות בין החברות הביאה לא פעם להורדת מחירי ההובלה, ממנה נהנו בעיקר היצואנים והיבואנים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם יתאחדו "צים" ו"קווי הים התיכון" ברא-שית 1969?

2. מה הן הסיבות לאישור איחוד כזה?

3. האם עד כה היה במקרים שונים פער בין מחירי ההובלה של שתי החברות?

4. מה הסיבה לכך שמחירי "צים" לא היו גמו-כים כמחירי ההובלה שהוצעו על-ידי "קווי הים התי-כון"?

5. מה הם האמצעים הננקטים לשם ייעול והורדת מחירי ההובלה ב"צים"?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: "צים" ו"קווי הים התיכון" הגיעו להסדר בדבר הפעלה משותפת של קוויהם.

לשאלה 2: אין החברות חייבות בקבלת אישור לכך. הספנות והתעופה אינן נכללות בחוק ההגבלים העסקיים.

לשאלה 3: היו לעתים הבדלים במחירי ההובלה.

לשאלה 4: הסיבה נעוצה בעיקרה בכך ש"צים" מפעילה אניות חדשות יחסית ורוב הצוותים שלה ישראליים, ואילו "קווי הים התיכון" הפעילה אניות ישנות יותר עם צוותים זרים ברובם.

לשאלה 5: ההנגת אוטומציה, צימצום בגודל הצוותים, ניצול מירבי של תפוסת האניות וכו'.

36. הקמת מלון בתל-אביב על-ידי

חברת "אל-על"

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

חברת התעופה "אל-על" מנהלת משא-ומתן עם עיריית תל-אביב על הקמת בית-מלון של חברת התעו-פה בתל-אביב. המלון ינוצל לצרכי החברה, וזו תוכל להלן בו את נוסעיה — כך מוסר "מעריב" מיום 11 בנובמבר 1968.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

42. ידיעה על מינוי מנהל נמל התעופה לוד

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969):

ידיעה בעתון "הארץ" מיום 17 בינואר 1969 מוסרת על כוונה למנות את מר א. רנהילה, לשעבר מנהל המכס בנמל התעופה לוד, למנהל כללי של הנמל. לאור ההתפטרות התכופות מתפקיד מנהל נמל התעופה, בטענה של אי-הגדרת סמכויות תפקיד זה — אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — האם נערכה הגדרה ברורה של סמכויות מנהל הנמל התעופה לוד?
3. אם כן — אילו סמכויות יהיו בתחום תפקידו של מנהל הנמל התעופה לוד?

שר-התחבורה מ. כרמל:
הידיעה אינה נכונה.

43. ייעול שירותי הנקיון בתל-אביב

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

בעקבות החמרת מצב הנקיון ברחובות תל-אביב והעדר יעילות בשירותי הנקיון של העיריה, דבר המתבטא בכללן רב ברחובות המרכזיים כבר בשעות הבוקר המוקדמות — אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נבדקו הסיבות לליכול הרב השורר ברחובות תל-אביב?
2. אם נבדקו — מה תוצאות הבדיקה?
3. מה הם האמצעים המיוחדים שמשרד הפנים נוקט כדי להגיע את עיריית תל-אביב לייעל את שירותי הנקיון שלה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלות 1—2: אינני יכול להסכים למסקנה הביקורתית של השואל הנכבד לגבי פעולות עיריית תל-אביב לשמירה על הנקיון.

הנני מפנה תשומת לבו של השואל לדו"ח מבקר המדינה על עיריית תל-אביב-יפו מחדש שבט תשכ"ז (ינואר 1967). בעמ' 19 סעיף 57 נאמר: "בסיכום אפשר לקבוע, כי מסתמנת מגמה של שיפור ברמת שירותי הנקיון. מצב רחובות העיר בתחילת היום מצביע על כך שהעיריה משקיעה מאמצים גדלים והולכים במתן שירותים אלה".

לשאלה 3: תקציב העיריה לשירותי התברואה בשנה זו מסתכם ב-18.5 מיליון לירות, ובמסגרתו חודש הציוד בכמה מענפי השירות והוגדלה היעילות. הונהגו שיפורים בשיטות הניקוי על-ידי תורנות רצופה מבוקר עד לילה בעשרות רחובות, הופעלו ניידות לפינוי פסולת לאחר שעות העבודה, בעזרת קשר אלחוטני, והוצבו עשרות מיכלים לריכוז הפסולת עד לפינויה.

עם זאת לא התגברו עדיין שירותי הנקיון על כל התקלות, בעיקר משום שחלק מתושבי העיר, ורבים מהבאים אליה, אינם חדורים עדיין בהכרת חובת

39. הצעה להעביר את ניהול נמל התעופה לוד לרשות הנמלים

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בשבט תשכ"ט (5 בינואר 1969):

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. הנוכח הידיעה שהוצעה למשרדו הצעה להעביר את ניהול נמל התעופה לוד לידי רשות הנמלים?
- ב. אם כן, מה היתה תשובת השר?

שר-התחבורה מ. כרמל:
הצעה כזו הוגשה על-ידי אחד השרים לממשלה, והיא תדון בכך.

40. אמצעים למניעת תאונות דרכים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ח בשבט תשכ"ט (8 בינואר 1969):

בשנת 1968 היו 406 הרוגים וכ-16,000 נפגעים בתאונות דרכים — מספרי שיא בתאונות דרכים. הדבר הפך למכת המדינה שתוצאותיה, לעתים, אינן נופלות מפגיעות אויב.

הנני לשאול את כבודו:

אילו צעדים חדשים, נוספים על הקיימים, מתכננת הממשלה לנקוט כדי לצמצם את מספר התאונות?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ראה נא תשובתי שניתנה ביום 21 בינואר 1969 לשאלתה של חברת-הכנסת טובה סנהדראי באותו נושא.

בהודמות זו רצוני להביא לידיעת הכנסת, כי בחודש ינואר האחרון נהרגו 24 אנשים בתאונות דרכים, לעומת 34 אנשים בינואר 1968 ו-46 אנשים בדצמבר 1968, כלומר ירידה של 41% לעומת ינואר הקודם וירידה של 91% לעומת החודש הקודם.

41. תמרוזי אזהרה במגושי כבישים ומסילות-ברזל

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ב' בשבט תשכ"ט (21 בינואר 1969):

ביום ד', 15 בינואר 1969, פגעה רכבת גוסעים בקו חיפה-תל-אביב במשאית בצומת רמז שליד פרדס-חנה, בו אין רמזור. נהג המשאית נפגע, על-פי נס באופן קל בלבד. על-לציון כי תאונה בצומת זה אינה הראשונה וכי בעבר קרו מספר תאונות תמורות בצומת זה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הסיבה לכך שאין רמזור בהצטלבות זו?
2. מה האמצעים הננקטים להתקנת רמזור בצומת דרכים זה כדי למנוע תאונות קטלניות?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ראה נא תשובתי שניתנה ביום 21 בינואר 1969 לשאלתה של חברת-הכנסת ארם בעניין זה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

העבודה בכביש דרך חברון התחילה ב-14 במאי 1968. תקופת הביצוע בהתאם לחוזה היא שנה (זאת אומרת עד 15 במאי 1969), וזאת מבלי להביא בחשבון הפסד ימי עבודה בשל מזג האוויר. העבודה בכביש נמשכת ברציפות כל הזמן.

תוך כדי סלילת הכביש מתבצעות כל העבודות הקשורות ב"משק" התת-קרקעי, לרבות עבודות הקשורות בגורמי חוץ, כגון דואר, חברת החשמל וכו'. כל זאת - כדי למנוע לאחר מכן פתיחת הכביש לשם הנחת הצנרת. העבודה היא בהיקף גדול וכוללת פתיחת תעלות לאורך של עשרות קילומטרים, והיא נמשכת למעלה מהתקופה שבין עונות הגשמים, כך שבכל מקרה התעלות נשארות פתוחות בעונת החורף.

העירייה הבטיחה גישות זמניות לכל כניסה וכניסה וגם איפשרה מעבר לרכב ליד הכניסה לכביש הפנימי לשיכון עממי תלפיות (כביש פנימי זה משרת את שיכון עממי ושיכון עובדים), כך שהשכונה איננה מנותקת. סתימת התעלות מתבצעת עם התקדמות העבודה, ובקטע תלפיות היא תסתיים בחודש פברואר 1969. שאר עבודות הכביש תסתיימנה כנדרש בחוזה.

הקבלן העמיד לרשות עבודה זו את כל הציוד הדרוש על מנת לקיים את החוזה.

העירייה עושה מצדה את הכל על מנת לזרז את העבודה ולהקל על סבל התושבים.

בקטע דרך חברון נעשית עבודת פיתוח מהגדולות ביותר שהעירייה עשתה אי-פעם. כביש זה הוא דרך הכניסה והיציאה הראשיות לדרומה של העיר.

46. נתונים על יורדים מישראל

חבר'ה הכנסת מ. ח. שטרן שאל את שר הפנים ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

לפי פירסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, יצאו 122,000 תושבים מן הארץ בתקופת ינואר עד נובמבר 1968, וחזרו לארץ באותה תקופה 114,500 תושבים. זאת אומרת שהיוצאים עלו על הנוכסים ב-7,500 תושבים.

אי לכך אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם המספר הזה מבטא את מספר היורדים מישראל?

2. האם ידועים למשרד הפנים נתונים יותר מפורטים ויותר מדויקים על העוברים את הארץ ועל סיבות עזיבתם?

3. מה היחס בין מספרי העולים ומספרי היורדים בעשר השנים האחרונות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: מתאריך 1 בינואר 1968 עד 1 בדצמבר 1968 הודיעו 1581 אנשים על ירידתם מהארץ. אין לנו סטטיסטיקה על סיבות עזיבתם.

לשאלה 3: אין לנו מספרים מדויקים. כמו כן הנני להביא לתשומת לב השואל הנכבד, כי אין אנו נוהגים לפרסם מספרים מדויקים על מספר העולים.

השמירה על הנקיון, המוטלת גם עליהם. אלפי קנסות, המוטלים מדי חודש בחודשו על-ידי מפקחי התברואה, אף הם טרם הצליחו להרתיעם.

בתחום זה דרוש עדיין מאמץ הסברתי וחינוכי מקיף, והעירייה עומדת להגביר את פעולות ההסברה וההרתעה.

44. ניצול יעיל של המבנים בקריית**המלאכה בתל-אביב**

חבר'ה הכנסת א. שוסטק שאל את שר הפנים ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

הובא לידיעתי, כי חברה המשותפת לעיריית תל-אביב, לממשלה ולגורמים ציבוריים, שעסקה בהקמת קריות מלאכה ותעשייה בתל-אביב, צברה הפסדים ניכרים. אבקש את כבודו להשיבני:

1. מה הנימוקים שהביאו להקמת מאות יחידות לשיכון מפעלי תעשייה ומלאכה בקריית המלאכה בתל-אביב, המנוצלות רק בחלקן הקטן?

2. מה האמצעים שנוקט משרד הפנים כדי להביא לניצול יעיל יותר של המבנים הקיימים?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

ראה תשובתי מיום י"ג בטבת תשכ"ז (26 בדצמבר 1966) לשאילתה של חבר'ה הכנסת יוסף תמיר בנושא זה. רצוני להוסיף כי בקריית המלאכה הוקמו בסך-הכל 538 אולמות לבתי מלאכה ותעשייה זעירה, מהם עד תאריך 1 בספטמבר 1968 הושכרו או נמכרו 320 יחידות (70%), ולגבי 51 (10%) יחידות מתנהל משא-ומתן להשכרתן.

45. זירוז העבודה בכביש שבדרך**חברון, בדרום ירושלים.**

חבר'ה הכנסת ו. שם-טוב שאל את שר הפנים ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

לפני כשלושה חודשים ויותר התחילה עיריית ירושלים לפתוח תעלות בכביש שבדרך חברון, המוביל לבית-לחם, בקטע העובר ליד שכונת השיכונים העממיים של תלפיות. לאחר תקופה קצרה של פתיחת התעלות נפסקה העבודה. התעלות נשארו פתוחות גם בעונת הגשמים. ערימות העפר הפכו לים של בוך. השכונה, על מאות תושביה, נותקה למעשה מהעיר. מכוניות להספקת לחם ותוצרת חלב אינן יכולות להגיע למרכז השכונה. המצב מסכן גם את הילדים, החייבים לעבור את התעלה הפתוחה בגשרים צרים וארעיים כדי להגיע לבית-הספר. בקשר לכך אבקש לדעת:

1. האם העובדות הנ"ל נכונות או נכונות בעיקרן?

2. מה הסיבה לכך שהעירייה מתחילה בעבודות פתיחת תעלות בכביש ראשי לחשב את סיום העבודה דות לתקופה סבירה לפני התחלת הגשמים?

3. כמה זמן, לדעת כבודו, תישאר עוד השכונה מנותקת - דבר הגורם סבל רב לתושביה?

4. האם מוכן כבודו לפעול לזירוז סיום העבודות בכביש הנ"ל?

הרחבת שטח הבנייה בכפר הערבי. אפילו בעקיפין אי אפשר לכלול בו מגמה לעלב ביצוע צו בית-משפט להריסת בניין.

לשאלה 2: צווי הריסה יבוצעו גם בעתיד, במקרה שתבוצע בנייה בניגוד לחוק ובית-המשפט יצווה על הריסה.

49. דרישה לערוך דיון על ממצאי המבקר במועצת עיריית תל-אביב-יפו

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

מר דוד יוטן, חבר מועצת עיריית תל-אביב-יפו ויושב-ראש ועדת הביקורת המייעצת של המועצה שלד המבקר, התפטר מתפקידו. בנמקו את צעדו זה קובע מר יוטן: "הנהלת העיריה דחתה את דרישתו, שהדו"ח של מבקר העיריה, על ממצאיו ומסקנותיו, יומצא בכתב לחברי מועצת העיר וייערך דיון במועצה בחומר זה".

לרגל צעד זה אבקש את השר להשיבני:

1. מדוע לא מועבר הדו"ח של מבקר העיריה לחברי מועצת העיריה?

2. מדוע לא ייערך דיון פומבי בממצאי המבקר העירוני בתל-אביב-יפו?

3. האין בשיטת-ההאפלה על הדו"ח מצד הנהלת העיריה משום הטלת צל על עבודת המבקר או חשש ממסקנותיו?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלות 1-3: בהתאם לחוק הקיים אין חובה על ראש העיר להעביר את דו"ח מבקר העיריה לחברי מועצת העיר, וכמו כן אין חובה לערוך דיון בממצאי המבקר העירוני.

דעת שר הפנים, כי רצוי לפרסם את הדו"חות ולערוך עליהם דיון בוועדה. בהצעת החוקה החדשה לרשויות המקומיות, שהועברה על-ידי משרד הפנים למשרד הממשלה, נמצאות הוראות מיוחדות להקמת ועדת ביקורת לדו"חות, אשר יועברו לשר הפנים ולחברי מועצת העיריה, ולדיון מיוחד במועצת העיריה על דו"חות אלה.

50. פנייה להחירי הקמת אנדרטאות לחללי הצבא היירדני בירושלים

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

עיריית הבירה אישרה הקמת אנדרטאות לחללי הצבא היירדני, המוסיף לקיים מצב מלחמה נגד ישראל והמאיים בהשמדתה.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם היתה פנייה רשמית מצד גוף מוסלמי כל-שהוא להחיר בניית האנדרטאות?

2. אם כן — ממי?

3. מה הכתובות שיחרתו על האנדרטאות?

4. האם החליטה עיריית ירושלים להשתתף במימון בנייתן ואחזקתן של האנדרטאות?

47. הסיבה לשביתת עובדי עיריית אשדוד

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הפנים ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

אילו הן הסיבות לשביתות התכופות של עובדי עיריית אשדוד, מה עשה שר הפנים כדי לשים קץ לתסיסה בקרב העובדים במקום זה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לא ידוע לי על שביתות תכופות בין עובדי עיריית אשדוד; פרט לשביתה קצרה בת יומיים בשנת 1964 לא היו בעיריית אשדוד כל שביתות, עד לשביתה האחרונה שהתחילה בחודש שעבר.

השביתה והאחרונה פרצה כתוצאה מתביעות שכר מופרזות, ומסיבה זו סירבה גם ההסתדרות להכיר בה.

היו"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת גולן.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

רצוני לשאול את כבוד סגן שר הפנים: מה הוא חושב לעשות כדי למנוע שביתות להבא?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

הממשלה קיבלה החלטה בנדון בזמן השביתה, ואפילו הסמיכה את שר העבודה לנקוט אמצעים, עד כדי הוצאת צווי ריתוק, אם יהיה צורך בכך, כדי לשמור על השירותים החיוניים.

48. הריסת מבנהו של מר סולימאן

רדואן חסן בכפר משהד

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

ב-17 בדצמבר 1968 בוצע צו להריסת מבנהו של מר סולימאן רדואן חסן בכפר משהד. הצו בוצע בחיפוי "עשרות שוטרים, מצוידים במגינים וחובשי כובעי פלדה, שהוחשו למקום לעזרת השוטרים שנמצאו כבר במקום" — כפי שמסר "הארץ" מה-18 בדצמבר 1968.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מדוע בוצע צו ההריסה בטרם הסתיים הדיון בוועדת הפנים של הכנסת, אליה הועבר הנושא על-פי החלטת הכנסת ב-13 בנובמבר 1968 (הרחבת שטח הבנייה בכפר הערבי)?

2. היבוצעו עוד צווי הריסה בתקופה הקרובה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: א. הריסת מבנהו של מר סולימאן רדואן חסן במשהד בוצעה על פי צו בית-משפט השלום בנצרת מתאריך 2 בדצמבר 1968, שבו ציווה השופט על מר סולימאן רדואן חסן להימנע מבנייה במקום הנ"ל, והטיל על יושב-ראש הוועדה המקומית לתיכנון ולבנייה בגליל התחתון להרוס כל מה שייבנה בניגוד להוראות הצו האמור.

ב. הצו הנ"ל הוצא על-ידי בית-המשפט, לאחר שבעל המבנה לא עשה לאזהרות המדוברות של מפקחי הבנייה, שניתנו לו עוד בזמן שעשה הכנות לבנייה.

ג. הנושא, שהועבר לדיון בוועדת הפנים, היה

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

לשאלה 1 : כן.

לשאלה 2 : הפנייה היתה מטעם הווקף המוסלמי.
לשאלה 3 : הכתובת שהווקף ביקש לחרות על
האנדרטאות היא : "אל תחשבו את אלה אשר מתו למען
אללה למתים, כי אם חיים הם אצל אללה והוא מפרנסם".
לשאלה 4 : לא.

היו"ר א. תלמי :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת טיאר.

אברהם טיאר (המרכז החפשי) :

כבוד סגן שר הפנים, האם אותם אירגונים שפנו
רשמית בעניין הקמת האנדרטאות הוסמכו על-ידי שלטונות
ירדן לגהל את המשא-ומתן הזה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

אינני מקבל שום אינפורמציה על החלטות ממשלת
ירדן.

51. הספקת מים לתושבים ממכונות**כיבוי-אש במקרה של תקלה**

**חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ה' בטבת
תשכ"ט (26 בדצמבר 1968) :**

לפי ידיעה ב"הארץ", מיום 18 בדצמבר 1968,
נותרו כ-500 תושבי קרית-גת ללא מים כשלושה ימים,
מבלי שמדור המים של העיריה יצליח לתקן את התקלה.
בעת הפסקת הזרמת המים קיבלו התושבים, על-פי ידיעה
זו, מים ממכונות כיבוי-אש.

אבקש את כבודו להשיבני :

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן - האם מצוידת העיריה באמצעים
מתאימים לטיפול בתקלות מסוג זה?

3. אם לא - מה האמצעים שנוקט משרד הפנים
כדי להבטיח שצידוד מתאים יהיה הן בעיריות והן במועצות
המקומיות, כדי למנוע מהתושבים סבל מיותר?

4. האם הספקת מי השתייה ממכונות כיבוי-אש
נעשתה בפיקוח תברואן מוסמך?

5. האם ננקטו אמצעים מתאימים כדי להבטיח
שמכונות כיבוי-האש תהיינה כשרות לפעולה במקרה
שיהיו נזקקים להם באותה עת?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

לשאלה 1 : כן.

לשאלות 2-3 : כן.

לשאלה 4 : כן.

לשאלה 5 : כן.

52. ניתוק הספקת המים והחשמל על-ידי**שובתים בעיריית אשדוד**

**חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ה'
טבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968) :**

שובת עירונית אשדוד ניתקו את הספקת החשמל
והמים לעיר, - כך מוסר עתון "הארץ" מיום 19 בדצמבר
1968.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן - מה היו הנסיבות שבהן אופשר לעובדי
העיריה לנתק את הספקת החשמל והמים לעיר כולה?
3. מה האמצעים שנוקט משרד הפנים למניעת מק-
רים כאלה, החוזרים ונשנים מדי שנה, וגורמים טרדות
לאוכלוסיה ונזק לאוצר המדינה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

לשאלה 1 : כן.

לשאלה 2 : במהלך השביתה, שקויימה על-ידי
עובדי עיריית אשדוד בימים 4 עד 24 בדצמבר 1968,
ניתקו השובתים את תאורת הרחובות במשך יומיים
ואת הספקת המים לנמל אשדוד, בכלל זה קו הספקת
מים לשעת חירום, וחלקים מאזור התעשייה, למספר שעות.
השביתה התקיימה ללא אישור האיגוד המקצועי ונגד
דעתו.

לשאלה 3 : לפי הצעת שר הפנים החליטה הממ-
שלה להסמיך את שר העבודה, במקרה שיהיה צורך בכך,
להוציא צו ריתוק לעובדי עיריית אשדוד, להבטחת פעו-
לתם התקניה של השירותים החיוניים.

53. סיום סלילת הכביש ברחוב**הפסגה בירושלים**

**חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הפנים ביום י"ב
טבת תשכ"ט (2 בינואר 1969) :**

בעקבות פניות חוזרות ונשונות החלה עיריית
ירושלים, בעיצומו של קיץ תשכ"ח, בסלילת קטע הכביש
ברחוב הפסגה בשכונת בית-וגן, וחסיילה לא נשלמה
עד היום.

הכביש המשובש לדגל הסלילה גורם טלטולי מעבר
קשים לאדם ולרכב. הולכי-רגל, ביניהם תלמידים רבים,
בוססים רגליהם בבון, ותחת ארוכה באה הכבדה.

הנני לשאול את כבודו :

האם נחתם משך זמן סלילת הכביש?

אם לא - מדוע?

נוכח הסבל הנגרם לתושבים והנזקים למכוניות -
האם ינקוט שר הפנים צעדים כדי להחיש סלילת קטע
הכביש ברחוב הפסגה - המשתרע על פני מספר מאות
מטרים - ולהשלימו בימי חורף אלה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

הקבלן התחייב, בהתאם לחוזה הביצוע, לסיים את
הסלילה עד סוף מארס 1969, דהיינו שמונה חודשים
מיום תחילת העבודה, בניכוי הפרעות בשל ימי גשם.
העבודה מתקדמת בהתאם לתכנית ומשביעה רצון.
העיריה עושה מצדה הכל כדי לסיים סלילת המדרכות
בהקדם, על מנת להקל על הולכי-רגל.

היו"ר א. תלמי :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל) :

אדוני סגן השר, כמה ימים לפני רדת השלג שוב
פתחו את המדרכות אשר הוחל בסלילתן לשם תיקון
צינורות וביוב, וכעת אפילו המעבר המינימלי שהיה
לדיירי שכונת בית וגן כבר איננו. האם כבוד סגן השר

2. מהי משכורתו של מר גלאי בעיריית חיפה?
 3. האם יש פיקוח ממשי מטעם משרד הפנים על עיריית חיפה לגבי סיווג עובדים, המשכורות שהם מקבלים, שיבוצם בעבודה, ותנאי העבודה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — תפקידו של מר גלאי בעיריית חיפה הוא בהכנת חומר לפעולות מועדוני נוער, עריכת חוברות וכדומה; תפקיד זה אינו מחייב עבודה משרדית.
 לשאלה 2 — משכורתו היא לפי דירוג עתונאי מקצועי ב' 7.

לשאלה 3 — החוק הקובע בעניין שירות העובדים ברשויות מקומיות חל על עובדי המועצות המקומיות והמועצות האזוריות, ואינו חל על עיריות. דרגות עובדי העיריות נקבעו בשעתן על-ידי ועדת הסיווג. פיקוח משרד הפנים מבוצע על-ידי אישור התקציב והפיקוח על דרכי ביצוע.

56. החלטה בשאלת הקמתן של אנדרטאות לחללי צבא ירדן בירושלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום י"ב בטבת תשכ"ט (2 בינואר 1969):
 הגני מבקש לדעת:

1. מה החלטה עיריית ירושלים בשאלת הקמת שלוש האנדרטאות לחללי הלגיון במזרח ירושלים?
 2. האם ממשיכה העירייה לטפל בנושא זה? אם כן — במה מתבטא טיפול זה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

מועצת העירייה החליטה בישיבתה מיום 25 בדצמבר 1968 להקפיד את המצב הקיים ולהעביר את הבעיה לדיון ולהחלטה למוסדות המוסמכים הנוגעים בדבר.

היו"ר א. תלמי:

שאלה גוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
 מי הם "המוסדות המוסמכים הנוגעים בדבר"?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לפי החוק — מוסדות התיכונן.

57. הקריטריונים לחלוקת המענק הכללי לרשויות המקומיות היהודיות

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר הפנים ביום י"ב בטבת תשכ"ט (2 בינואר 1969):

במשרד הפנים נקבעו קריטריונים, שלפיהם מחולק המענק לרשויות המקומיות היהודיות.
 אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הם קריטריונים אלה?
 2. האם מענק שנת הכספים 1968/69 חולק לפי קריטריונים אלה?

3. האם יחול שינוי בחלוקת המענק לשנת הכספים 1969/70?

חושב שדבר זה יכול להימשך בצורה שרירותית, ומה בדעתו לעשות בקשר לכך?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אינני חושב שדבר זה גשעה בדרך שרירותית. ייתכן שלחבר-הכנסת ורדיגר היתה אינפורמציה כמה ימים לפני השלג, שעומד לדדת שלג. לעיריית ירושלים לא היתה אינפורמציה כזאת, והיא המשיכה בעבודה הרגילה, בפתירת המדרכות. אני מפנה את תשומת-לבו של חבר-הכנסת ורדיגר לתשובתי לשאלתה של חבר-הכנסת שם-טוב בקשר לעבודה אחרת. יש עבודות שאי-אפשר לגמור אותן בקיץ והן נמשכות יותר זמן, על כן אין ברירה אלא לעשותן גם בעונת הגשמים, עם כל הסבל הנובע מכך.

54. יציאת עובדי עיריית גבעתיים לעזרת משקי הספר

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום י"ב בטבת תשכ"ט (2 בינואר 1969):
 הגני מתכבד לשאול את כבודו:

1. האם סגירת משרדי עיריית גבעתיים לשבוע ימים עקב החלטת ראש העירייה, שכל עובדיה יצאו בבת אחת לעזרת משקי הספר, היתה על דעת שר הפנים?
 2. אם לא — מדוע לא היתה תגובה רשמית?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — עיריית גבעתיים לא התייעצה עם משרד הפנים לפני קבלת החלטה בגדון.

לשאלה 2 — יציאתם של עובדי מוסדות ואיגודים ציבוריים לעזרת משקי הספר נעשית בהתנדבות ויש לעודדה. משרדי עיריית גבעתיים לא נסגרו כתוצאה מיציאת מרבית עובדיה לעזרת משקי הספר. כל השירותים החיוניים, כגון שירותי הנקיון, אחזקת בארות המים והצנרת, מוסדות החינוך, כביש אש והתאורה העירונית פעלו כתקנם, בהתאם לסידורים מיוחדים שנעשו על-ידי ראש העירייה. ממלא-מקום ראש העירייה הופיע באותו שבוע מדי יום בימו במושרדי העירייה כדי לעמוד על הבעיות הדחופות שהצריכו פתרון מיידי.

שום שירות משיורתי העירייה לא נפגע על-ידי יציאתם של חלק ניכר מעובדי העירייה לעזרת הספר, ובמשרדי העירייה לא נתקבלה כל תלונה על תקלה כל-שהיא בשירותים באותו שבוע. על כן לא מצא משרד הפנים לנכון להתערב בגדון.

55. תפקידו של הסופר בנימין גלאי בעיריית חיפה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום י"ב בטבת תשכ"ט (2 בינואר 1969):

גמסר לי כי בתכנית רדיו, ששודרה לאחרונה בגלי צה"ל, סיפר הסופר בנימין גלאי כי הוא נמצא ברשימת מקבלי המשכורות של עיריית חיפה כ"יועץ לעתונות", אך הוא אינו בא כלל לעבודה ויש לו הסדר מיוחד עם ראש עיריית חיפה, לפיה אם תהיה לו עצה, יעביר אותה טלפונית.

הגני מבקש לדעת:

1. האם הפרטים דלעיל נכונים?

הז"ר א. תלמי :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת טיאר.

אברהם טיאר (המרכז החפשי) :

אדוני סגן שר הפנים, מדוע עמדנו בכל זאת לפני שיתוק מהלך החיים הרגילים, מספר שעות ואף ימים, בנקודות מסויימות ברחבי הארץ?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

מתני

אברהם טיאר (המרכז החפשי) :

בפעם האחרונה, לפני שבוע.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

זוהי שאלתה חדשה. כיוון שבמקרה לא הייתי במקום, אולי תשלח לי את האינפורמציה במה היה שיתוק מהלך החיים הרגילים, באילו עניינים, בצורה של שאלתה אחרת, ואענה לך עליה.

60. תכנית להקמת בניין גבוה בבית-**הכרם שבידושלים**

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969) :

ידעה בעתון "הארץ" מיום 21 בדצמבר 1968 מוסרת על זכיון שניתן לאגודת הצרכנים, על-ידי מהנדס העיר ירושלים, להקים בניין גבוה באזור בית-הכרם בירושלים, אשר נועד מראש לבנייה בצפיפות קטנה. הידיעה מוסיפה, כי זכיון זה ניתן לאחר שאגודת הצרכנים התחייבה להשתתף בסכום ניכר בהוצאות כריית מנהרה להולכי-הרגל באזור.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן — מה הסיבה למתן זכיון זה, הנוגד את תוכנו הבנייה המוקדם באזור זה?

3. האם מתן זכיון זה עומד בהתאם לחוק הבנייה בעיר?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה בירושלים, באישור הוועדה המחוזית, סמכה ידה על תכנית בניין ערים מס' 54 ב' לפיתוח כיכר דנמרק, שהוכנה על-ידי מהנדס העיר. תכנית הפיתוח במקום כוללת הריסת שני בניינים בשיכון הראל, סלילת דרכים חדשות, בניית כיכר, מנהרה תת-קרקעית וכו'.

העיצוב הארכיטקטוני, שאושר כאמור, הכתיב בנייה גבוהה מהמותר באזור זה. כתוצאה מכך חוייבו בעלי הנכסים הגובלים עם הכיכר בהוצאות הפיתוח הנובעות מבנייה זו, וזאת בהתאם לסעיף 32 לפקודת בניין ערים, 1936, שנשאר בתוקף בחוק התכנון והבנייה, תשכ"ה, הקובע תשלום מס השבחה במקרים כנ"ל. חברת הסופר-מרקט, שבניינה הוא חלק מהתכנון הכולל של הכיכר, חוייבה אף היא בהוצאות הפיתוח בהתאם.

לאור האמור לעיל לא ניתן כל זכיון לאגודת הצרכנים. אישור התכנית היה בהתאם לחוק.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

שאלה 1 — הקריטריונים לחלוקת המענק הכללי לרשויות המקומיות היהודיות מופיעים בדברי הסבר לתקציב המדינה לשנת 1967/68, כרך ב', עמ' 568 — 569, ובדברי הסבר לתקציב המדינה לשנת 1969/70, כרך י"ח, עמ' 54—53.

לשאלה 2 — כן.

לשאלה 3 — לא.

58. העידרויות במועצה המקומית מורידים

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969) :

שלושה מחברי המועצה המקומית מורידים נעדרו מיישיבות המועצה תקופה ממושכת מאוד, למרות זאת ניתן להם להמשיך בכהונתם כחברי המועצה, — טוען ד"ר מבקר המדינה על-פי ידיעה ב"מעריב" מיום 23 בדצמבר 1968.

אבקש את כבודו להשיבני :

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן, מה הגורמים שהביאו את כבוד השר לידי אי-הפעלת החוק המורה שיש להפסיק חברותם של נבחרים במועצה שלא מילאו את חובתם הציבורית?

3. מה האמצעים שנוקט שר הפנים כדי להבטיח מניעת הישנותן של תופעות דומות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

שאלה 1 — הערותיו של מבקר המדינה ביחס להיעדרויות במועצה המקומית מורידים מתייחסות לקדנציה הקודמת שלפני הבחירות של שנת 1965. בקדנציה הקיימת מתנהלים העניינים כסדרם וחברי המועצה שומרים על נוכחותם בשייכות.

שאלה 2 — בהתאם לסעיף 105 לצו המועצות המקומיות — הפסקת חברותם של נבחרים במועצה שנעדרו מיישיבות המועצה 3 חודשים רצופים או 3 ישיבות רצופות היא בידי ראש המועצה. בשעתו לא מצא ראש המועצה לנכון להפעיל סמכותו בדון.

שאלה 3 — כפי שכבר נאמר, אין העידרויות במועצה הנוכחית.

59. שירותי חירום במקרה של סופות**ושלגים**

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969) :

נוכח סופות הגשמים בשבוע האחרון ונוכח לקחי הנוקים בשנה האחרונה — אבקש את כבודו להשיבני :

מה הם האמצעים המיוחדים הננקטים על-ידי משרד הפנים להבטיח קיום שירותי חירום במקרה של סופות רציניות ושלגים, כדי למנוע את שיתוק מהלך החיים הרגילים, כפי שקרה בחורף בשנה הקודמת?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

ראה תשובתי מיום 2 בדצמבר 1968 לשאלתה של חבר-הכנסת אורי אבנרי, ולשאלתה של חבר-הכנסת מנחם ידיד בעניין זה.

נתקבל תיקון החוק להשתתפות הממשלה ב-50% מהתקציב הכללי. ב. הוצאה הוראה להפחית ממענק הרשות המקומית שאינה מעבירה השתתפות בזמן - לאיגוד ערים לכבאות. ג. לגבי בניינים ציבוריים הוצאו תקנות המסדירות יציאתו וכניסתו של הקהל. ד. הוגבר התיאום בין הג"א ורשויות הכבאות. ה. הוגבר התירגול בכל רשויות הכבאות. ו. עלתה מצבת הכבאים, אם כי התקן עדיין לא מלא. ז. הוכנס תיקון בחוק, המחייב החזקת ציוד כיבוי במפעלים ומוסדות. ח. עם כניסת חוק רישוי עסקים לתקפו עומדות לצאת בקרוב תקנות להבטחת הבטיחות נגד אש. ט. הוגדל ציוד הכיבוי ברשויות. י. הוקמו תחנות רבות המתאימות להחזקת הציוד ולצוות הכבאים.

63. סידורי בטיחות ונקיון בחופי הרחצה בחורף

חבר הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

חופי הרחצה הישראליים עשויים לרתק - ואף מרתקים, גם בחורף - תושבים ותיירים רבים. עם זאת, רבה העוובה בהם, במיוחד בחורף.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הן הסיבות לעוובה ולליקול הרב השוררים בחופי הים המזרחיים לרחצה בתקופת החורף?
2. מדוע אין סידורי בטיחות מתאימים וכן סידורי נקיון לרשות המתרחצים?
3. מה הם האמצעים הננקטים על-ידי משרד הפנים והעיריות כדי לתקן במהירות מיפגעים אלו?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלות 1, 2, 3: בעונת החורף פתוחות לרחצה תחנות בודדות של חופי הים, ובהן אילות, בת-גלים בחיפה, תחנת גורדון בתל-אביב, ונתיניה. בתחנות אלה קיימים סידורי בטיחות מתאימים וסידורי נקיון כל השנה.

64. השלטת סדר במועצה המקומית אור-עקיבא

חבר הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

נוכח אי-הסדרים ההולכים וגוברים במועצה המקומית אור-עקיבא, וכן בהתחשב באיומי השביטה של עובדי המועצה, כתגובה לאי-סדרים אלו - אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הגורמים שהביאו לאי-סדרים אלו?
2. מה נעשה על-ידי משרד הפנים כדי להביא להשלטת סדר במועצה המקומית אור-עקיבא?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 - מאז התפטרותו של מר מכלוף כיושב-ראש המועצה, בסוף חודש נובמבר 1968, לא הצליחו חברי המועצה להגיע להסכם לבחירת ראש מועצה חדש. כתוצאה מכך נפגע הגיהול התקין והסדיר של הרשות המקומית, שהביא לאי-סדרים המוזכרים על-ידי השואל הנכבד.

לשאלה 2 - הממונה על מחוז חיפה הזמין אליו את נציגי המפלגות המיוצגות במועצה המקומית,

61. מניעת עיכובים בהגשת דוחות כספיים על-ידי הרשויות המקומיות

חבר הכנסת א. שוטק שאל את שר הפנים ביום ט"ז בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הסיבה לאי-הגשת הדוחות הכספיים של עיריית צפת למשרד הפנים במועדו?
2. מה הצעדים שנקטו על-ידי משרד הפנים לשם זירוז הגשת הדוחות?
3. האם השינוי צעדים אלו את יעדם?
4. מה האמצעים הננקטים על-ידי משרדו כדי להבטיח שעכובים גדולים כל כך בהגשת דוחות כספיים לא יישנו על-ידי העיריות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 - לא מצאנו סיבה אובייקטיבית לאי-הגשת הדוחות, וייתכן שהסיבה היא ניהול בלתי-תקין של הנהלת החשבונות.

לשאלה 2 - משרד הפנים הפעיל סנקציות כספיות ואדמיניסטרטיביות נגד העיריה.

לשאלה 3 - כן. הדוחות הוגשו ב-20 בינואר 1969.

לשאלה 4 - משרד הפנים יזם הקמת "החברה לאוטומציה במנהל השלטון המקומי", כדי לעזור לרשויות המקומיות במיכון התיקוב, ניהול החשבונות והכנת הדוחות הכספיים. בדרך זו, בנוסף לאמצעים אדמיניסטרטיביים, תושג בודאי התקדמות בנושא.

62. שיפור שירותי הכבאות

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום ט"ז בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

ידוע לי שמשרד הפנים ומפקדת הג"א מתכננים רכישת ציוד כבאות אחיד וכן הקמת בית-ספר ארצי לכבאים.

בקשר לכך יואיל השר להשיבני:

1. מתי ייפתח בית-הספר לכבאים?
2. האם הוטהג כבר סדר שלפיו יוזמן ציוד אחיד לכבאות?
3. מה נעשה על-ידי משרד הפנים לבצע המלצות ועדת הפנים בענייני הכבאות כפי שהוסקו אחרי הדיון בשריפה בבניין "צים"?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 - מאחר שתקציב לבית-ספר לכבאות אושר על-ידי משרד האוצר, ואני תקווה שהוא יאושר גם על-ידי הכנסת, יש להניח שבית-הספר ייפתח תוך שנת התקציב 1969/70.

לשאלה 2 - כן. שר הפנים הוציא תקנה (ק"ת 2207 מיום 4 באפריל 1968), המחייבת את כל רשויות הכבאות להשתמש במצמד אחיד. כמו כן הגענו להסכם עם מפקדת הג"א, שבאמצעותה יוזמן ציוד כיבוי - ובעיקר מכוניות - לאחר המלצת ועדת הציוד שעל-יד לשכת מפקח כבאות.

לשאלה 3 - נוסף לביצוע ההמלצות שהוזכרו בתשובה לשאלות 1 ו-2, יש לציין גם התקדמות בשטחים שלהלן: א. גדול תקציבי הכבאות - ולאחרונה

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — הבחירות חייבות להתקיים בט"ז בתשרי תש"ל (28 באוקטובר 1969), אולם השר שוקל ובדק את האפשרות לקיימן אף לפני כן.

67. תיקון ליקויים בפנקס הבוחרים**של אוס-אל-פחם**

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום י"ח בטבת תשכ"ט (8 בינואר 1969):

במערכת הבחירות למועצה המקומית אוס-אל-פחם, שעל דחיתתן החליט משרד הפנים, נתגלו ליקויים רציניים בפנקס הבוחרים של אוס-אל-פחם.

הנני לשאול את כבודו:

1. מהי הסיבה לליקויים הרציניים בפנקס הבוחרים של אוס-אל-פחם?

2. מה נעשה כדי לתקן את הליקויים האלה?

3. היתקנו עד הבחירות למועצה המקומית?

4. אילו צעדים ננקטו כדי שליקויים אלה ואחרים בפנקס הבוחרים לא יישנו באוס-אל-פחם או בכל מקום אחר?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — תוך הכנת הבחירות, ועוד לפני הגשת רשימות המועמדים, התברר לפקיד הבחירות, שכתוצאה מתקלה שקדמה במרכז למיכון משרדי, שהכין את פנקס הבוחרים בשביל משרד הפנים, לא נכללו קרוב ל-200 בוחרים באוס-אל-פחם בתוך הפנקס לשנה זו.

לשאלה 2 — בהתאם לחוק פנקס הבוחרים אין אפשרות לתקן את הפנקס באמצע שנת קיומו ולהוסיף אליו שמות בוחרים שנשמטו מתוכו. שר הפנים החליט איפוא לדחות את הבחירות, שתתקיימנה יחד עם הבחירות לכל הרשויות המקומיות האחרות.

לשאלה 3 — כן.

לשאלה 4 — כתוצאה מגילוי תקלה זו נתקיימה ישיבה בין אנשי המשרד ובין אנשי המיכון המשרדי, בראשותי, והוחלט על נקיטת פעולות מסויימות כדי למנוע הישנות תקלות מסוג זה בפנקס הבא. הנני מצטט בזה את מכתבו של מר חביון, מנהל המרכז למיכון משרדי, אלי בדון:

"בהתייחס לישיבה שהתקיימה ביום 3 בינואר 1969 בלשכתך, רצוני להביא לידיעתך את הממצאים הבאים, שנתקבלו לאחר שבדקתי את המצב ביסודיות:

1. עקב תקלה טכנית בעת עידכון קובץ התושבים, ממנו הכינו את פנקס הבוחרים לשנת 1968/69, לא נרשם קטע קטן ורוצף של פחות מ-200 רשומות ותושבים בפנקס החדש. קטע זה הכיל בין היתר, חלק מתושבי אוס-אל-פחם.

2. תקלה זו התגלתה לאחר חילוף המועדים החוקיים להשלמתו וחיקונו של פנקס הבוחרים לשנת 1968/69. מצד בעלי זכות הבחירה הספורים, שנפגעו על-ידי התקלה הטכנית המצערת, לא הוגשו עררים על יסוד פנקס הבוחרים שהוצג, במועדים החוקיים, לבדיקה לציבור.

לנסות להביא לידי הסדר ביניהם. אחרי שלא ראה עוד תקווה של הסדר כזה, שלח ביום 23 בינואר 1969 מכתב התראה לכל חברי המועצה המקומית, שבמקרה שלא יבחרו בראש מועצה תוך שבועה ימים, יהיה נאלץ לפעול לפי סעיף 38 של פקודות המועצות המקומיות.

68. ניהול עיריית הרצליה על-ידי ועדה**קרואה בראשות מר י. שריבום**

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

מר יעקב שריבום, ראש הוועדה הקרואה בהרצליה, סיים את השנה הראשונה לניהול העיריה. הוכח שזו היתה הצלחה בלתי-רגילה והרצליה ניצלה מתוהו ובוהו, שהשתלט עליה כתוצאה מהניהול הכושל של נבחרי העיר האחרונים להנהגתה.

בקשר לסיכום זה אבקש את השר להשיב:

מה הם ממצאי הוועדה הקרואה לגבי מה שאירע בהרצליה בתקופה שקדמה לפיזור המועצה ומינוי מר י. שריבום?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

הוועדה הקרואה מונתה כדי לנהל את העיריה בדרך יעילה. ועדה קרואה אינה ועדת חקירה ואין זה מתפקידה לבדוק ולדווח על פעולות המועצה שקדמה לה.

הי"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

לאחרונה נפוצו ידיעות, שמר שריבום עומד לעזוב את תפקידו בתחילת חודש אפריל. האם ידיעות אלו נכונות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

מר שריבום קיבל חופשה חלקית מעיריית ירושלים כדי שיוכל לנהל את העיריה של הרצליה עד ה-1 באפריל. עיריית ירושלים לא הסכימה להאריך את ההסדר שנעשה אתו מעבר לתאריך הזה.

חבר-הכנסת תמיר, אולי התשובה לשאלתה הבאה תעזור לך.

66. סיום תפקידה של הוועדה הקרואה**לניהול עיריית הרצליה**

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הפנים ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בכתבה שנתפרסמה ב"הארץ" מ-2 בינואר 1969 נתפרסמו דבריו של יושב-ראש הוועדה הקרואה בהרצליה, מר יעקב שריבום, כי מטרה העיקרית שלשמה מונתה הוועדה היא הבראת המצב הכספי של העיריה. מטרה זו הושגה ומבחינה זו יכולה הוועדה כבר להתפרק.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל ביסודה או בחלקה?
2. אם כן — מתי יש בדעת השר להכריז על פירוק הוועדה הקרואה וקיום בחירות לעיריית הרצליה?

2. הנכון שהבחירות למועצה המקומית אום-אל-פחם נדחו, ומדוע?
3. מתי יתקיימו הבחירות למועצה המקומית אום-אל-פחם?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — פקד הבחירות לא הופיע לקבל את רשימות המועמדים בבחירות למועצה המקומית אום-אל-פחם מאחר ששר הפנים הודיע לו על דחיית תאריך הבחירות.

לשאלה 2 — כן, ראה תשובתי מהיום לשאלתה שלך בעניין זה.

לשאלה 3 — הבחירות תתקיימנה בט"ז בתשרי תש"ל (28 באוקטובר 1969) ביחד עם הבחירות ליתר הרשויות המקומיות במדינה.

69. החלטה בעניין הקמת אנדרטאות בירושלים

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

לאור הוויכוח הציבורי שהתחולל בעניין הקמת האנדרטאות בירושלים, ולאור המאבק הבין-סיעתי במועצת העירייה — הנני לשאול את כבודו:

1. מה היתה החלטתה של מועצת העירייה לגבי המשך הטיפול בהקמת האנדרטאות?
2. האם החלטה זו נתקבלה על דעת כל הסיעות בעירייה?

3. אילו אישים או גופים מייצגים הוסמכו להמשיך את הטיפול והמגעים בשאלת הקמת האנדרטאות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — ראה תשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת אבנרי בעניין זה.

לשאלה 2 — כן.

לשאלה 3 — הגופים המוסמכים לדון בנדון הם ועדות התיכנון והבנייה.

היו"ר א. תלמי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת טיאר.

אברהם טיאר (המרכז התפשי):

כבוד סגן שר הפנים הודיע בתשובה לשאלה נוספת על אותו נושא האנדרטאות, שהוא איננו יודע אם האירגון שפנה רשמית למוסדות הרשמיים של מדינת ישראל הוסמך לטפל בחיילים ירדניים. איך ייתכן שהמוסדות המוסמכים של מדינת ישראל ינהלו משא ומתן ויגיעו להסכם עם אירגון שלא הוסמך לטפל באותם עניינים?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

עיריית ירושלים היא חלק ממדינת ישראל. כל אירגון שקיים בה אחראי בהחלטותיו ובפניותיו לחוקי מדינת ישראל ולא לחוקים של כל מדינה זרה, ובעיקר מדינת אויב. לא העירייה ולא ממשלת ישראל מבקשות מגוף קיים במדינת ישראל שיודיע אם הוא הוסמך על-די ממשלת ארץ אויב.

3. מיד עם התגלותה של התקלה ננקטו אמצעי בטיחות מיוחדים, וגוספים על המקובלים בדרך כלל, למניעת הישנותם של מקרים כאלה בעתיד. נכתבה למטרה זו תכנית משלימה למחשב, שתבדוק את הקבצים ותחזיר לקובץ רשימות תושבים העלולות — אם אכן יקרה הדבר הנדיר מחדש — שלא להיכלל בפנקס הבוחרים שמכנים אותו מדי שנה.

4. בדור שהובטח שכל הרשימות הנ"ל, שלא נכללו בטעות בפנקס הבוחרים לשנת 1968/69, ישוחררו ויוכללו בו עתה.

5. נוסף על כך ערכנו ביוני 1968 בדיקה רטרואקטיבית של קובץ התושבים — הוא הקובץ המשמש בסיס לפנקס הבוחרים — עם קובץ תושבים מעודכן מלפני שנה וחצי וכן עם קובץ השינויים שחלו בתקופה שחלפה. הובטח שאכן הקובץ יכלול בתוכו את כל התושבים הרשומים וכי יסקר נאמנה את כל השינויים שהגיעו לידיעת משרד הפנים. פעולה זו היתה למעשה שיחזור התהליך כולו ובדיקה לאורך כל התקופה שחלפה.

6. לפי הרגשתנו מבטיחות תכנית השיחזור המיוחדת והשוטפת כמוזכר בסעיף (3) לעיל וכן פעולת הבדיקה המיוחדת כמוזכר בסעיף (5) את מהימנותו של קובץ התושבים, ופנקס הבוחרים שנגזר ממנו, במידה מניחה את הדעת: פירוש הדבר שהקובץ משקף נאמנה את כל הנתונים והשינויים שהובאו לידיעתו של מרשם התושבים על-ידי התושבים.

7. למרות הנאמר בסעיף (6) נערוך נוסף על כך — וזאת כדי להיות בטוחים ככל כפליים — בדיקת מדגם מתאימה, בה נשווה את קובץ התושבים המעודכן והשוטף עם כרטסת התושבים שהיוותה בסיס לפנקס הבוחרים לשנת 1965/66. המדגם יבוצע במחצית הראשונה של פברואר שנה זו ותוצאותיו יובאו לידיעתך ולידיעתם של כל הנוגעים בדבר.

ארשה לעצמי להוסיף שתי הערות קצרות: ראשית, העניין הזה מוכיח שלא בכל מקרה המחשב יותר יעיל מהאדם. שנית, אני מקווה שאחרי שיעשו כל הפעולות הנ"ל, לא תהיינה להבא תקלות.

68. דחיית הבחירות למועצה המקומית אום-אל-פחם

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

בהתאם לצו מיוחד של שר הפנים נעשו ההכנות לעריכת בחירות למועצה המקומית אום-אל-פחם ב-4 בפברואר 1969. הימים 1 בינואר ו-2 בינואר 1969 נקבעו כמועדים להגשת רשימות המועמדים לבחירות. ביום הראשון הוגשו שלוש רשימות לפקד הבחירות, ביום השני לא הופיע פקד הבחירות במקום והודיע לחברי המועצה המקומית שהוא לא יבוא לקבל רשימות מועמדים, מאחר שמשרד הפנים החליט לדחות את הבחירות. ההכנות לבחירות על-ידי משרד הפנים הופסקו בטרם פורסם כל צו ב"רשימות" מטעם שר הפנים בדבר דחיית הבחירות.

הנני לשאול את כבודו:

1. מדוע לא הופיע פקד הבחירות לקבל את רשימות המועמדים למועצה המקומית אום-אל-פחם?

בניין הצגות והתעמלות בשטח 587 מ"ר; מחלקת האישפוז למבוגרים בשטח 6392 מ"ר; מחלקת אישפוז לקשישים בשטח 1137 מ"ר; מחלקת אישפוז לילדים בשטח 1142 מ"ר; מחלקת אישפוז לנוער בשטח 1121 מ"ר; חדר אוכל ומשק בשטח 3004 מ"ר; בית-ספר לאחיות ופנימיה בשטח 1801 מ"ר.

לשאלה 3 — המרכז הרפואי מוצע בחלקו הגדול בשטח הנמצא כיום בתחום שיפוט של המועצה המקומית טירת-הכרמל, ואילו לגבי יתרת השטח הומלץ על-ידי ועדת הגבולות לספחו לתחום שיפוט של המועצה, במטרה לאפשר ביצוע התכנית בשלימותה. עד היום אישרה הוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה למחוז חיפה את הבניינים 1, 3, 4, 5, 7, 9, אשר בגינם אושרה סופית תכנית ליעוד השטח למטרת בית-חולים פסיכיאטרי. אשר ליתר הבניינים, יוחלט לאחר אישור התכניות המופקדות להגדלת השטח המיועד לבית-החולים הפסיכיאטרי.

לשאלה 4 — ראש המועצה הביע חששותיו בפני הוועדה המחוזית, שהקמת המרכז הרפואי בתחום המועצה יביא לידי זיהוי המקום, לפי דבריו, עם "בית משוגעים", והדבר עלול לפגוע בפיתוח המקום.

לשאלה 5 — הוועדה המחוזית לא השתכנעה מטענותיו של ראש המועצה, ברם החלטה סופית על ביצוע התכנית תתקבל על-ידי משרד הבריאות.

72. הרחבת שטח הבנייה באיכסאל

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר הפנים ביום א' בשבת תשכ"ט (20 בינואר 1969):

ב-6 בינואר שנה זו פוצץ ביתו של מחמוד יוסף יפאוי בכפר איכסאל, באשמה שהוא בנה ללא רשיון בנייה, מכיוון שהממשלה מסרבת להוציא רשיונות בנייה על גוש 16903 מאדמות הכפר אשר עליו נבנים יותר ממחצית הבתים של הכפר איכסאל. הממשלה טוענת, כי אדמה זו שייכת למדינה, היות וגרשמה בזמן המנדט על שמו של הנציב העליון.

הנני לשאול את כבודו:

המוכן כבודו לצרף את האדמה הנוכרת לשטח הבנייה של הכפר כדי לאפשר מתן רשיונות בנייה לתושבי הכפר ולמנוע בנייה ללא רשיונות והריסת בתים?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

תכנית המיתאר למועצה המקומית איכסאל, הנמצאת בשלבי הכנה מתקדמים, מביאה בחשבון את צרכי שטחי הבנייה של הכפר בעשר-חמש-עשרה השנים הבאות. בזמן הדיון עליה בוועדות המוסמכות לתיכנון ולבנייה יוחלט סופית באיזו מידה ועל אילו שטחים יש להרחיב את תחום הבנייה למגורים.

גם אם תוכלל, ולאחר שתוכלל, חלקה 63 מגוש 16903 בתחום הבנייה, לא יהיה כל אדם בן-חורין לבנות בה כרצונו, אלא לאחר שיקנה לעצמו זכות חוקית על הקרקע ולאחר שיקבל היתר בנייה על-פי חוק התיכנון והבנייה.

70. פיתוח חוף הים ועידוד התיירות

והקיט באשקלון

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הפנים ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

רבים מתושבי אשקלון מודאגים מקפאון פיתוחה של עיר זו.

הנני לשאול את כבודו:

1. האם אכן אושרו תכניות מפורטות לפני חמש שנים לפיתוח חוף הים, התיירות והקיט?

2. אם כן — מה הן הסיבות שלא בוצע עד היום כל פרט מתכניות פיתוח אלה?

3. האם נכון הדבר כי מאז חודש אפריל 1968 לא נקלטה שום משפחה חדשה באשקלון?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — העירייה השקיעה תוך חמש השנים האחרונות כ-2 מיליון ל"י בפיתוח השטח והכשרתו, וכן בהנחת צינורות מים, ביוב, סלילת כבישים והתקנת עמדי חשמל עד לשטח; ברם עד כה לא הצליחה עיריית אשקלון להשיג משקיעים פרטיים או ציבוריים להקמת בתי-מלון או מיתקני תיירות וקיט בשטח. העירייה ממשיכה במאמציה למשוך משקיעים ולקדם את פיתוח החוף. כמו כן קיימות תכנית להקמת חברה משותפת בהשתתפות משרד התיירות לפיתוח חוף הים.

לשאלה 3 — הידיעה אינה נכונה. מאז חודש אפריל 1968 ועד סוף ינואר 1969 נקלטו באשקלון 72 משפחות עולים, הכוללות 275 נפשות.

71. תכנית להקמת מרכז רפואי

בטירת-הכרמל

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום א' בשבת תשכ"ט (20 בינואר 1969):

ידיעה בעתון "הארץ" מיום 14 בינואר 1969 מוסרת על התנגדותו של ראש מועצת טירת-הכרמל לבנות מרכז רפואי גדול בתחום המועצה.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

2. מהי התכנית למרכז הרפואי המוצע?

3. האם אושרה הקמתו על-ידי הוועדות לבניין ערים בתחומי השיפוט של המועצה המקומית טירת-הכרמל?

4. אם כן — מה הגורמים להתנגדות ראש המועצה לבנייתו?

5. האם תבוצע בניית בית-החולים בהתאם לתכניות המוקדמות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — בתכנית למרכז הרפואי המוצע כלולים עשרה מבנים כלהלן: בניין קבלה בשטח 3608 מ"ר; בניין בית-חולים לשעת חירום בשטח 1227 מ"ר; בניין מרכז חברתי בשטח 1168 מ"ר;

— שאלות ותשובות (בן-פורת, ארבל-אלמולינו, בן-מאיר); חוק התקציב לשנת 1969/70 (תלמי, ורדיגר) —

2. אם כן — מדוע מתעכבת ההכרזה?

3. אם לא — מה הן הסיבות?

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הפנים ביום י' בשבט תשכ"ט (29 בינואר 1969):

נוכת ההחלטה שהתקבלה הן על-ידי המועצה המקומית בפרדס-חנה והן על-ידי המועצה המקומית בכרכור, למיזוג שתי הרשויות המוניציפליות, ובעקבות דחיית הביצוע, כתוצאה מהעדר אישור לכך על-ידי משרד הפנים, רצוני לשאול את כבודו:

מה הן הסיבות שגרמו לכך שמשרד הפנים טרם אישר את המיזוג?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
לשאלה 1: כן.

לשאלות 2 — 3: על סף ביטולה, וכתנאי למיזוג המועצות המקומיות, מבקשת המועצה המקומית כרכור להעניק זכויות יתר לחלק מתושבי המקום, ליהנות ממחיר מים נמוך לתקופה של שלושים שנה. שר הפנים מתנגד לתנאי זה ודורש ביטולה. כתוצאה מכך גם מתעכב המיזוג.

73 — 74. סיבת העיכוב במיזוג הרשויות המקומיות של פרדס-חנה וכרכור

חברת הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר הפנים ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969):

משרד הפנים קבע מדיניות של איחוד רשויות מקומיות שכנות, במידה שרצונן בכך וצביון דומה. רעיון מיזוגן של הרשויות המקומיות פרדס-חנה עם כרכור זכה לתמיכת משרד הפנים עוד בראשית 1962.

במאי 1967 עורר כבודו את ראשי שתי המועצות להחיש את מיזוגן "לטובת הציבור והמדינה" כאחת, אלא שבגלל מלחמת ששת הימים נשתהו ההליכים. באוגוסט 1967 התרה מר דב רוזן בראש המועצה, שאם לא תתקבל תשובה עניינית ומנומקת, יפעל שר הפנים על יסוד החומר שברשותו.

במחצית 1968 התנהל בין הנהלות המועצות משא-ומתן על המיזוג והסכימו לתנאים. ההסכם הועבר לאישור כבודו לפני ארבעה חודשים, אך משום-מה טרם אושר.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם משרד הפנים תומך במיזוגן של שתי הרשויות?

ג. חוק התקציב לשנת 1969/70, תשכ"ט — 1969 (*) (המשך הדיון)

במסיבה הנאה בטרקלין של הבית הזה, בהשתתפות אישים וראשי הציבור במדינה.

אני מבדך את יושב-ראש הכנסת, את חברי הבית ואת כל עובדי הבית הזה. יהי רצון וישמש בית זה סמל ודוגמה לאומות ולפרלמנטים בעולם כולו, לצדק ומוסר המושתתים על אדני תורתנו הקדושה ודברי נביאינו וחסידיו בכל הדורות.

מצטרף אני בכל לבי לכל אלה אשר הביעו מעל במה נכבדה זו את ברכותיהם והוקרתם לנשיאנו, איש מורם מעם, מר זלמן שזר שיחיה, המקובל על כל העדות והשכבות בעם והמסמל את אחדות האומה. אנו גאים על שנשיא מדינת ישראל נאמן למסורת ישראל עתיקת-היומין ומושרש בה, ועליו לשמש דוגמה ליתר ראשי המדינה בהתייחסותם לערכים הנצחיים של עמנו. וכדאי להזכיר כאן את דבריו של נשיאנו אשר נאמרו בכנס המנהיגים לפני שבועות אחדים. כאשר כבוד הנשיא דיבר על בעיות החינוך והעמקתו אמר במפורש שלא ייתכן חינוך יהודי ללא בסיס דתי. אנו שולחים מכאן את ברכתנו ואיחולנו לאריכות ימים לו ולביתו, ונוכח שבימיו ובימינו תיושע יהודה וישראל תשכון לבטח.

חברי הכנסת, הפרלמנטריסם הישראלי אמנם חדש הוא, כי מדינתנו צעירה, אבל הוא יונק ללא ספק את מהותו מן העבר העשיר של עמנו. סמכות ציבורית מושרשת לו ונכסי שפיטה המושתתים על אדני הצדק והמוסר. כי יש לדעת שבכל תקופות הגלות הארוכה שלנו קיימו היהודים בכל מושבותיהם ועדים וקהילות

היו"ר א. תלמי:

הכנסת תעבור עכשיו לסעיף ב' של סדר-היום: חוק התקציב לשנת 1969/70, תשכ"ט — 1968, קריאה שנייה — נשיא המדינה ולשכתו; הכנסת. רשות הדיבור לחברת הכנסת ורדיגר, ואחריו לחברת הכנסת אבנרי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטרף מאוד ששמחת החג אתמול נפגמה בצורה חמורה כאשר לא אופשר לנציגי הסיעות הקטנות — ורק לנציגי הסיעות הקטנות — לברך את הכנסת ביום חגה, יום הולדתה העשרים. אם ועדת הכנסת רצתה לעמוד בלוח השעות כדי לסיים את הישיבה בשעה שש בערב — עליה היה או להקדים את הישיבה או לדאוג לכך שהנאומים מהסיעות הגדולות יקצרו ויצמצמו בדבריהם וכך יאפשרו לכל הסיעות בבית הזה להביע את רחשי לבן ביום זה. היושבת-ראש בישיבה של אתמול לא רק שלא התנצלה על התקלה החמורה, אלא בתוקף הצדיקה את המעשה. עם כל הכבוד, אין להסכים לנוהג זה.

גברתי היושבת-ראש, בעמדנו כאן היום, בבית הנכבד הזה, במלאות לכנסת עשרים שנה, עלינו להזכיר מתוך שמחה ולתת שבח והודיה ליושב במרומים על שזכינו לנסים ונפלאות בתקופתנו אנו ועל שיחורורה ואיחודה של ירושלים עיר קדשנו-לנצח. הנה, לא ינום ולא יישן שומר ישראל. למרות מיומות שונאנו הקרובים והרחוקים זכינו בחסדי ה' לחוג את חגה של הכנסת מתוך שמחה שלמה, דבר אשר הודגש אמש

לעמנו ובעת דאגה לשלום אחינו שבגולה, ועל כך יבורך הבית הזה.

היו"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי הכנסת מיקוניס.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. עשרים ושניים חברי כנסת נכבדים, - עשרים ושניים חברי כנסת, בדיון על הכנסת!

לפי המסורת היהודית, יום חג הוא יום חשבון-הנפש. בבואנו השבוע לחוג מלאת עשרים שנה לכנסת, תפקידנו הראשון הוא - לחשוף לקויים ולהתרע על סכנות.

הקומיסארים של המימסד, השולטים בבית זה, עשו יד אחת כדי לנמוע מראש כל ביקורת כזאת. הם קוראים: מי שמותח ביקורת על הכנסת, מבזה את הפרלמנטריסם הישראלי. הוא פאשיסט, רחמנא ליצלן. ומי שמותח ביקורת על מפלגות המימסד, על המגנוני-נים ועל הבוסים, הרי הוא פוגע בלב לבנה של הדמוקרטיה. זהו שקר מוסכם. לפי הגיון מעוות זה, הרופא המאבחן את הדיאגנוזה הוא שליח מלאך המוות, ומי שמטיל על החולה מצווה של רפואה, הוא בעל-ביתם של החיידקים המכרסמים בגוף החולה.

יעקב חזן (המערך, עבודה - מפ"ם):
הוא צריך להיות רופא ולא סנדלר.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

ואנו באים ואומרים: למען המשטר הפרלמנטרי חובה היא לאבחן את מחלת הכנסת. למען הדמוקרטיה, חובה היא להצביע על עיוות ממגנוני המפלגות.

כבוד היושבת-ראש, אנו קובעים כי הפרלמנטריסם הישראלי נמצא בתהליך של הידרדרות, ורק התערורות הציבור תעצור תהליך זה. שלושה הם שלבי הידרדרות זו: כשלב הראשון ראינו את התמוטטות האופוזיציה המסורתית, גח"ל, עד כדי שילובה המוחלט במימסד - שילוב חמרי ושילוב נפשי כאחד. מיומי הראשון בכנסת זו עמדתי מול העובדה הבולטת של קונדומינון מפא"י - גח"ל, של שותפות חברי-הכנסת אזניה - בדר, הקובע את דמות הכנסת הזאת. התוצאה היתה ביטול הכנסת כמסד המטיל פיקוח של ממש על הממשלה, הפיכת הכנסת למכות-הצבעה, המכוונת מראש על ידי הממשלה.

השלב השני - כינון הליכוד הלאומי - אך העניק צורה חיצונית רשמית לעובדה זו, שקדמה בהרבה לשעת החירום. גח"ל לא היתה מעולם אופוזיציה של ממש למימסד. שעת החירום רק סיפקה את ה"אליבי" לברית העסקנים מקיר אל קיר, לקארטל של מגנוני המפלגות. קארטל זה הפך את הכנסת למוסד שאין לו כמעט תפקיד ממשי, זולת אישור פורמלי של החלטות הממשלה, שהיתה לפרלמנט-זוטא.

גולדה מאיר (המערך, עבודה - מפ"ם):

עוד לא אבדה תקוותו - אתה בכל זאת יושב פה!

מאורגנות אשר שימשו כעין פרלמנטים לליבון בעיני-תיהם ולפתרון, וכנציגות מוכרת כלפי השלטון. נסיון עשיר זה עזר ללא ספק למעצבי דמות הכנסת כשיעור דוגמה לפרלמנטריסם הישראלי. ובוודאי אביע את צערם של רבים כאשר אומר: מזור הדבר מאוד שהכנסת, המייצגת את עם הספר, זה שהתג"ך משמש לו עדות לבעלות הבלעדית של עם ישראל על הארץ הזאת - הכנסת הזאת לא הגהיגה את מה שהנהיגו המתוקנים שבגויים: אמירת תפילה או פרק תהילים בפתחת כל מושב.

חברי הכנסת, כאחד מצעירי הבית הזה - רק שנה מלאה מאז נכנסתי לתפקידי זה - עושה אני לעצמי סיכום מסוים: איך נראתה לי הכנסת בהיותי אזרח ככל אזרח במדינה, וכעת כחבר הכנסת. התברר לי שיש קשר והשפעת-גומלין, השפעה הדדית עצומה, בין העם והכנסת. לא תיארתי לעצמי עד כמה מושפעת הכנסת מתגובותיו של העם, של הציבור במדינה, על כל מה שמתרחש בה. אין לך עניין שדעת-הקהל מגיבה עליו ושלל יוגע עליו מיד בכנסת. וכמובן, חלק רב בכך לעתונות החפשית במדינתנו. העתונות צריכה להישאר חפשית ובלתי תלויה, שאם לא כן נאבד את הפרופורציה של הדמוקרטיה שלנו. כאמור, הדי דעת-הקהל מגיעים מיד לבית הזה ואינם עוברים ללא תגובה, אם על-ידי הצעה לסדר-היום, הדעת הממשלה או שאילתה, שגם בחשיבותה לא לזלזל. כל מה שמתרחש בבית הזה מוגש בציבור במדינה, אם לחיוב או לשלילה.

בהזדמנות זו רצוני לציין את האובייקטיביות של "קול ישראל" במסירת המתרחש בכנסת.

חברי הכנסת, בבואנו לסכם תקופת עשרים שנה לקיום הכנסת מוצאים אנו לפנינו סיכום חיובי מאוד. היתה זו תקופה קשה, הרת-סכנות, מלחמות והתרח-שויות, ויחד עם זאת - תקופת הישגים כבירים, נצחו-נות ובניין הארץ, תקופה מלאת אחריות לקיומנו כעם בארצנו ולאחריותנו לקיומנו של עם ישראל בגולה. בכל אלה חלקה של הכנסת רב, ועל זאת גאותה.

אנו, כנציגי היהדות הנאמנה לתורת ה' ולקדשי ישראל, מאמינים באמונה שלמה שכל מה שהושג וכל מה שנתקיים - הכל בא בזכות קיום התורה והמצוות מאז היותנו לעם ועד היום הזה. ולכן כאבנו רב כאשר לעתים נשמעים בבית הזה דברי עלבון ואפיקורסות, בפרט בדיונים על חוקי יסוד של עמנו: אישות, שבת וכדומה, דברים אשר מקוממים את כל המאמינים באלו-קי ישראל, ואלה הם הרוב במדינתנו. כמו כן לא נכחד אם נאמר שרוצים אנו לראות את חוקי הכנסת מושתתים על אדני התורה וחוקותיה, ונמשך לדרוש ולתבוע זאת בכל ההזדמנויות.

חברי הכנסת, אנו נמצאים בתהליך של שינוי פניה המפלגתיים הפוליטיים של המדינה. קם מערך פועל גדול, מתגבש כוח אזרחי ליברלי. תפילתנו ותקוותנו שגם המפלגות הדתיות במדינה תדענה להתרומם מעל לכל האינטרסים והבדלי ההשקפה שביניהן; הליכוד הדתי הכולל קום יקום, וכל שלושת הגושים הגדולים, מתוך כיבוד הדדי, יוכלו להתמודד עם האתגרים הגדולים העומדים בפנינו. יצוינו גם האחדות והליכוד של הכנסת כולה ברגעים קריטיים

להופעת חבריהן במליאה, נשארו בגדר מס שפתיים. כיום המצב גרוע מתמיד. אתמול, בזמן הישיבה החגיגית של הכנסת, נאסר על הצלם שלנו לצלם את המליאה, כי יש כנראה הוראה פנימית בכנסת, שאסור לצלם את המליאה אם יש בה פחות ממספר מסויים של חברי כנסת. אתמול, בישיבה החגיגית, נכחו במליאה 20-22 חברי כנסת בשעות מסוימות.

שמענו את כל התירוצים, שאף באחד מהם אין מידה של אמת. האמת הפשוטה היא שהמליאה משעממת את חבריה, מפני שאין בה התמודדות של רעיונות; אין בה הידברות בין איש לאיש, אין בה אפתעות, אין בה חופש דעה וחופש הצבעה, אלא הכל קבוע מראש על-ידי הבוסים המפלגתיים (איוה קצף יצא על אותם חברי כנסת מסכנים ממפלגת העבודה שהעו, בעניין קטן ושולי, להימנע מהצבעה !)

הסתייגות העיקרית לתקציב הכנסת נועדה ליצור קשר ישיר בין עבודת חבר הכנסת ובין משכורתו. אנו מציעים לקבוע משכורת בסיסית מינימלית, ולשלם את שאר השכר בהתאם להשתתפות חבר הכנסת בעבודת הכנסת, במליאה ובוועדות. דבר זה יאפשר להעלות את השכר לאותם חברי הכנסת העובדים קשה בבית זה - ויש כאלה - על חשבון אותם חברים שאנו רואים את זיו פניהם פעם בחצי שנה, כמו, למשל, בחגיגה של אתמול.

ההסתייגות השנייה של סיעתי מתייחסת לצורך החייני להעמיד לרשות הכנסת צוות עצמאי של מומחים. שני ליקויים בולטים בהרכב ציבור חברי הכנסת: העדר מומחים של ממש והגיל הממוצע הגבוה. בבית-מחוקקים זה מספר המשפטים מועט מדי. בוועדת החוק והבטחון אין אף אדם אחד שיש לו ניסיון ממשי בצה"ל. אין בכנסת אף מדען אחד, אף טכנולוג אחד. את הרכב רשימות המועמדים של המפלגות הגדולות קובעות קבוצות-לחץ, ולא שיקולים ענייניים.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם) :
כמה יש לסיעתך?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
הקריאות הזולות האלה, והייתי אומר האוויליות, רק מוכיחות שאינם מסוגלים להתמודד עם הבעיות המהותיות של עבודת הכנסת.

ממילא אין לכנסת כל אפשרות - אפילו רצתה בכך - להיות צד בעימות עם מומחי הממשלה, המכתיבים את התקציבים והחוקים. לכן אנו מציעים להקדיש מיליון ל"י לתקמת צוות ראשוני של מומחים בלתי-תלויים, שיעזרו לחברי הכנסת, ובעיקר לוועדות הכנסת, למלא את התפקיד שנועד להם.

הליקוי השני נעוץ בגיל הממוצע של בית זה. אין פרלמנט בעולם שגילו כה גבוה - שישים בממוצע. השלטון האמיתי בבית הוא בידי גילאים המתקרבים לשבעים - וזה במדינה שהגיל הממוצע בה הוא עשרים ותשע, והעומדת יום יום נוכח שינויים דרמטיים ואתגרים חדשים. דבר זה מביא לידי ניתוק מסוכן של הכנסת מן המציאות המתחלפת, וגם מתודעת הציבור הצעיר. מכאן הצעתנו להגביל את החברות בכנסת לשלוש קדנציות, לכל היותר, כדי להבטיח עירוי דם חדש לעורקי הפרלמנט הישראלי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
חברת-הכנסת מאיר, אני קורא מסור של דברי בן-גוריון, ולמדתי מהם איך הוא רואה אותך. ואין לי אלא להצטרף להגדרתו.

יהודה הררי (המערך, עבודה-מפ"ם) :
איך הוא רואה אותך?
(קריאות)

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
אולי יש כאן דברי חכמה שאיני מבין.

כיום אנו עומדים על סף שלב שלישי. סכנה חדשה עולה באופק - ואני מזהיר את הבית ואת הציבור כולו מפני בואה.

זו הפעם הראשונה בתולדות הכנסת קיימת בה סיעה בעלת רוב מוחלט. במדינה גורמלית אין בכך אסון. אולם ישראל איננה מדינה גורמלית. היא המדינה היחידה בעולם כולו שאין בה חוקה כתובה, זולת בריטניה, שיש בה חוקה בלתי-כתובה, המעוגנת במסורת של דורות רבים. באין חוקה, בהעדר בית-משפט חוקתי, אין כל גבול ורסן לסמכות הרוב בכנסת, והוא יכול לחוקק ככל העולה על רוחו.

גולדה מאיר (המערך, עבודה-מפ"ם) :
רחמנות על בן-גוריון שהגיע לידי כך שאתה הוא התומך שלו.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
מה שאתם עושים לבן-גוריון, רחמנות עליכם ולא על בן-גוריון.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם) :
הרוב מתייצב לבחירתו.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
הרי אתם יכולים לשנות בכל רגע את מועד הבחירות, את צורת הבחירות. הכנסת האתא אין עליה שום מגבלה של חוקה. לעם אין שום סעד נגד הרוב בכנסת.

יהודה הררי (המערך, עבודה-מפ"ם) :
זאת אומרת שהכנסת חשובה, יש לה כוח. ואין לזלזל בה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
כמכשיר של הממשלה, כדור של מי שמכוון את הממשלה, בודאי יש לכנסת כוח.

סיעת רוב, אם אין לה הרגשה דמוקרטית אמיתית, עלולה להפוך את הכנסת ליצור-פלצות, לפרלמנט של דמוקרטיה עממית, שחוקי דרסו את חירויות-היסוד של האדם וחוכיות האזרח האלמנטריות, באין שום חוקה ושום בית-משפט מסוגלים לעצור בעדו. הצורה שבה נתקבלו בכנסת זו חוק דרינג וחוק מס המפלגות, הצורה בה הובא חוק המושבים - הוא אות מבשר רעות. כבוד היושבת-ראש, משרשי המחלה נעבוד אל הסימפטומים שלה. מיומי הראשון בבית זה התרעתי נגד ריקנות המליאה. הצעת החוק של סיעתנו, לקבוע קוורום של 30 חברי כנסת לדיון ו-40 חברי כנסת להצבעה - הצעה מתונה שבמתנות - נדחתה. ההבטחות המילוליות שניתנו, שהסיעות עצמן תדאגנה

הממשלה נשאר מיותרם גם מאותם שרים מעטים שהואילו לבוא לאותה ישיבה.

שלומיאלויות זו, שצריכה סוף כל סוף להיפסק, וסירובו של יושב-ראש הישיבה לאפשר לנציגי סיעות המיעוט לומר את דברם אמש — על יסוד פורמליסטי גרידא — גרמה לאותן קריאות נרגזות וקולניות בסוף הישיבה, שגם אני השתתפתי בהן, אף-על-פי שאיני חסיד של "סערות" כאלה. לדעתי, על נשיאות הכנסת להקדיש יתר תשומת-לב לתיכנון ישיבות מיוחדות במינן של הכנסת.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד לברך את הכנסת ליום השנה העשרים מאז כינונה בשם המפלגה הקומוניסטית הישראלית. העם בישראל, על כל שכבותיו ומפלגותיו, מצוין בשמחה ובגאון יום חגיגי זה. לי אישית, אשר ייצגתי את המפלגה הקומוניסטית באסיפת הנבחרים האחרונה של שנות הארבעים, במועצת המדינה הזמנית ובכל ששת הכנסות, יום זה הוא חוויה מיוחדת במינה. לפי דברי חבר-הכנסת אבלר, אפשר לחשוב שאני — כאחרים — אחד מן הישישים המופלגים של הכנסת; הוכחתי בכנסות עבודה גדולה פי כמה מכמה חברים צעירים של הכנסת.

שלמה כהן-צידון:
יהללון זרים!

(קריאה: תשאיר זאת לאחרים).

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):
אין לו אחרים — הוא יחיד.

שמואל מיקוניס (מק"י):

הכנסת היא נושאת הריבונות הלאומית, היא המוסד הדמוקרטי העליון, היא מייצגת את העם כריבון המדינה, היא מקור הסמכות של הרשות המבצעת — הממשלה, הנושאת באחריות בפני הכנסת. היסודות הדמוקרטיים של תנועת הפועלים הישראלית הם שנהיו למסד של הפרלמנטריסם שלנו בארץ הזאת — החל באסיפת הנבחרים בתקופת המנדט הבריטי וכלה בכנסת של מדינת ישראל העצמאית. חבלי הלידה של הדמוקרטיה הישראלית היו בלתי-מנותקים מחבלי הלידה של הישוב היהודי, של העם היהודי במולדתו העתיקה-החדשה. ההתפתחות ההיסטורית עצמה הוכיחה, מאז ועד היום, כי עם ישראל והדמוקרטיה חד המה.

חכמת החיים של דורות מלמדת אותנו, כי אין שמחה בלי עצבות. נכון הוא הדבר במיוחד כשהמדובר בעם היהודי, כשהמורב במדינת ישראל, הנמצאת עדיין במצור. עדיין משלחים בנו אש מעבר לקווי הפסקת האש, עדיין מסרבים לדבר אתנו על שלום, עדיין רוחות רעות מייללות סביבנו, עדיין מפעילים נגדנו ונגד העם היהודי את נשק השקר והעלילה, עדיין קשה להיות יהודי ואפילו קומוניסט יהודי בן-עמו — למרות כל ההתקדמות החברתית, הכלכלית, התרבותית והמדעית בעולם. אך נפל דבר בישראל. על אף הכל ולמרות הכל — אין אנו "מסכנים" כיום. השכלנו לחבר צדק וכוח יחדיו במדינת ישראל, ומכאן — היכולת שלנו להתייחד היום בשמחה עם יום השנה העשרים להולדתה של הכנסת. נוכח כל המזימות מכל הסוגים נגד מדינת ישראל, יודע עם ישראל, יודע העם היהודי, חייבים לדעת עמי תבל

כבוד היושבת-ראש, זהו הנאום הרביעי שאני נושא בבית זה על תקציב הכנסת, וצר לי על כי אני נאלץ בכל שנה לנקוט סיגנון חריף יותר מאשר בשנה שקדמה לה.

בשנה הראשונה שונה תקנון הכנסת לכבודנו, כדי למנוע אותנו מלהעלות לדיון נושאים שהממשלה רוצה בגנייתם. לכן הונהגה המכסה המפורסמת לשימצה להצעות חוק פרטיות ולהצעות לסדר-היום.

מאז רוקנה הנשיאות באופן שיטתי את המוסד של הצעה דחופה לסדר-היום מתכנו, וצר לי לקבוע כי הנשיאות, שהיתה לרבות אוניקטיבית ונייטרלית, אינה לא זה ולא זה. תחת לשמור על מעמד הרשות המחוקקת לעומת הרשות המבצעת, היא הפכה את הכנסת לזרוע הרשות המבצעת, ואת עצמה — לוועדת ביצוע של הסיעות הגדולות.

אחרי שכמעט נבלמו כל דרכי הפעולה הקלסיות של אופוזיציה פרלמנטרית, תוך הסכמה מקיר אל קיר מגח"ל ועד מפ"ם, נהפך מוסד השאילתה למכשיר העיקרי של הביקורת הפרלמנטרית על הממשלה. אין תימה כי עתה נערכת מתקפה כללית על מבצר זה של האופוזיציה. אני מבטיחכם שאם תחסלו מכשיר זה, כפי שכמה מכם רוצים, נמצא כלים אחרים למלחמתנו, ואתם יודעים כי הבטחה מסוג זה שאנחנו מבטיחים — אנחנו מקיימים.

כבוד היושבת-ראש, הפרלמנט הוא אבן-פינה של הדמוקרטיה. באנו לבית הזה כדי לבצור. נמלא חובה זו לא רק כלפי בוחרינו, אלא כלפי עתיד הדמוקרטיה בישראל.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שמואל מיקוניס (מק"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רואה חובה לעצמי, בתחילת דברי, להעיר כמה הערות לתיכנון הישיבה של הכנסת לרגל יום השנה העשרים לכינונה. ישיבת אתמול הוכיחה כי נשיאות הכנסת לא למדה כלום מכשלונה באירגון ישיבות דומות בעבר. אין לה, לנשיאות, כנראה הבנה למה שמכונה "יחסי ציבור" במובן הטוב של המושג הזה. דממה לי שהכשלון הוא בכך שהנשיאות שכחה את "המבדיל בין קודש לחול". כאשר רצתה למזג את חגיגות יום השנה העשרים לכנסת עם החולין של דיון תקציבי רגיל. הרושם היה שהנשיאות עצמה לא ידעה בדיוק מה היא רוצה מן היום הזה, מן הישיבה הזאת, ושהישיבה התנהלה באופן סטיכי. מורגשת היתה רק הכוונה אחת, הכוונה בלתי-נאה — אם אדבר בעדינות — להשמיע בחלק החגיגי של שלוש השעות מקהלה חד-קולית בעיקר.

במקום לצייין את חג יובל העשרים של הכנסת בחגיגות, בנאומים קצרים של נציגי כל הסיעות המוקד-שים לתאריך זה, בלי להתפשט על דברים שעוסקים בהם כל השנה, נקלעה הישיבה לדברת, שהבריחה מיד את חברי הכנסות הקודמות וחברי הכנסת השישית אל המסדרונות ואל המזנון. ובעוד שהציע היה מלא, "הבהיקה" המליאה בריקות כסאותיה, ואף שולחן

כוף הובלטו לאחר הקמת ממשלת "הליכוד הלאומי" והן מחריפות גם לרגל הקמת המערך "עבודה-מפ"ם", העלול להעמיד את הכנסת בפני הכרעות ועובדות מוגזרות — יותר מאי-פעם. על כל פנים — הממשלה, הנבחרת על-ידי הכנסת והאחראית בפניה, מרשה לעצמה בשנים האחרונות לא להראות עניין נאות בכנסת.

ביום חג זה אסתפק בהערות יסוד אלה. עם כל ההתנגדויות, שהבעתי לתקציב 1969/70, הניי לקבל ברצון את תקציב נשיא המדינה ותקציב הכנסת המוצע, שאף מצומצם מדי לעומת הצרכים.

רצוני לאחל, בסיום דברי, לכנסת ולעם שישמעו בקרוב בימינו את בשורת השלום המיוחל בינינו לבין שכנינו. אני מאחל לכנסת את בואו של היום הנכסף, כאשר במרכז חקיקתה יעמדו לא חוקי עידוד ההון אלא חוקי עידוד העמל, הבטחת שוויון-הזכויות הלכה למעשה בכל תחומי החיים לכל, חוקי העידוד לתרבות, למדע, לאמנות ולספורט — לחברה ישראלית איתנה, צודקת ומאושרת.

הי"ד א. תלמי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה כהן-צידון, ואחריו לתברת-הכנסת הקטין.

שלמה כהן-צידון :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטער, שאיני רואה בקרב הנוכחים באולם את יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת אוניה. שאלה לי אליו ולכל אלה שיעצו לו ולועדת הכנסת: על סמך מה ניתנה לי כעת רשות הדיבור? אם אני חבר כנסת — עלי למלא כל תפקדי, ואין לקבל את דעת המומחה לאקרוסטיקה בלחץ "בדרי" או אחר. רצוני לומר ליושב-ראש ועדת הכנסת: נכון, כפי שהסביר מישור, שהכנסת איננה בית-דין גבוה לצדק, וועדת הכנסת עוד פחות מכך. הדבר הוסבר לי ביישבת ועדת הכנסת. נאמר לי: אם עשר דייים מורמות נגדך, חבר-הכנסת כהן-צידון, זה הצדק. אם כך, אני שואל: על סמך מה ניתנה לי רשות הדיבור? כיצד יכול להיות שאתמול, יושב-ראש הכנסת מר קדיש לוז, בבואו לציין את הגורמים הפרי-למנטריים, המכונים בקושי סיעות, בגלל שני חברי כנסת בלתי-תלויים — מצד אחד מכנה אותם סיעות, ובאשר לזכותי להיות חבר בעל זכות הצבעה באיו ועדה בכנסת — זכות זו נשללה ממני. אליבא דכמה חברי כנסת נשללה זכות זו בלחצו של ד"ר יוחנן בדר, אף הוא משפטן. אם הוא בטוח כל-כך שזה המוסר, מה לו להתלונן בעתונות על כך שיש רוב מוחלט לסיעה בכנסת? מה לו לבוא בתלונות על סיעת המערך — "עבודה-מפ"ם", כאשר סיעה זו וחבר-הכנסת בדר עשו מעשה המונוג לצדק, הייתי מכנה מעשה זה כמעשה טפשי, אף-על-פי שאין זה פרלמנטרי לומר כך. כל משפטן היה אומר שזה למטה מכבודו.

מנחם ידיד (גח"ל) :

באיוה צדק אתה נמצא בכנסת?

הי"ד א. תלמי :

חבר-הכנסת כהן-צידון, אינך יכול לדבר על הנעשה בוועדת הכנסת.

כולה, כי אנו נשארים כאן לעד, כי פנינו אל השלום, אל הבטחון, אל החופש, אל הקידמה — לנו ולשכנינו הערביים כאחד, לנו ולכל אלה שירצו בכך.

חברי הכנסת, הכנסת מגלמת את הדמוקרטיה הישראלית. תנועת הפועלים הישראלית וכל הכוחות הדמוקרטיים בעמנו כבעמים אחרים לחמו והשיגו, בקשיים עצומים, את הדמוקרטיה הפרלמנטרית. המאבק למענה בארצות רבות, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם ולאחריה, היה גם המאבק נגד הדיקטטורה הפאשיסטית של אילי ההון הגדול. אנו רואים בדמוקרטיה הפרלמנטרית לא רק צורה של שלטון המאפשרת להגן על האינטרסים של מעמד הפועלים והמוני העם, אלא גם אחד האמצעים החשובים במערכה על משטר חברתי צודק יותר במקום משטר הניצול הקפיטליסטי. לכן אנו מגינים ושוקדים על סדרים דמוקרטיים של הפרלמנט הישראלי. לכן אנו מעניקים כבוד ותובעים מאחרים כבוד לכנסת ישראל. לכן נבונים אנו תמיד לקרב נגד כל נסיון של ביזוי הכנסת, מכל צד שהוא, מכיוון שביוזי הכנסת הוא ביזוי הדמוקרטיה והריבונות הלאומית גם יחד, מכיוון שביוזי הכנסת קולע, למעשה, לביזוי משטר המפלגות, שאין טבעי ממנו בחברה מעמדית, ולהמרתו במשטר רדוני. מכאן — המערכה שלנו ושל רבים אחרים בכנסת ובעם להגנת שיטת הבחירות הדמוקרטיות, להגנת הייצוג של כל שכבות העם ושל כל ההשקפות בכנסת ובדשויות המקומיות. שיטת בחירות זו היא אחד ממקורות הכוח המוסרי של עם ישראל, אחד מאותם הגורמים המסייעים לתהליך התהוותה ומיזוגה של האומה הישראלית.

חברי הכנסת, יום השנה העשרים לכנסת אינו רק יום חג, כי אם גם יום של חשבון-נפש. בחיי הכנסת ובעבודתה לענפיה יש לא רק חיוב, כי אם גם ליקויים. אני יכול בלב שלם לברך על העבודה הטובה של מזכ"ל הכנסת ועובדי הכנסת, על מסירותם, אדיבותם, ערנותם ואחריותם. אני יכול בלב שלם לברך על העבודה הטובה והמסורה של חברי הכנסת בוועדות הכנסת, שהיא עבודת כוורת ממש, שאינה נראית בחוץ. אני מלא הערכה ליחסי האנוש ההוגנים שעוצבו במשך שנים בין חברי הכנסת, ללא הבדל השקפת-עולם, והשתייכות סיעתית, על אף המחלוקת והוויכוח בין אותם חברי הכנסת המייצגים אינטרסים שונים וסותרים. אפשר היה למנות לא מעט אירועים מרטיטים בכנסת, שליכדו את כולנו, ואציין במיוחד את ה-5 בינוי 1967, את יומה הראשון של מלחמת המגן שלנו, שהצילה את קיומנו ואת ריבונותנו הלאומית.

יחד עם זאת, אין מנחילה לנו אושר העובדה, שעד היום הזה לא השכילה הכנסת, לרגל חישובים קואליציוניים, להבטיח לישראל חוקת יסוד, אשר תתיר גם לשפת החקיקה את הערכים הדמוקרטיים המופיעים עם במגילת העצמאות ואף תוסיף עליהם, כך, שבמדינת ישראל יובטח שוויון-זכויות מלא, למעשה, לכל — ללא הבדל לאום, עדה מין וגיל. יחד עם זאת, יש הכרח להיאבק כל הזמן נגד כל מיני הליכים קואליציוניים ו"בעלי חזקה" שלטוניים, העלולים לעשות את הכנסת פלסטר ולרוקנה מתכנה הדמוקרטי. אלה הם גם אותם הכוחות אשר עינם צורה בבירורית פרלמנטריים תכופים בשאלות הבערות הניצבות לפני העם — הן במדיניות החוץ והן במדיניות הפנים.

הסכנות האלה לבירור הפרלמנטרי הגלוי והת-

היא לטעון שכאן יש סכנה של דיקטטורה. לפי דעתי, זהו נסיון שצריך לברך עליו. גורם אחד ישלוט וגורם שני יבוא ויאמר: אני המועמד להיות האופוזיציה.

המשבר במשטר הפרלמנטרי שלנו הוא בכך, שהגורם המתיימר להיות אופוזיציה אינו בכלל אופוזיציה, ומדבר אליכם אדם שיודע את הנעשה. יש היום כהונה פנויה בפרלמנט הישראלי והיא כהונת האופוזיציה. יש נסיון מוצלח עד היום, מטעם הפוזיציה הקו-אליציונית של רוב מוחלט, להציג לפני העם פסוידו-אופוזיציה — וזו הסכנה.

ובכלל — אינני יודע מה עושה גח"ל בפוזיציות הפרלמנטריות. אינני רוצה לדבר על עניין הליכוד הלאומי, או על הנוסחה הזאת שהם כלבי שמירה בממשלה למען השטחים. אני מאזין לדברי אזרחים ואני נוכח לדעת שהם סומכים על הצוות גם בלי גח"ל הנמצא כעת בממשלה — אם כי זה נותן הרגשה של ליכוד לאומי — והם מאמינים שזהו צוות של ידיים מאומנות ולא דרושים כלבי שמירה. אם תואנות אלה באו להסתיר נסיון להציג לפני העם פסוידו-אופוזיציה, גדמה לי שאף זה הוא נסיון מגוחך וטוב לגלותו ולגנותו לעיני כל.

אם כבר מדובר על הפרלמנטריסם הישראלי, הרי זהו הפצע, זו המורסה של הפרלמנטריסם הישראלי, שקבוצת אנשים יכולים לומר: אנו מועמדים להיות בשלטון, אנו רוצים את השלטון הזה, יש לנו כל התכונות לכך, אנו מוכנים למלא כל התפקידים — וגם מצד יחיים לרכוש אלמנטים חדשים — אף-על-פי שמקץ כמה חודשים הם פולטים אותם מגופם, כי הגוף שלהם אינו מסוגל לקלוט את האנשים האלה, וזאת היא הטרדיה, שמתוך ארבעה אשר פרשו מגח"ל, שלושה הם ילדי 1923—1924, ואילו אחד מהם מעולם לא היה חבר ותיק במפלגה, וזהו עבדכם הנאמן, כי זהו גוף שאיננו מסוגל לקלוט.

מנחם ידיד (גח"ל):

האם זהו נאום הספד?

הי"ר א. תלמי:

אני מבקשת אותך לסכם. אנא סכם את הרעיון הראשי של דבריך, כי זמן עבר מכבר.

שלמה כהן-צידון:
אפסיק כאן.

שואלים אותי אם זהו נאום הספד. אם האדונים שעומדים מאחוריך חושבים שזהו נאום הספד, ואם הם זרקו לי אתגר שאינני יכול — בגלל שלילת האמצעים — להגיש מועמדות בשנייה, אני נותן לך תשובה: הגש אגיש את מועמדותי בשנייה, ואם מישו מקרב הבוח-רים חושב שרשאי הוא לשלוח נציג לכנסת חרף כל הקומבינציות של חוק מימון הבחירות, הוא יאמר את דברו, ולא קריאות הביניים שאיש עד עכשיו לא הבין אותן.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת הקטין, ואחריה לחברת-הכנסת הררי.

שלמה כהן-צידון:

אינני חבר בוועדת הכנסת. פניתי לוועדת הכנסת ועד היום לא קיבלתי תשובה לפנייתי.

הי"ר א. תלמי:

התקנון אומר שאין לספר על ישיבות ועדת הכנסת, בין שהיית שם כמתדיין או כחבר. אני מעירה לך ומבקשת לנהוג בהתאם לכך, ומה גם שאתה מזכיר שמות.

שלמה כהן-צידון:

רשמתי את דבריך. אינני יכול למחוק מן הפרוטוקול מה שאמרתי.

האזנתי אתמול לנאומו המעניין של יושב-ראש הכנסת מר קדיש לוז וגם היום עברתי על תכנון, כדי לא להיכשל בלשון תגובתי. מתקשה אני לתת לנאום זה הגדרה: האם היה זה שיר הלל לפרלמנטריסם הישראלי? האם היתה זו הגנה מפני התקפת עתונות מסוימת על ליקויי הפרלמנטריסם? אומר בפשטות: דברי יושב-ראש הכנסת מר קדיש לוז היו נסיון בלתי-מוצלח להסתיר את הליקויים.

מי שעושה כעת מעשה הפליה, העם כולו יוכל ללמוד ממנו ויעשה מעשה הפליה בתחום אחר. נאומו של יושב-ראש הכנסת היה בבחינת הדגשת האופי הדמוקרטי של המשטר והדגשת הנסיונות להדוף כל גגיעה באופי זה וכל ניצול לרעה של אופי זה.

אני שואל: האם לא הגיע הזמן לתקן לכל הפחות ליקוי זה? אין פרקליט יכול לטעון לתואר פרקליט מוצלח אם אינו יכול להגן על ענייניו. הוא, לכן, בניגוד למקובל, אודתי עוז לבוא ולהגן על ענייני אני.

אני יודע שיש רוב. אני יודע ששני חברי כנסת יכולים להתאסף ולהתייעץ ולהחליט ש-122 הרי זה כמו 120 או כמו 118. אני יודע שקשה להסביר. אני מבין גם את המבוכה. אבל כשמדובר באנשים בעלי נסיון, אשר בתוקף תפקידם נותנים דוגמה טובה, עלי לומר: חכמים, היהירו בדבריכם, ועוד: היהירו יותר במעשיכם.

אני אישית לא הייתי פוסל את נסיוני כחבר בלתי-תלוי בפרלמנט. יש סיעה החולשת על הרוב, ובני-גוד לחוששים אני חושב שזה דבר בריא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אולי אין לך עדיין די נסיון בארץ.

שלמה כהן-צידון:

האמן לי שהנסיון אינו רק מונופול שלך. אתה יודע שאני חסיד הבחירות האזוריות-אישיות, והמטרה היא שפעם יהיה לסייעה אחת רוב בכנסת. היא תנהל את ענייני המדינה, ויבוא מישו ויאמר: אני הגבר ואני יכול לנהוג יפה יותר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בלי חוקה ובלי בית-משפט שישמור עליה?

שלמה כהן-צידון:

סלח נא, עד עכשיו אני סומך על בתי-המשפט בארץ, והם הוכיחו שהניצול לרעה קשה מאוד. הגומה

בבית-הנבחרים שלנו מאז הכנסת הראשונה ועד ימינו אלה, ואעשה זאת בקצרה.

מאז כינונה של הכנסת הראשונה חלו תמורות גדולות בחייו הפרלמנטריים, ומי שכופר בכך אינו רוצה לראות את העובדות לאשורן. למעשה, את צעדינו הראשונים צעדנו עוד במועצת המדינה הזמנית, אשר על-ידי קבלת פקודת סדרי השלטון והמשפט העבירה את הרשות המבצעת לממשלה, הקימה את הרשות המחוקקת, ויחד עם זה התארגנה מחדש הרשות השופטת. כל זה לא היה לנו בעבר. כך נוצרו דפוסים ראשונים לבניין חברה דמוקרטית במסגרת מדינית.

חברי הכנסת, מתוך עיון ב"דברי הכנסת", אשר אגב יכולים לשמש מקור ללימוד תולדות התפתחותה של מדינת ישראל, אנו למדים על התפתחותה של עבודת הכנסת, על מידת המקוריות והדינמיות שלה, מחד גיסא, ועל הרעננות והאופי האינטימי שלה בראשית צעדיה, מאידך גיסא. ברוח זו התנהלו הישיבות והונוהגו הסדרים בכנסת הראשונה. לדוגמה, היושב ראש, בראשית כל ישיבה שבועית של הכנסת, היה מודיע מעל במת הכנסת על מועד הישיבות ומספר הישיבות של הכנסת וועדותיה באותו שבוע. עוד אנו למדים, שגם הנוכחות של חברי כנסת ושרים בזמן הדיונים על בעיות משרדיהם היתה דבר שבחובה ומובן מאליו. אני מקווה שנחדש נעוריו כקדם. באחת הישיבות של הכנסת הראשונה, אשר ניהל אותה ד"ר גיר ז"ל – וצר לי מאוד שהוא ועוד אחרים לא זכו להיות עמנו ביום גדול זה, יום מלאת עשרים שנה לכנסת – הוא הכריז: "אמנם צריך היה לעבור לדיון כללי על התקציב, אבל שר האוצר לא נראה באופק, ומשום כך נדחה את הדיון". היו זמנים...

אם כן, מתוך אינטואיציה בריאה וסיוע של בעלי נסיון פרלמנטרי – ובכך רב חלקו של מזכיר הראשון של הכנסת, מר רוזני, ואני מצייתת זאת בסיפוק – נתקבלו בכנסת הראשונה חוקים ונוצרו תקדימים, נוהגים ונוהלים, שאותם ירשה לאחר מכן הכנסת השנייה. זאת ועוד: מיד אחרי הגדרת הסמכויות של הרשויות, הוחל במתן הנחיות לסדרים ונוהגים פרלמנטריים. אלה החלו את אופר עבודתו של בית-הנבחרים שלנו. שום דבר לא נוצר בן-יום. מדי שנה בשנה הסתעפה עבודתה של הכנסת במליאה, ובעיקר בוועדותיה ובוועדות המשנה למיניהן, ובכל המסגרות הללו היה מועסק מספר מירבי של חברי כנסת. ובצדק אמר חבר-הכנסת מיקוניס, שדיבר לפני, שהיתה זו באמת עבודה מאומצת ויסקרנית יום יום, אשר הגיבה פרי כלום סימן היכר הוא להזדקנות או לשיגרה, כפי שהתבטא אתמול חבר-הכנסת שוסטק בנאומו? הרי התקנון בלבד, המונח לפנינו, מוכיח את ההתקדמות שחלה בגיהול העניינים. ואותם חברי כנסת, שמראים עניין באופן הכנת התקנון, אני מפה לפה לספרו של סגן מזכיר הכנסת, מר אשר ציון, שם עמד על הדברים בהרחבה. אם כן, רק בסוף הכנסת השלישית רוכז כל החומר אשר הוא בגדר "מלאכת-מחשבת קולקטיבית" של חברי כנסת רבים. וגם זה לא היה סוף פסוק, כי לאחר מכן, תוך הסתכלות, לימוד ונסיון אשר הצטברו, באו תוספות ותיקונים בכנסת הרביעית והחמישית, ורק בכניסת השישית קיבלו את התקנון בהצבעה, כפי שכבר ציינה חברת-הכנסת נצר. לפי תקנון זה פועלת הכנסת כיום.

רות הקטין (המערך, עבודה – מפ"ם):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רואה את הדיון הזה כהמשך לדיון החגיגי שהתנהל אמש.

אורי אבגרי (העולם הזה – כוח חדש):

זה מראה חגיגי כאן?

שמואל מיקוניס (מק"י):

אתמול לא היה יותר חגיגי.

רות הקטין (המערך, עבודה – מפ"ם):

תלוי באילו עיניים מסתכלים. יש מי שהכל נראה לו שחור משחור, ויש מי שנראה לו טוב מתוך תקווה שיהיה עוד יותר טוב.

אורי אבגרי (העולם הזה – כוח חדש):

לא נראה שחור – פשוט, לא נראה.

רות הקטין (המערך, עבודה – מפ"ם):

יש לי הזכות, בדיון חגיגי זה, לברך את נשיא המדינה ולהביע את רחשי הכבוד וההוקרה לו ולבני ביתו על פעולתו הענפה לקירוב הלבבות בקרב כל שכבות הארץ.

אני מצטרפת לכל הברכות אשר הושמעו כאן ליושב-ראש הכנסת; אני גם מברכת את כל חברי הכנסת שהיו בכל הכנסות, שהשתתפו אמש ביום חגה של הכנסת, שלמעשה הוא יום חגו של העם כולו.

חברי הכנסת. מאז ייסודה של הכנסת הראשונה לפני עשרים שנה עברנו כברת-דרך ארוכה. זרועת מאבקים פוליטיים ובטחוניים, ויחד עם זאת עסקנו ללא ליאות בקליטת עלייה, בקיבוץ גלויות, ביישובה של הארץ, בקידומה החברתי והתרבותי – וכל זה נעשה בתנופה רבה, תנופה שהצעידה אותנו להישגים מרשימים בכל התחומים. ולא אגזים אם אומר שנוצר יש גדול במדינתנו.

הדיון מתנהל הפעם בהקשר לציון עשרים שנות קיומה של הכנסת. כאן, בראשית קיומה, כן עתה נתונה ארצנו במצב בטחוני קשה. רבים מבניה ומבנוי-תיה, במקום לעשות עבודה יוצרת, נאלצים לשמור על גבולות הארץ ולהגן על אזרחיה. יחד אתם נמצאים בשורה שלמה של ישובי ספר, המשמשים חגורת בטחון למדינת ישראל, אלפי מתושבים, אשר למרות הפגיעות הרצחניות מעבר לגבול, ממשיכים הם בעבודתם בשדה ובסדנה, ומחנכים את ילדיהם במקומות הללו, תוך מאמץ עליון להמשיך בחיים תקינים.

מכאן, מעל במת הכנסת, שלוחה ברכתי – ואם תרשוני – בשם כולנו, בשם הכנסת כולה, לצה"ל וליושבי הספר על עמידתם האיתנה, ונקווה שבמהרה נגיע לחיי שלום ויצירה.

חברי הכנסת, לא אתייחס לדברי חברי-הכנסת אבגרי, אשר גובלים, ממש, בהשמצה טוטלית של הכנסת, אלא אעיד כמה הערות לנוכח הביקורת הנמתחת על עבודת הכנסת מעל דפי העתונות ועל-ידי גורמים שונים אחרים.

אמש שמענו גם את דבריו של חבר-הכנסת שוסטק, אשר הגדיל לעשות בהכרזתו שהכנסת כבר זקנה, הזדקנה מאוד. נוכח כל הדברים הללו אני מרגישה צורך לסקור את העבודה הרבה שנעשתה ונעשית

או שלושה חודשים. גם אל השרים יש לי תביעות, שתשובותיהם לשאלות של חברי הכנסת לא ייהפכו לנאומים על פעולות משרדיהם, וכיוצא באלה.

כאן עלי להעיר לחברי הכנסת שוסטק, שלא דברי קינה השמיע אמש יושב-ראש הכנסת. אני שמעתי בדבריו מגמה שונה, מגמה שמטרתה למנוע עיוותים ושיבושים אשר אינם הולמים את מעמדה הרם של הכנסת. זהו הפירוש של דבריו, ולא אחר.

חברי הכנסת, כבר נאמר שתפקידה העיקרי של הכנסת הוא במלאכת החקיקה. צד לי מאוד שלא זכינו עד עכשיו לחוקה. יחד עם זאת, איני פטורה מלציין, שגם בתחום זה הביאה הכנסת למדינה יבול רב-ערך. אינני יכולה שלא לבטא את התפעלותי המיוחדת מן ההרגשה הלאומית הסוציאלית, מן ההעזה של נבחרי העם בכנסת הראשונה, אשר למרות המצוקה, בה נתונה היתה המדינה באותם ימים, הטילו עליה עול כבד על-ידי קבלת חוק חינוך חובה חיוני על תשע שנות חינוך. אני סבורה שהדבר נעשה מתוך הכרה ברורה, שרק בכוח החוק ניתן להקנות לשון אחת ותרבות אחת לעם המתקבץ מגוליות שונות.

נתקבלו גם חוקים אחרים אשר בלי ספק ישמשו יסוד לחוקת המדינה, כמו חוק השבות אשר פתח את שערי הארץ לרווחה בפני יהדות הגולה; חוק שיווי זכויות האשה — זאת ועוד. הכנסת הראשונה קיבלה התחייב ממעמדה וחלקה של האשה בבינינו ובהגנתה של הארץ עוד בתקופה הטרור-מדינית.

חברי הכנסת, אין להשלים — על כל פנים אני אינני משלימה — עם כך שלאחר מכן, בשנת 1953, בא חוק נישואין וגירושין, אשר עיוות לא במעט את חוק שיווי זכויות האשה. זאת ועוד. הכנסת הראשונה קיבלה חוקים אשר הזמן גרם, ביניהם חוק לעשיית דין בנאצים. לצערנו הרב, חוק זה אקטואלי גם עתה, כי רבים מאלה שהשתתפו בהשמדת עמנו עודם מתהללים כים על פני כדור הארץ וגם הקימו אירגונים נאציים בחלקי עולם שונים.

מאז קבלת החוקים הראשונים הללו וחוקים אחרים התעשרנו בצדור חוקים במישור החברתי, הסוציאלי, התרבותי, הכלכלי והבטחוני. ביניהם תמצאו לא מעט חוקים פרטיים של חברי כנסת. אני מציעה לכם לבדוק זאת. אני סבורה שלשוא טוענים אחדים מחברי כנסת על מגבלות קשות בימיה פרלמנטרית, הן במישור של הצעות לסדר-היום והן במישור החקיקה. הכנסת השישית הוכיחה את ההיפך. כל החוקים הללו משמשים יסוד לחיי האזרחים של מדינת ישראל ומסייעים עים לממשלה בניהול ענייני המדינה.

כאן אני שוב מפנה את שאלתי לחברי הכנסת שוסטק: האם אל הם סימני היכר של הזדקנות הכנסת, או התאבנותה, כפי שהתבטא הוא אתמול? רק בעת האחרונה נתפרסמו דברי שר המשפטים בעתון "דבר", ובהם נאמר, בין היתר, שבכנסת הבאה תושלם חוקת המדינה. אני מצדי מוסיפה שאמנם הדבר בא באיחור, אבל גם זו לטובה. כן בישר לנו השר שתוך עשר שנים תחיה מדינתנו רק על-פי חקיקה של הכנסת, וכל החוקים מתקופת המנדט והחוקים העותומניים השולטים במדינתנו ייעלמו מן האופק.

חברי הכנסת, יחד עם הפעילות בשדה החקיקה

חברי הכנסת, בכך לא באתי לומר שהתקנון שלנו הוא כלל השלמות. גם התקנון, כמו חיינו הפרטי-מנטריים, איננו מושלם. יש להכניס בו תיקונים ושינויים, ועוד אעמוד על כך בהמשך דברי.

רק לפני זמן-מה נתפרסמה חוברת של חבר-הכנסת קרגמן, יושב-ראש ועדת הכספים, ובה רשמי סיור בפרלמנטים באירופה. על אותו נושא נתפרסמה גם כתבה של חבר-הכנסת שורש ב"הפועל הצעיר". הם השכילו אותי בכמה דברים, ואני מודה להם על כך. אם נשווה את ההישגים שהשגנו בחיינו הפרלמנטריים, על שייכלוליהם הרבים וגם על הפגמים, עם אופן ניהול העניינים באותם פרלמנטים ששם ביקרו חברי הכנסת, נוכל לסכם ולומר שמבחינות לא-מעטות עלינו אפילו על אם הפרלמנטים בעולם, על הפרלמנט הבריטי, כמו למשל לגבי אופן הדיון על תקציב המדינה, שהתאונן עליו כל-כך חבר-הכנסת שוסטק. באנליזה דוים על התקציב במליאה, למעשה דיון חלקי, בו בזמן שאצלנו הוא עובר דיון מפורט בוועדת הכספים. אמנם גם זה איננו מספק, כי למען היעילות צריך הדיון, לדעתי, להתנהל באותן הוועדות ועל-ידי אותם האנשים אשר עוסקים בענייני אותו משרד כל ימות השנה, כמובן בהשתתפותם של נציגי ועדת הכספים. רצוני לומר שצריכה להינתן האפשרות של העברת כספים מסעיף לסעיף, במידת הצורך, במסגרת התקציב ולפי החלטת הוועדה. מצאתי באחד הפרלמנטים באירופה עיוות נוסף, והוא, שחברי הפרלמנט רשאים בעת ובעונה אחת גם לעבוד במוסדות הממשלה ולהיות נבחרים העם, דבר שמונענו אותו בכנסת, בחושנו הבריא, כדי שלא לערבב את תחומי הפעילות של חברי הכנסת, כי מבחינה ציבורית יש בכך פגם.

חברי הכנסת, מובן שיש גם ענפי פעולה בכנסת אשר טעוניהם תיקונים ומחייבים לימוד מאחרים, כי אין להסתפק בקיים, וצריך להמשיך ולשקד על תיקון פגמים ומחדלים כל הזמן. לדוגמה, ההשתתפות הבלתי-מספקת של חברי הכנסת והשרים במליאה. גם סדרי הדיון בכנסת על הצעות לסדר-היום, שאלות, הפעלת משרדי הממשלה לביצוע המלצות של הוועדות בעקבות ההצעות לסדר-היום, בהן הושקעו שעות מרובות של עבודת חברי הכנסת ועובדי המשרדים — טעוניהם תיקון ושיפור. אני מצטרפת בהחלט לתביעה שכבר הועלתה, לזרז את עניין ביצוע ההמלצות. הנה הוגחו על שולחן הכנסת המלצות ואיש איננו יודע מה גורלן. אני גם מצדדת בהרחבת היעיון לחברי הכנסת, במידה שהדבר ניתן, כי ייעוץ כזה עשוי ליעיל את העבודה. את הבעיות האלה ואחרות העלו חברי כנסת אחרים ואני אשתקד וגם לפני שנתיים מעל במת הכנסת.

אם כן, אני מציעה להרכיב ועדה — ותהיה זו ועדת-משנה של ועדת הכנסת, או ועדה מיוחדת אשר תעסוק בבדיקת מחודשת של התקנון — בעקבות כל ההערות וההשגות אשר נשמעו ועוד יישמעו, באופן שהצעה לסדר-היום של חבר כנסת לא תיהפך לדיון אריכא על-ידי "אקריבטיקה" של חברי כנסת מסיעות אחרות, תוך הצעות שונות או הימנעויות; שלא תימשך ההצפה של השאלות עד שהן מאבדות את טעמן ואת ערכן, ואולי אינכם מרגישים בכך, חברי הכנסת; שהשרים המשיבים לא יסתפקו בהפניה לתשובה שניתנה לפני חודש, חדשים

ובין מדינות ערב, אם גם ירחק יום זה. אבל גם יום הקמת המדינה לא בא כה בקלות וכל-כך מהר.

כאשר אנו דנים היום בתקציב הכנסת ובעשרים שנות הכנסת, אין לשכוח שתקנון הכנסת — המשמש בסיס לעבודת הכנסת, אף-על-פי ששונה וגוספו לו תקנות — יסודותיו נקבעו בוועדת הכנסת של הכנסת הראשונה, שנתגלגלה לי הזכות לעמוד בראשה.

אם יש משהו שהייתי מציע לתקנון בתקנון — דבר שנהרגו מלעשותו בכנסת הראשונה, דאגנו והקפדנו מאוד שתהיה "סופיות" לדיונים והם לא יימשכו עד אין קץ — היום, לאחר שהתבגרה הכנסת ונכנסה למסלול של פעילות על יסוד התקנון, הייתי מציע שנכנס קריאה נוספת בין הקריאה הראשונה ובין הקריאה השנייה. יש שמתעוררות בוועדה, בדיון על חוק מסוים, בעיות עקרוניות. בעיות אלו, אם אין לגביהן הסתייגויות, נבלעות בקריאה השנייה והשלישית. לדעתי צריך לקבוע, על-פי מודד ושיקול מסויים, שבעיה עקרונית, המתעוררת בדיוני הוועדה על חוק מסוים, תוחזר לדיון במליאת הכנסת. הכנסת תשמע נואם או שני נואמים בעלי שתי הדעות השונות, תכריע בבעיה העקרונית ותחזיר את החוק לוועדה על מנת שיעובד סופית בהתאם להחלטת הכנסת. ורק אחר-כך יובא לקריאה גבייה ושלישית.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
זה נימוק מצויין להקמת בית שני.

יונה הררי (המערך, עבודה — מפ"ם):
עוד אגיע לבית השני.

אני מצטער שכמה נוהגים והחלטות של הכנסת אין עומדים בהם. לדוגמה — סדר הישיבה בכנסת. שוב, זוכר אני את הדיון בוועדת הכנסת הראשונה, שבעה שכל סיעה בלי יוצא מן הכלל טענה שיהא שמאלית מן האחרות. וצריכים היינו להושיב את כל הסיעות בצד שמאל. היינו משאירים חצי בית ריק, כי לא רצו לשבת בצד ימין של הבית. ואז הצעתי שבכנסת אין יושבים לפי "שמאל וימין" אלא לפי גודל הסיעות. הצעה זו נחקקה, וכך נהגנו בכל הכנסות. הכנסת היא הפרלמנט היחיד בעולם שבו יושבים לפי גודל הסיעות, חוץ מבכנסת השישית, מסיבות ידועות. אילו פנו לחבר-הכנסת בן-גוריון והסבירו לו את הבעיה, אינני חושב שהיה מתעקש על מקומו. אני מכיר אותו די שנים, ואני יודע שהוא אוהב חוק וסדר. עם כל נהגנו בכל הכנסות. הכנסת היא הפרלמנט כל הביקורת שאפשר לבקר אותו, אני בטוח שאילו הסבירו לו את העניין לא היה מתעקש על מקומו וגורם בכך להפרעת סדרי הישיבה בכנסת.

אני מצטער שנעלם מנוף הכנסת "שולחן הממשלה". אינני יודע מי החליט על כך. מעולם לא הצלחתי למצוא איפה הוחלט על כך. אבל עובדה היא שכאשר נכנסו למשכן הכנסת, נוכחו לדעת שבאולם ישיבות זה חברי הממשלה יושבים בשורה ואינם יושבים על-יד שולחן הממשלה. תמיד היינו רגילים לשמוע את הביטוי: יום: אני פונה לשולחן הממשלה, אני מציע להסיר מעל לשולחן הממשלה, אני מניח הצעה על שולחן הממשלה. אך בכנסת זו נעלם שולחן הממשלה, ועל כן נעלמו ביטויים אלה. לדעתי, היה זה מנהג יפה, שממשלת ישראל יושבה על יד שולחן, וכל חברי הכנסת מסביב לה.

איננו חסרים גם פיקוח וביקורת פרלמנטרית על פעולת הממשלה ומשרדיה השונים. כן מועלות מדי פעם בעיות שונות הקשורות בחיי המדינה ויהדות העולם.

אם אבוא לסכם את ראשי הפרקים האלה, נראה לי שליום הולדתה העשרים-הגשה הכנסת למדינה יכול רב של הישגים בבניין הפרלמנטריסם והדמוקרטיה בישראל.

חברי הכנסת, אינני יכולה לסיים את דברי בלי לציין שבהישגים, שהשגנו בעבודתנו הפרלמנטרית, חלק לא מבוטל גם לעובדי הכנסת בשטחים שונים: למוזכיר הכנסת הקודם והנוכחי, לסגני, לעובדי המזכירות, אנשי המשמר הדואגים לשלומה ובטחונה של הכנסת, עובדי המשק, הספרים, הסדרנים, הכתבנים והכתבניות המנציחים את עבודת הכנסת. כל אחד מהם עושה לפי מיטב יכולתו, ועל כך יבואו על הברכה. אם נשכח משהו — אותו הסליחה.

מי יתן והכנסת הבאה תזכה לעשות את מלאכתה בתנאי שלום ובטחון במדינת ישראל.

יונה הררי (תלמי):

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הררי, ואחריו לחבר-הכנסת אונגיה.

יונה הררי (המערך, עבודה — מפ"ם):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אינני יודע אם היום הוא יום שני לחג, או חג גדולה, אבל עובדה היא שמאז נשאתי את נאומי הראשון בכנסת הראשונה עברו וחלפו עשרים שנה. בימים כאלה דרושה קצת סלחנות מצד חברי הכנסת כלפי הנמצאים בכנסת עשרים שנה, עברו את כל עשרים השנה האלה, לחמו לדעותיהם, לפעמים נפלו, לפעמים ניצחו — דרושה סלחנות על כך שהם הוגים קצת בזכרונות.

הזכרון המרשים ביותר שלי, עד היום, הוא על מה שאירע יומיים לפני כינון הכנסת. אינני יכול שלא להזכיר זאת. הייתי חבר בהנהלת המוסד שהיה אחראי משנת 1945 לכל ענייני העלייה והבריחה, ושלמעשה פיקד על כל הפעולה העצומה הזאת בעולם כולו. אגב אורה, זהו מוסד שנשאר אלמוני גם היום, איש אינו יודע מי היו חבריו; יוסף ברפל — גם הוא איש נחבא אל הכלים — ניהל את הדברים בארץ. יומיים לפני כינון הכנסת הוזמנתי עם יתר חברי הנהלת המוסד לנסוע באניה "עצמאות" כדי לשחרר את העולים האחרונים מן המחנות בקפריסין. אנוחנו היינו אלה שסגרנו את שערי המחנות בקפריסין. במשך שנים לחמנו על חופש העלייה לארץ ישראל, והנה זכינו, אנשי הנהלת המוסד, להיות נוכחים בשיחור אחרוני העצורים בקפריסין. כאשר האניה "עצמאות" — שהיתה שחורה מרוב אנשים, עולים — עמדה לעזוב את חופי קפריסין והשמש עמדה לשקוע, פרצו כולם בשיר שהיה מקובל בימים ההם, בימי מלחמת השיחור, בשיר "האמיני, יום יבוא". לעולם לא אשכח את ההתרגשות של אלה שהאמינו — והיום בא. קמה לנו המדינה, העלייה היתה חפשיית, כל יהודי יכול היה לבוא ארצה. כאשר אני מסתכל לאחור וזוכר באמונה שהיתה בלב כולנו, שיום יבוא והמדינה תקום. והיא תעמוד בפני כל אויביה, אני מאמין היום, שיום יבוא ויהיה שלום בינינו

שמואל מיקונים (מק"י):

אחרי שורקו את הרימון על שולחן הממשלה בבית פרומין מפחדים השרים לשבת על-יד שולחן הממשלה.

יונה הררי (המערך, עבודה—מפ"ם):

אני מודה שיוקרת הכנסת בציבור ירדה במקצת. אבל אין כל הצדקה לכך. ידם של חברי כנסת מסויימים לא מעט בכך. וגם ידידי העתונאים, לעתים טועים והולכים שולל אחרי מה שהם כותבים, וגורמים לירידתה של יוקרת הכנסת.

חברי הכנסת אבנרי, בקריאת-ביניים דיברת על בית שני. מאז קיימת הכנסת אני מטיף להקמת בית שני. פעם הייתי היחיד שהחזיק ברעיון זה. אני יודע שכיום נתקבל רעיון זה על-ידי רבים. וייתכן שפעם צעירים ממני יצליחו להעביר החלטה על הקמת בית שני.

מדוע אני רוצה בהקמת בית שני? אינני רוצה בבית שני כמקום מקלט לאנשים בגיל קשיש. אני בכלל אינני מודה שהבינה ניטלה מן הזקנים ונתינה לצעירים. אני חושב עד היום, שהפסגתן הגדול בעולם כיום הוא ארתור רובינשטיין, והוא למעלה מגיל 80, והצ'ליסט הגדול ביותר הוא קאולס, שהוא מעל לגיל 90. לא הגיל קובע. יכול להיות צעיר חכם, וזקן טיפש, ויכול להיות זקן חכם ומלא נסיון, וצעיר טיפש ללא נסיון. כל המלחמה הזאת מצד הצעירים איננה במקומה. אבל לא על כך אדבר היום. הפחד שלי הוא, שהכנסת שלנו היא כלי-כוח. אין דבר שאיננה יכולה להחליט עליו. היא בוחרת בנשיא המדינה; היא נותנת אמן לממשלה; ברצותה נותנת אמן, ברצותה אינה נותנת אמן. היא מאשרת את כל החוקים. בתי-המשפט אינם יכולים לשנות שום דבר שהחליטה עליו הכנסת. יצא פסק-דין לגבי תקנות שעת-חירום, אם הכנסת האריכה תקנות שעת-חירום, שינתה בהן פסיק, הרי הן חוק. זהו כוח עצום מדי שניתן למוסד אחד במדינה.

עלי להודות שבמשך עשרים שנות קיום הכנסת לא נעשו בה טעויות, לא נעשו שגיאות. אבל העם במדינה בכל זאת צריך לדאוג למעצורים ולבלמים; כי לפעמים, מרוב התלהבות, יכולים להחליט בכנסת על דברים שאין להם שום תגנה. הם נעשים סופיים ואין לשנותם. אם ירצו הכל לשנותם, יהא צורך לחוקק חוק המבטל חוק קודם. זוהי, לדעתי, עוצמה גדולה מדי, הנתונה לבית הזה. ובמקום שהצעירים שנכנסו לבית ידברו על סכנה זו, הם טוענים כל הזמן שהבית הוא חסר-השפעה, כל מה שנעשה בו הוא בלתי-רצוי, הכל רע וחסר כל משמעות. לוחמים גם בעניין הריקנות באולם, וההיעדרות. אין לך דבר מטעה מאשר אם בוחשים כל הזמן בעניין זה. ראשית, רבותי, עבודה, אם לא יותר חשובה הרי לא פחות חשובה, נעשית בוועדות. איש לא יגיד שהוועדות ריקות. הוועדות לרוב מלאות. מעט מאוד חברים נעדרים מן הדיונים בוועדות.

שלמה כהן-צידון:

יש ועדות ריקות.

יונה הררי (המערך, עבודה—מפ"ם):

הייתי אומר, אם אפשר לומר כך, שעבודת המוח של הבית נעשית בוועדות, ועבודת הכוח, ההצבעה, נעשית במליאה. נשאלת השאלה: אם חברי הכנסת

פעילים בוועדות, ממלאים את תפקידם, ואינם תמיד בתוך המליאה, לא תמיד הם יושבים ארבע שעות, שמונה שעות שהוקצבו לדיון, ולדיון על התקציב הוקצבו שמונה עשרה שעות, — האם רע הדבר? האם חברי הכנסת צריכים להיות מומחים לכל דבר? האם הם צריכים להקשיב לכל הנאומים? אני תמיד מתפלא עליך, חברי הכנסת אבנרי, ששמעתי מפיו גם נאומים טובים, שאינך מבין שהדמוקרטיה דורשת — ואנו נוהגים כך — שלכל צבועי הבית תהיה אפשרות להתבטא, ולכן מבטיחים לך זמן כדי שתוכל לדבר, אבל אין פירושו של דבר שכל אימת שאתה מדבר אני חייב לשמוע אותך. אינני חייב להיות פה תמיד כאשר אתה מדבר. מדוע אתה מפרסם בעיתוןך — שמעתי שיש לך עתון — מי ישנו בכנסת ומי איננו? אולי תתחיל לפרסם על איזה נושא לא דיברת? האם אתה באמת מומחה לכל דבר? האם אני צריך תמיד לדעת מה עמדתך ומה השקפתך בכל דבר? אני עוסק בעניינים מסויימים בכנסת. יש עניינים שמעניינים אותי. אין זה סוד שאינני מומחה גדול לחק-לאות, ואינני מבין בכך הרבה. במידה שיש שאלה שנוג-עת לחקלאות והיא מעניינת אותי, אני בוחר לי אותם הנאומים, שאני רוצה לשמוע וללמוד מהם. או שמעניין אותי נאומו של השר או נאום של אופוזיציונר בעניין החקלאות. אין אני צריך לדעת תמיד מה השקפת "הכוח החדש" בעניין החקלאות. לך אני חייב לתת רשות להתבטא, אבל אני חייב לשבת לשמוע אותך. אני גם אינני מחייב אותך לשמוע אותי. אתה רשאי לשבת, אם אתה נהנה מזה. לפעמים אני נהנה מנאומיך ולפעמים לא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אתה נואם על נושא חשוב מאוד, וראה נא איך הבית נראה. נאומך חשוב, הנושא חשוב, ובכל זאת הבית ריק. למה?

יונה הררי (המערך, עבודה—מפ"ם):

אינני מחייב שום איש. כל אלה שאינם שומעים אותי, זה הפסדם המוחלט. לאחר עשרים שנה לא איכפת לי כלל אם שומעים אותי או לא. אני רשאי להתבטא ואני עושה זאת. לא פעם ראיתי שבאשר פלוגי מדבר, נכנסים מיד לשמוע אותו. את אלמוני לא רוצים לשמוע. יש אחד שהיתה דעה טובה עליו, ועכשיו אינה טובה. יכול להיות שאותי כבר לא רוצים לשמוע. שמעו אותי 19 שנה ולא רוצים לשמוע עוד. לא איכפת לי כלל. הבחישה הבלתי-פוסקת שהיו 22 חברים, היו כך וכך, אינה במקומה. עובדה היא שבשעה שיש הכרעה ואין ידעים מראש על הכרעה, הבית מלא. הכל נידון בסיעה, ולא פעם אלא חמש פעמים. הכל נדון תחילה בוועדה וידעים בדיוק מה תהיינה התוצאות. האם לא תוכל על הזמן והפסד מומן המדינה שכל חברי הכנסת יישבו כל הזמן עד רגע ההצבעה? אולי חשוב יותר שאקרא ביתנים מאמר ב"לה-מונד", למשל בעניינים שאני עוסק בהם, מאשר אם אשמע את כל הנאומים בבית? יש גם צורך לקבל אנשים. פעם באה אלי משלחת של שבעה רבנים מאשדוד. האם אומר להם שיחזרו לאש-דוד ולא אקבל אותם? קיבלתי אותם ונעדרתי מן האולם. לפני שבועות אחדים ביקרש ממני שארצה באולם למטה לפני שישים מורים מארגנטאט. האין זה חשוב

איכפת לי שלא ישלמו לי משכורת, כי ראיתי זאת או כהשפלה. לא למען המשכורת אני עובד בכנסת. אני, אגב אורח, זכאי לפנסיה. למעשה, מה שאני עושה הרי זה בלי כסף. מה יתן ומה יוסיף אם יקבלו את המשכורת לפי הישיבה פה? זה יקנה לי זכות לא לבוא, העניין הזה של כסף. אתה חושב כמובן שגילית נצורות, שזו ההצעה הטובה ביותר, ואם מתנגדים לה — אזי המימסד שולט, ואין מגיחים לאופוזיציה להציע או להעביר דברים. אבל עוד קודמים לך חשבו על כל הדברים האלה. אני קורא בעיון ובשמחה שחברת-הכנסת אלוגי לוחמת נגד ההגדרות. אני מציע לך, חברת-הכנסת אלוגי, לקרוא את "דברי הכנסת" ולראות איזו מלחמה ניהל, צעיר אחד — במקרה זה, אני — נגד ההגדרות.

שולמית אלוגי (המערך, עבודה-מפ"ם):
אז למה אינך עוזר לי עכשיו?

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
תיכף נגיע לכך... אל תצחקו בטרם עת. היחיד שתמך בי אז, היה חבר-הכנסת שמואל דיין ז"ל. אל נא תטעו, לא משה דיין — שמואל דיין, אביו של משה דיין. חברת-הכנסת אלוגי, אני רוצה לראות אותך בעוד עשרים שנה. עוד תלחמי אז בהגדרות? כעבור חמש-עשרה, שבע-עשרה, שמונה-עשרה שנה תגדי מספיק, לחמתי די.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
זהו נימוק מצויין לחילופי משמרות.

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
בסדר, אז מכניסים אותה — והיא לוחמת. כדאי לכם בכל זאת לבדוק.
ולבסוף — עלי לסיים, ואגיד רק זאת...

שלמה כהן-צידון:
מדוע ההבדל בין היושבת-ראש הקודמת והיושבת-ראש הזאת? עיני ראות, אזני שומעות, וידי רושמת חשבון, ואני מתפלל. לא נתנו לי לגמור משפט; לא נתנו לי להשלים משפט. זו בושה וחורפה.

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
אין זה מופנה אלי.

היו"ר ר. הקטין:
חבר-הכנסת כהן-צידון, פנה לוועדת הפירושים, ושם ישפטו בינך ובין היושבת-ראש הקודמת.

שלמה כהן-צידון:
היא לא נתנה לי לגמור אפילו את המשפט. ואגב אורחא, מתברר גם שלא דיברתי עשר דקות.

היו"ר ר. הקטין:
ועדת הפירושים...

שלמה כהן-צידון:
איזו ועדת פירושים? מה חסר לי פה כדי לדבר? אינני נאיבי כל-כך שאפנה לוועדת הפירושים.

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
כמה זמן, אתה חושב, יש לי? יש לי 25 דקות, כי הוקצב לי גם זמנו של חבר-הכנסת ברעם.

יותר מאשר אם אשב כל הזמן במליאה? האם לא מילא-תי את תפקידי בכך שהרציתי שם?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
איפה נמצאים עכשיו מאה חברי כנסת?

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
זה מסולף. העתונאים שנוהרים אחרי דעותיך מסלפים את המציאות. הכנסת צריכה לעבוד כפי שהיא עובדת ואין לחשוב שחבר כנסת עושה את מלאכתו רק כשהוא יושב על כסאו. במקרה אתה חבר הכנסת השישית, ואתה נמצא בכנסת שמעולם לא ראינו דוגמתה, בה יש ממשלת ליכוד, ממשלה לאומית. גם באנגליה היתה ממשלה לאומית שכללה את כל צירי הבית, כשהם היו בסכנה. אם אני צריך לבחור בין ממשלה עם אופוזיציה לבין ממשלת ליכוד לאומי, בשנים האלה אני מעדיף את ממשלת הליכוד הלאומי, ואצביע בעד המימסד, מלה שמונפים בה מפני שחושבים שאינה חביבה על ההמונים, ואני חושב שזה טוב למדינה, טוב למדיניותה, טוב להיסטוריה שלנו שזכינו לדבר כזה, שחבר-הכנסת בגין למשל, אשר במשך שמונה-עשרה שנה שמעתי תמיד שלעולם לא יהיה חבר בממשלה, יושב בה כשר. אני נהנה מזה. אינני גורס...

שלמה כהן-צידון:
גם הוא נהנה.

יוהר הרדי (המערך, עבודה-מפ"ם):
אינני יודע אם סיעתך רשאית לדבר בשמו, ולומר אם הוא נהנה או לא.

אינני רוצל לגעת בבעיית החוקה. אבל, חבר-הכנסת אבנרי, שוב תחליט באילן גדול, דוד בן-גוריון. אני מציע לחברי הכנסת הצעירים או החודשים שיקראו ב"דברי הכנסת". יקראו את הוויכוח הגדול על חוקת המדינה. אז ייווכחו לדעת שהמתנגד החריף לחוקה — האיש המשפיע ושתייתה לו השפעה עצומה אז — היה דוד בן-גוריון. ובכל זאת הכנסת הזאת אישרה הצעה שתהיה חוקה. במקרה היתה זו הצעה שלי. הייתי אז בלי השפעה ובן גיל צעיר למדי. ובכל זאת הצלחתי.

לא אוכל לגעת כאן בכל הבעיות. אני מצטער שאין לנו חוקה ואני מקווה שתהיה לנו. השאלה אינה פשוטה כל-כך. כאשר תהיה לנו פעם אפשרות לדון בכך, יתברר שאין אנו מעורטלים וחשופים כל-כך, והמצב איננו כזה שלאורח אין שום הגנה. יש מעט מאוד מדינות שהאורח כל-כך מוגן שם כמו אצלנו.

לו ידעתם באיזו ציפיה אנחנו מביטים על כל חבר חדש בכנסת, על כל חבר צעיר שנכנס. תמיד חושבים: סוף כל סוף, מי ימלא פעם את מקום אלה שהולכים מאתנו, מי יהיה בכנסת, מי ייצג את הכנסת? 'חכיבה לכל כוח חדש ממש שופעת מאתנו. אבל רצוי שתלמדו קצת. חבר-הכנסת אבנרי, הצעת בזמנו שירשמו מי יושב בפנים, ולפי זה יקבלו את המשכורת. אינני רוצה להשתמש בביטויים חמורים ולומר שזו הצעה טפשית. מכל מקום זו הצעה חסרת כל הגיון. האם אנחנו באים לכנסת בכלל הכסף שניתן לנו? יש אנשים שיכולים להרוויח מחוץ לכנסת הרבה יותר מאשר בשב"ת. אתה יודע שבכנסת הונהג פעם רישום בשעה שנכנסים. אני סירבתי לחתום את שמי. אמרתי שלא

שהלכו אתנו כבדת-דרך בכנסת אחת או יותר מאחת, ואינם עמנו היום. חשבתי בלבי: שני דברים אינני יכול לעשות. אינני יכול להזכיר את השמות, שמא לא אזכור את כולם, ואינני יכול שלא להזכירם - מפני שהם מרח-פים לגנדי עיני. ביניהם היו הרבה חברים לדרך, חברים לעמל פרלמנטרי, מכל הסיעות, ידידים מכל הסיעות. הרשוני נא רק להגיד שאני מעלה את זכרם של חברי הכנסת היהודיים, ואת זכרו של חבר-הכנסת פאריס חמדאן, שדמותו האצילה ומבטו הגוגה מרחפים לגנדי עיני, ואף הוא עבד אתנו בכנסת, והלך מעמנו.

כשנשאל את עצמנו: מה מפריע לנו בדיון הענייני על עבודת הכנסת, נמצא שמקור הקושי הוא בכך שאיננו מבחינים בין דברים קטנים וחולפים, שבהם דעותינו חלוקות, לבין עבודת הכנסת היסודית. אין אני מזלזל בבעיות, שקמו בכנסת השישית וכולנו מתלבטים בפתרון. אבל כשאני שואל את עצמי, לאחר עשרים שנות קיום המוסד העליון של הדמוקרטיה הישראלית: מה נגהה הכנסת לאומה? אין אני יכול לערוב בתוך התמונה הזאת את כל השאלות היום-יומיות הקטנות שלא באו על פתרון, ומי יודע מתי תבואנה על פתרון. כי השאלה הגדולה היא אחרת: האם בתפקידי המדינה היסודיים מילאה הכנסת את שליחותה, או לא?

אני אומר: רבותי, נראה. המדינה צריכה היתה לתת לעצמה כלי התגוננות - והכנסת חוקקה את חוק שירות הבטחון. המדינה צריכה היתה לקבץ גלויות במפעל חינוכי קשה - ועד היום לא אשכח את השמחה שבה בישר לי נשיא המדינה, כשהיה שר החינוך, שנתקבל חוק חינוך חיצים, שאחר-כך הפך להיות חוק חינוך חיצים חובה. הכנסת צריכה היתה לפתור בעיה גדולה מאוד של המדינה - להעביר את החקיקה התורכית-העותומנית, המנדטורית-הבריטית, לכלים של חקיקה ישראלית. לא אבוא ואומר שבמשך עשרים השנים סיימה הכנסת את עבודתה זו, אבל היא קידמה מאוד את החקיקה הישראלית המקורית. יש מדינה באירופה שלאחר תקומתה צריכה היתה לחוקק לעצמה קודקס אזרחי, וזה דרש ממנה שלושים שנה. אנחנו, מקץ עשרים שנה, התקדמנו מאוד במתן הרבה חוקים גדולים, שיחד יהיו את המשפט האזרחי בישראל, ובמשפט האזרחי הזה בישראל יש הרבה יסודות של המשפט העברי ויש הרבה יסודות של המחשבה המשפטית המודרנית, ותבורך הכנסת על כך שידעה למגזר את שני האלמנטים האלה. תמיד יהיו חילוקי-דעות אם היתה המזיגה בפרופורציה נכונה, אבל עשינו בזה דברים גדולים.

אם אשאל את עצמי: האם התקרבנו לחוקה או לא? לא אחזור לוויכוח היסודי, שבו אני תמים-דעים עם חבר-הכנסת דוד בן-גוריון עד היום בהיותו חושש לתת חוקה לעם, המקבץ גלויות, חיפך ומיד עם השלב הראשון של שובו ארצה. אולם אודה שהשינוי את מתן החוקה יתר על המידה. בינתיים התקדמנו מאוד. יש לנו חוק יסוד: הכנסת, חוק יסוד: הנשיא, חוק יסוד: הממשלה, ואנחנו עומדים, אולי עוד בכנסת השישית, לחוקק את חוק יסוד: השפיטה - כל אלה הם חוקי יסוד קונסטיטוציוניים - ואת חוק יסוד: החקיקה, ובוזה נהפוך פרק בתקנון לחוק. אני יודע שלפנינו עוד תפקיד אחד קשה - ויבוא ויעיד מישורו אם הוא מתבסס לקושי - אבל נגיע אליו: לחוקק את החוק על חובותיו

הי"ר ר. הקטין:

חברי-הכנסת כהן-צידון, אני קוראת אותך לסדר.

שלמה כהן-צידון:

שמעתי, די לשמוע פעם אחת.

יוהר הררי (המערך, עבודה-מפ"ם):

חברי-הכנסת כהן-צידון, אני יכול להמשיך? ברשות היושבת-ראש, וברשות זה שיש לי 25 דקות...

שלמה כהן-צידון:

בדקתי, סמוך עלי.

יוהר הררי (המערך, עבודה-מפ"ם):

סלח נא, קיבלתי 15 דקות...

הי"ר ר. הקטין:

חברי-הכנסת כהן-צידון, פנה לוועדת הפירושים.

שלמה כהן-צידון:

לא אפנה לוועדת הפירושים, כי אינני נאיבי, יש לי די שכל כדי לא לפנות לשווא.

אורי אברני (העולם הזה-כוח חדש):

כל מי שפנה לוועדת הפירושים - התחרט על כך.

יוהר הררי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מקווה שגמרת. אני חושב שהבינו מה אתה חושב, ולא צריך כל הזמן לשמוע אותך.

הגענו לעשרים שנה, ואינני יודע אם בנאום היושב-ראש, או בנאומים אחרים, בכל זאת הזכירו כל אותם ידידים וחברים, חברי הכנסת, שעבדו יחד אתנו וחשבו שהם הם הכנסת, כמו שעכשיו יש כאלה שחושבים כך, והם אינם אתנו עכשיו. הם היו מלאי חיים, מלאי רעיונות - אפשר לעבור על כל נאומיהם. וחבל שלא זכו ליום זה. וגם את עובדי הבית אזכיר לטוב.

אגיד רק זאת, ואני משתמש פה במלים של הפרו-פסור ברודצקי שאמר פעם לציונים האמריקנים: האם הייתם אתם מסוגלים להפגין נגד ממשלתכם כמו שהפגנו אנו נגד ממשלת בריטניה? ואמר להם: האם אתם חושבים שאני גאה על כך ומתרברב בזה? צעקו כולם: לא, לא. ואז אמר: אתם טועים, אכן גאה אני ומתרברב. גם אני גאה על כך, שעכשיו עשרים שנה עברה, וזכינו לכך. וממש כמו שאנו רוחשים חיבה כזו לצעירים - נשאלת השאלה: מה הקמצנות הזאת לגבי הקשישים? שמעתי שחשבו שתהיה ארוחה לכבוד אלה שהם עשרים שנה בכנסת. ביטלו זאת; אינני יודע למה. אני הייתי נותן סמל לאלה שזכו לשבת עשרים שנה בכנסת, וגם לאלה שהתחילו עכשיו וסיימו את עשרים השנים בעוד שבע-עשרה שנה. כל זה נמחק, כאילו אינו נחשב; עשרים שנה - כאילו לא היו. ולמרות הכל - אני שמח שזכותי לנאום היום, ואני אומר: שהחיינו וקיימנו והגיענו ליום הזה.

הי"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אונייה.

ברוך אונייה (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בבואי לסקור את עבודת הכנסת במשך שנות קיומה, פונה לבי לאלה

כי אינך רואה אותה, כי אינך מכיר אותה. יש עוד דבר מיוחד בכנסת. לא ידעתי עד כמה הוא מיוחד. נודמן לי מעל במת הוועדה הבין-פרלמנטרית בלונדון, בשנת 1957, להסביר בנאום קצר מה הם הדברים שהכנסת מיוחדת בהם. אמרתי, שהעובדה שלוועדת הכספים יש כל-כך הרבה פריבילגיות מטעם החוק לגבי אישורים של פעולות פיננסיות של הממשלה, הרי זה אחד ההישגים הגדולים של הדמוקרטיה הישראלית. אחרי שירדתי מן הבמה אמרו לי אנשים מפרלמנטים אחרים: בדברך אלה קלעת לנקודה המעניינת אותנו. נו מאוד, כשם שמעניין מאוד את אנשי הפרלמנטים בכל העולם החפשי איזו דרך מצאנו - אנחנו, הכנסת - כדי להבטיח את אי-תלות השופטים, על-ידי מינוים מטעם הנשיא לפי המלצה של ועדת מינויים, שהרוב בה איננו לא ממשלתי ולא פרלמנטרי, אלא של השופטים מבית המשפט העליון ושל עורכי-דין הנבחרים על-ידי לשכת עורכי-הדין. יש הרבה מה להראות לעולם, ואמנם חושב אני שהעולם הפרלמנטרי הלא-יהודי, הלא-ישראלי, מכיר את הדברים. הייתי כמעט רוצה לשלוח חבר כנסת פלוני או אלמוני לאיוה סמינר בין-לאומי...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
לא, לא, לשם נוסעים רק חברים קבועים.

ברוך אזניה (המערך, עבודה-מפ"ם):
אם זה ישנה את לשון הרע הסיטוני שלך לגבי הכנסת, אני מוכן להתחייב שגם אתה תיסע.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
לשון הרע, כאשר הוא אמת, הוא לשון הטוב. כך קבע החוק.

ברוך אזניה (המערך, עבודה-מפ"ם):
חברי-הכנסת תמיר, החמצת את הרגע כשיבדתי על ועדת הכספים. אז ציפיתי שתקרא קריאת-ביניים: "אבל אני אניני שם".

אומר לכם, רבותי: אין לי מה לענות. אענה רק בלשוננו של ידד גדול של ישראל, מי שהיה ראש ממשלת קנדה, מו לסטר פירסון, שפירסם עכשיו מאמר על רפורמה של הפרלמנט בקנדה. במאמר זה הוא אומר שיש לדאוג בפרלמנט לשלושה דברים: א. שישמע קול האופוזיציה; ב. שלא תופרע האפשרות של הקואליציה לפעול, כי היא נקראת על-ידי העם לפעול; ג. ועוד דבר והוא שייך לכנסת השישית - שקול יחיד לא יפריע לעבודת הפרלמנט. אם אני שואל את עצמי היום: האם רק מתוך סיגוריה מושבעת רואה אני את הישגיה של הכנסת, אני לכך: לא, אני רואה גם את חולשותיה, אבל הישגיה עולים על חולשותיה, ויהי רצון שידעיה זו תגיע ותחדור למוחות הנוער בארץ, ולמוח העם בישראל, וממילא יתגאו העם והנוער בכך שהממלכתיות הישראלית הנבססה בצורה חזקה כל-כך בזכות עבודתם של כל הגורמים הממלכתיים, ובראש וראשונה - של הכנסת, כגורם מייצב, מבקר ושומר על זכויות העם ועל תפקידי הממשלה.

היו"ר. הקטיין:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, לדברי תשובה.

זכויותיו של האזרח. כל מקום שדנים בעניין זה, אין חילוקי-דעות לא בין חברי אותה סיעה ולא בין חברי סיעות שונות, עד היכן חוק זה של זכויות וחובות של האזרח קשה לחקיקה במדינה הנמצאת במצור. אף-על-פי-כן אני רואה את הרגע, ואינו רחוק, עת תקום החוקה בישראל, ואז יתעורר ויכוח גדול אם החוקה צריכה להיות נוקשה או גמישה. אני נמנה עם הלומדים מארצות-הברית, שחוקתה נוקשה מאוד, והיא עכשיו מביעה חרטה על נוקשות זו. דעתי היא שחוקה צריכה להיות גמישה. יבוא היום ונחליט על כך.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
איפוא מובעת חרטה, בארצות-הברית?

ברוך אזניה (המערך, עבודה-מפ"ם):
לא מיציתי את כל מה שיצרנו בתחום החקיקה, אבל אני רוצה כי ביום מלאת עשרים שנה לקיומה של הכנסת יידשם ב"דברי הכנסת" שחקיקה של הכנסת היא, ודווקא חקיקה שנתקבלה ביסודה פה אחד, שהקנתה את האופי הסוציאלי למדינת ישראל: חוק הביטוח הלאומי, חוק הגנת השכר, חוק שעות העבודה והמנוחה, החוק על שוויון בשכר לגבר ולאשה, ועוד. ועוד. אני גאה שהחקיקה בדברים אלה היא דווקא על אחריות כולנו, אף כי בכמה פרטים היו חילוקי-דעות. לכן, מה אוכל לעשותי וכי אוכל להתעלם מכל ההישגים ביום חגה של הכנסת? אמנם צריך שתוסבר עבודת הכנסת לעם, ולא תוסבר על דרך "אנטי", ובמלאכת "אנטי-הכנסת" שותפים גם חברים בכנסת ומדי פעם גם עתונים, וחבל. מפני שבמטעים את העם, מסיחים את דעתו מן העובדה שעבודת הכנסת - עבודה רצינית וקשה, שעושים אותה באחריות משותפת חברי כל הסיעות האחראיות בכנסת. עלי לומר שאם חרפה היא שיש שותפות באחריות גם לגבי חוקים פיננסיים בין קואליציה לאופוזיציה - ואני מתכוון לאופוזיציה המסורתית - אני מוכן לשאת בגאווה את החרפה הזאת. אני יודע, אף כי לא הייתי אז בכנסת - אני חבר כנסת רק שמונה-עשרה שנים - , מה היה שיתוף-הפעולה בין הקואליציה והאופוזיציה כאשר צריך היה להחליט על שטרי אוצר ושטרי מקרקעין. אני יודע באיזו אחריות נשאנו בהרבה זמנים קשים, ואני גאה שבכנסת ישראל יש שיתוף-פעולה גדול בין הקואליציה והאופוזיציה, וכל הזעקה השולית: אותנו לא שיתפו - איננה משנה את העובדה של שיתוף-פעולה. לכן אני מבין שהזעקה של השוליים היא המופתית נגד עצם שיתוף-הפעולה הלאומי, הפרלמנטרי, לאו דווקא בתקופת ממשלת הליכוד, אלא מקדמת דנא. אולם אין בדידה, רבותי, אנחנו נוסיף לשאת באחריות משותפת למדינה.

לפרלמנט הישראלי יש שני דברים המייחדים אותו: האחד - המקום הגדול שתופסת בו עבודת הוועדות, וחלילה לי בנאומי זה להמציא, אבל אני טוען שיש לי רגש סלידה מיוחדת כלפי מי שבעצמו אינו עובד בוועדות וממילא טוען שאינו רואה היכן הכנסת עובדת. כבר אמרתי פעם ופעמיים ואומר בפעם השלישית מעל במת הכנסת: מה אוכל לעשות? אם אין עובדים בוועדות בהתמדה, אז אין חשים את הדופק של עבודת הוועדות, ואז שלא במתכוון אתה נהפך לעד שקד כלפי הציבור על חשיבותה של עבודת הכנסת.

ושואל חברי הכנסת האונגר: מה גורל המסקנות הללו? זוהי באמת שאלה. לפי דעתי, הדבר תלוי בנו, בוועדות עצמן, כלומר באיזו מידה תובעת הוועדה, שהניחה מסקנות על שולחן הכנסת, דיון-וחשבון על ביצוע המסקנות. כמובן, לא מיד, אלא כעבור שלושה חודשים או פרק-זמן אחר. אינני חושב שניצוי הממשלה לא יווחו על כך לוועדה ולא יעמידו לביקורת את כל העובדות בקשר לכך, כלומר, באיזו מידה בוצעו המסקנות, התביעות או ההמלצות של אותה ועדה.

אני רוצה לומר מנסיוני שלי ומנסיונה של ועדת הכספים, שאנחנו מניחים על שולחן הכנסת מסקנות על דיון-וחשבון מבקר המדינה - אחרי הדיונים שעורכת הוועדה -, ויש דיווח קבוע על ביצוע אותן מסקנות. אתם יכולים למצוא בדיון-וחשבון של מבקר המדינה מס' 18, בעמ' 666, את מפתח הדיווח של הממשלה לוועדת הכספים על אופן ביצוע המסקנות שאישרה הכנסת. יש תחת ידי החוברת האחרונה של האוצר בשם "דו"ח מעקב אחר ביצוע הצעות ועדת הכספים". כאן נאמר מה נעשה, מה עדיין לא נעשה, איך נעשה ומתי יעשה. מבקר המדינה עצמו, בגוף הדין-וחשבון שלו, כולל גם מה בוצע ומה לא בוצע. על כל פנים, מחובת האוצר לדווח מה עשה על מנת לבצע את מסקנות ועדת הכספים, ולפי דעתי דבר זה חל או יכול לחול על כל ועדה אחרת של הכנסת. אם תדרוש הוועדה דיווח כעבור תקופה מסוימת - כי אי-אפשר לדרוש זאת כעבור יום -, אינני רואה סיבה שהממשלה לא תיענה לכך, ואני ממליץ על דרך זו. אינני יודע אם כבר בכנסת הזאת יעשה הדבר, אף כי ייתכן שכדאי לנסות. אני יודע איזה עמל רב משקיעות הוועדות, כגון ועדת הפנים או ועדת השירותים, בדיון על כל מיני נושאים פוערים וחיוניים, שהועברו אליהן עקב הצעות לסדר-היום. לאחר מכן מציאות הוועדות מסקנות על שולחן הכנסת, ולדעתי צריכה הכנסת כולה להתייבץ לימין אותה ועדה על מנת שהממשלה תדווח מה נעשה בעקבות אותן מסקנות, ואולי יהיה צורך בביקורת נוספת אם לא נעשה די, אם לא נעשה בצורה הנכונה, וכו'.

רצוני להתעכב בכמה מלים על סעיף אחד בתקציב - אירוח, ושיגור משלחות. לדעתי, ברכה גדולה צפונה למדינה בסעיף זה. אירוח אורחים או שיגור משלחות לחוץ-לארץ, בין לוועדות פרלמנטריות בין-לאומיות ובין משלחות לצורך לימוד, סיורים וכו' - ברכה גדולה צפונה בהם. אני רוצה להזכיר שחברי הכנסת בהיר הציע הצעה בעניין זה, שהדבר יקבל ביטוי גם בתקציב עצמו, אולם לגבי התקציב הזה לא יכולנו לעשות זאת. אני יודע מנסיונה של המשלחה הקטנה של חמישה חברי ועדת הכספים, אשר הוצאותיה הסתכמו ב-26,000 לירות, לפי דברי סגן שר האוצר מעל הבמה הזאת, אני יודע על חסכון ראשון שהביאה הוועדה הזאת - בעקבות כל מיני חוברות, שאין לי ברע זה זמן להסביר את עניינן - בסכום של 250,000 לירות. אנחנו יכולים להביא לפרלמנטים אחרים מנסיונו שלנו, שאמנם אינו אלא נסיון של עשרים שנה, אבל הוא חשוב מאוד, וגם הם רוצים ללמוד מאתנו, כפי שגם אנחנו יכולים ללמוד מהם בכמה וכמה תחומים.

אולי אומר כאן דבר אישי במאמר מוסגר. אמנם

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נבכדה. רק מיעוט ממשפחת העמים חי במשטר פרלמנטרי דמוקרטי. בתוך המשפחה הזאת, הפרלמנט שלנו הוא מן הצעירים. אחד הקריטריונים למידת היעילות של הפרלמנט שלנו הוא: השוואה עם פרלמנטים אחרים, ותיקים הרבה יותר מאתנו.

היתה לנו - לחמישה חברי כנסת - הזדמנות להיפגש עם אנשי הפרלמנטים, לשבת אתם בחדר ועדת הכספים זמן ממושך, לחקור וללמוד. כאשר אמרתי אתמול שהוויכוח הפרלמנטרי ותלותה של הממשלה בכנסת הם מן הסבירים ביותר, אמרתי זאת תוך השוואה - כי אין דברים אבסולוטיים - עם מה שקיים בעולם הדמוקרטי החפשי. אני מדבר על אירופה, לא על ארצות-הברית, שם השיטה שונה לגמרי.

אני יכול לומר - אולי בעקבות דברי חברי הכנסת אוני - שהיה רצוי להעתיק רבות מן השיטות שלנו לפרלמנטים הוותיקים בכמה ארצות. כאשר אני אומר דברים אלה, אין רצוני להסתיר את הליקויים או ללמד סניגוריה מוחלטת על הקיים בפרלמנט שלנו. רבים הדברים שיש לתקן, לשפר ולקדם, כאשר חזרנו מן השליחות, חמישה חברים של ועדת הכספים, המלצנו על כמה דברים, אלא שבתקופה זו של המושב האחרון של הכנסת ספק אם ניתן להגשימם. בכל זאת, כחומר לכנסת הבאה - אולי גם בכנסת הזאת, אם יהיה רצון לעשות כן - כדאי וכדאי לקבל את ההמלצות.

אתייחס לדברים שאמר פה חברי הכנסת האונגר וכן לדברים שאמר חברי הכנסת גוברין - עניין המומחים בכנסת. דובר על כך שמומחים יעמדו לרשות הוועדות והכנסת. אין כל קושי לקיים דבר כזה. דיווחנו ליושב-ראש הכנסת וגם פנינו ליושבי-ראש הוועדות, שרצוי שבכל ועדה של הכנסת יהיה מוזכר בעל השכלה, רצוי בעל השכלה רחבה ולא רק השכלה מקצועית בתחום מסוים. לו היו לנו חמישה עשר מומחים כאלה לפחות, היו הם מהווים מנגנון מקצועי, שהיה עוזר לחברי הוועדה, לחברי הכנסת וליושבי-ראש בניהול העניינים, אולי יותר ממומחים הבאים מגופים אחרים. זהו אחד הדברים שמצאנו בוועדות של פרלמנטים אחרים. להיות מוזכר ועדת-משנה בפרלמנט - זהו שיא הקריירה הציבורית. רואים בזה דבר גדול. אנשים ממשד החוץ, ממשד האוצר וממשד החינוך שואפים לעבוד כמזכירי - לא של ועדה, אלא של ועדת-משנה. אני רוצה לציין בסיפוק, שמוזכר ועדת הכספים הוא ברמה אירופית. היינו באירופה ופגשנו עם מנגנונים של ועדות. אפשר להגשים זאת, חברי הכנסת האונגר. כאשר אמרתי שבתקציב שלנו אנו נוהגים חסכון בדברים השייכים למהות העבודה, לכך התכוונתי. אין כל קושי. אין קושי שהכנסת תאשר תקציב על מנת שבכל ועדה יהיה מוזכר בעל ידע, בעל השכלה, בעל שיעור-קומה, שיעור כלכלי. זאת אפשר להגשים. המלצנו על כך, כי מאוד התרשמנו מן המנגנון הזה.

אגע עכשיו בנושא שני בעקבות הערה של חברי הכנסת האונגר. הוא נגע בשאלה מאוד חשובה: מניחים על שולחן הכנסת מסקנות של ועדות; הוועדה משקיעה בזה עבודה רבה - דיון, שמיעת נציגים של גופים שונים, ולבסוף באה לכלל מסקנות;

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
לא יהיו סיעות יחיד, אני מקווה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

בסוף אני דוחה את ההצעה הזאת אשר מדי פעם חוזרת, שתשלם משכורת לחברי הכנסת בהתאם לישיבתם כאן, באולם הזה. לפי הגיון זה, לפי ההתפתחות האימאננטית של הרעיון הזה, אלי נצטרך לשלם בוני-סיים לפי מספר השאלות שכל אחד מאחד מגיש, כי הרי זה מאמץ עצום. אולי נעשה זאת גם לגבי שאלות נוספות. נצטרך לקבוע דרגה מעניינת מאוד של בונסים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אתה נגד שכן עידוד? בשאר המקצועות אתה בעד שכן עידוד.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אינני חושב שמישהו יקבל הצעה זו ברצינות. אני חייב לומר שאילו היה הציבור בארץ מבקר בכנסת בשעות הבוקר, היה מקבל רושם אחר על עבודת הכנסת. לו אפשר היה—ואנו מוכרחים לוותר על אפשרות זו למען עבודת הכנסת—להכניס את הציבור המבקר כאן ביום רגיל בין השעות 8.00 עד 13.00 לקומת הוועדות ולשתף אותו בעבודה...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
הצענו זאת.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אתה רוצה בנוסח חיים אמריקני בארץ. אינני רוצה בכך, אינני מעוניין בחיקוי הזה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
רק בכספי המגבית.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אני מחפש את השיטה האירופית, היא קרובה ללבי מן השיטה האמריקנית. שם אין כדבר הזה. לו אפשר היה להביא את הציבור לכאן בשעות אלה, היה זה משכנע. אני יודע זאת מן הנסיון של אסיפות והסברות, אבל הדבר איננו מתקבל. אנו צריכים במידה מסוימת להתחשב בעובדה שאיננו יכולים לשכנע את הציבור בהסברים מדוע אין יושבים רבים מחברי הכנסת באולם המליאה. הדברים שאמר חבר הכנסת הררי נכונים. כולנו צריכים לעשות מאמץ, אמנם לא שישבו באולם מאה חברי כנסת, אבל חשוב שישבו יותר חברי כנסת מכפי שיושבים כיום. עם זאת עלי לציין שבכנסת הזאת ההשתתפות גדולה יותר מאשר בכנסות הקודמות.

בהקשר זה אני רוצה לספר על חוויה שהיתה לי בעת ביקורי באנגליה. בעת הביקור בפרלמנט הבריטי, יחד עם חברי הכנסת צור, שורש, שם-טוב ובודי, שאלתי מדוע האולם של הפרלמנט הבריטי הוא כל-כך קטן, וכיצד יכולים להיכנס אליו 625 חברי פרלמנט. על כך השיבו לי, שכאשר נהרס הבניין של הפרלמנט הבריטי הוציע צ'רצ'יל לבנות את האולם במתכונת קטנה כדי שלא יראו שהוא ריק.

בסיום דברי אני רוצה לומר שאין ספק שעלינו לשפר את עבודתנו. אינני יודע אם נוכל לעשות זאת בחודשים הקרובים, אבל הכנסת חייבת לשפר את

כבר התחלתי עם חברי הכנסת ברשמים שלי מן הביקור בחוק-לארץ ולא אחזור על כך, אך אותה בעיה של היעדרות מאולם המליאה מעסיקה גם פרלמנטיסטים אחרים, וגם הם אינם מוצאים לה פתרון רצוי, וגם שם מתלבטים באותן הבעיות.

בסוף דברי אני רוצה להעיר עוד שתי הערות. אינני חושב, חברי הכנסת, שהמיעוט בכנסת—שאני מבין כי איננו מרוצה מפני שהוא מיעוט—הוא מקופח, ואינני חושב שהרוב בכנסת אינו מאפשר למיעוט לקבל מה שמגיע לו. יש האומרים שיתכן וניתן למיעוט יותר מן המגיע, אבל אינני מצטער על כך. על כל פנים, אין לו סיבה להתאונן.

עקיבא גוברין (המערך, עבודה—מפ"ם):
המיעוט מתלונן על שאיננו רוב.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

זאת אמרתי. אבל לא אוכל לעזור למיעוט לגדול, וברי שגם הכנסת הזאת לא תוכל לעשות זאת. יש בוחר והוא יקבע. אבל על סמך הנסיון שיש לנו, על סמך הנסיון שנצטבר בכנסת, אני קובע שיש הקשבה למיעוט והחשבה של המיעוט, והזכויות שניתנו לו בלי ספק מצביעות על ההגיונות שיש בכנסת, הגיונות שהיא לזכותו של הרוב.

התנהל ויכוח גדול בכנסת ובוועדות שלה בשאלה מה זו סיעה. אני רוצה לומר לחברי הכנסת כהן-צידון, שהיו הצעות שונות—של מי שהיה חבר הכנסת פנחס רוזן, של ברי-החדה המנוח, של חבר הכנסת הררי ואחרים—, אך איש לא הוציע בשום דיון שחבר כנסת אחד יהיה סיעה.

שלמה כהן-צידון:
מסכים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

עניין זה נשאר פתוח, אם כי נקבעו כמה דפוסיים. אמנם לא בתקנון. זוהי בעיה אם יחיד יכול להיות סיעה. אבא אורח, זהו נושא סוציולוגי מעניין, אם יחיד יכול להיות סיעה. סוף סוף, סיעה הרי זו מסגרת של שניים לפחות, כדי שיוכל כל אחד להימלך בדעת חברו.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
אבל יש מי שאומר "אנחנו".

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אין זה קובע הרבה, כי ה"אנחנו" הזה אינו קיים. "אנחנו" קיים באיזה מקום בקבוצות חברים שיש בכנסת, אבל "אנחנו" אינו יכול להיות אחד.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בכנסת יש חמישה מיני סיעות יחיד, כפי שנוח לדבר.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אינני רוצה לקבוע את דעתי בעניין זה, אבל זוהי בעיה שהכנסת השביעית לא תוכל להתעלם ממנה, ואם רוצים עבודה תקינה ויחסים תקינים, היא תצטרך פעם לקבוע זאת.

— חוק התקציב לשנת 1969/70 (קרגמן, ש. תמיר, גרוס, הקטין); חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין) (הקטין, אבנרי) —

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):
זוהי ועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון
ועדת הכספים.

הצרכים רבים, ויש אפשרויות רבות לשיפור עבודת
הכנסת הן במליאה הן בוועדות. אין לי כל ספק שנוכל
לעשות משהו בכיוון זה בחודשים אלה, ואם לא — אנו
משיאים לכנסת השביעית ירושה גדולה ועשירה, גם
פרובלמטיקה שהיא תצטרך לטפל בה.

אני מבקש לאשר את תקציב נשיא המדינה ולשכתו
ואת תקציב הכנסת בקריאה שנייה.

היו"ר ר. הקטין:

תם הדיון על תקציב נשיא המדינה ולשכתו ותקציב
הכנסת. שמענו את הנמקת ההסתייגויות ואת דברי
התשובה למסתייגים. עכשיו נעבור להצבעה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):
סיעת המרכז החפשי הודיעה שהיא מוותרת על
הסתייגויותיה לתקציב נשיא המדינה ולשכתו.

ה צ ב ע

סעיף 01 — נשיא המדינה ולשכתו —
נתקבל.

סעיף 01 — נשיא המדינה ולשכתו —
הכנסה מיועדת — נתקבל.

היו"ר ר. הקטין:

אנו מצביעים על סעיף 02 — הכנסת.

ה צ ב ע

התיקונים א—ה של חברי הכנסת ש. תמיר
לא נתקבלו.

התיקון של חברי הכנסת מ. וילנר
לא נתקבל.

התיקונים א—ה של חברי הכנסת א. אבנרי
לא נתקבלו.

התיקון של חברי הכנסת ש. מיקוניס
לא נתקבל.

סעיף 02 — הכנסת — בנוסח הוועדה
נתקבל.

היו"ר ר. הקטין:

סיימו את ההצבעה על תקציב נשיא המדינה
ולשכתו ותקציב הכנסת לשנת 1969/70 בקריאה שנייה.

עבודתה. נשמעו כאן דברים של ממש שיש לתת עליהם
את הדעת. צריך לשפר את העבודה ולייעלה, ואני חושב
שכך אמנם ייעשה מתוך גישה קונסטרוקטיבית לביקורת
הפנימית.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת סרלין שהוא לא צדק
באמרו, שלמעשה הממשלה עושה מה שהיא רוצה.
הדבר איננו נכון, ואני מצטער שאני צריך לומר זאת
לחברי הכנסת סרלין, שהוא חבר כנסת ותיק ממני.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

חברי הכנסת סרלין איננו באולם. איש מחברי
סיעתו איננו נוכח כאן.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אמרתי לו זאת אתמול, ואני חוזר ואומר זאת
עכשיו, ואגיד לו זאת בכל הזדמנות. אינני מחפש אידיילה,
יש מאבקים בוועדות בין נציגי הממשלה לבין חברי
הוועדה בעניינים שונים. מתנהל מאבק עד שהממשלה
משיגה אישור או שאיננה משיגה אותו. הממשלה זקוקה
לאישור של הכנסת בתחום התקציב, בכל העברה מסוימת
לסעיף, אפילו של לירה אחת, דבר שאינו קיים בשום
פרלמנט. תקנות רבות של הממשלה טעונות אישור
מטעם הוועדות. אם הכנסת מאשרת או איננה מאשרת
את הצעות הממשלה, זו שאלה אחרת. דומני שהכנסת
מאשרת את ההצעה כאשר היא חושבת שהממשלה
צודקת. אבל הסמכות לאישור קיימת, ובמקרים לא
מעטים הממשלה איננה משיגה מן הכנסת את מה
שהיא תובעת ממנה.

אני רוצה לומר שגם בתחום הבטחון 38 חברי
כנסת — 40% מכלל חברי הכנסת בלי השרים —
משתתפים בבירור ובבדיקה של תקציב הבטחון על
כל פרטיו ועל כל מה שיש בו, ושום דבר איננו נעלם
מעניהם.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אתה יודע יפה שהבדיקה שטחית ביותר. בסך הכל
מתקיימות מעט מאוד ישיבות שדנים בהן על תקציב
הבטחון.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

חברי הכנסת תמיר, אינני רוצה לעשות אתך
חשבונות מעל במה זו. אני אומר שאותם 40 חברי
כנסת משתתפים בדיון, ובדרך זו נבדקים הפרטים
במידה מקסימלית.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

40 חברי כנסת חברים בוועדה?

ד. חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), תשכ"ט—1968 *

(קריאה ראשונה)

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד הישיבת ראש, כנסת נכבדה. מדברי ההסבר
של שר המשפטים, בהביאו את הצעת החוק לאישורה
של הכנסת, אני למד כי המניעים העיקריים להגשת חוק
זה היו בעיקרם אסתטיים ואדמיניסטרטיביים. בעיני

היו"ר ר. הקטין:

אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק איגודי
מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), תשכ"ט—1968,
קריאה ראשונה, המשך הדיון. רשות הדיבור לחברי
הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי הכנסת אברמוב.

בין בעלי זכויותיה, בלי לשלם אגב כך פרוטה אחת למס הכנסה. יוצא שבעלי הזכויות חילקו את רווחי החברה בלי לשלם אגורה אחת למס הכנסה, בעוד שאילו היו מעבירים את נכסי החברה לשמם, שלא על-פי חוק זה, היה פקיד השומה רואה העברת הרכוש כמימוש נכסים וחלוקת רווחים לבעלי הזכויות.

אינני מתנגד לרעיון האסתטי והאדמיניסטרטיבי הנעוץ ביסוד החוק. הוא אפילו רצוי. יש לעודד בעלי חברות החזקה להעביר את הנכסים לשם בעלי הזכויות בחברה. בדומה לאפשרות שניתנה בשעתו, מיד לאחר שנתקבל חוק מס שבח מקרקעין. אבל אני מתנגד לרעיון הכפייה, כפי שהוא מובע בהצעת החוק, מה גם שכפייה זו פוגמת למעשה באמת.

אם יש קשיים עקב קיומן של חברות אלה במשך רשם החברות, אפשר לפתור בעיה זו בנקל: לחייב כל חברה להצהיר על רכושה, לסווג בנפרד חברות שהן איגודי מקרקעין, ואם בכלל יש צורך בסנקציה - ולשאלה העקרונית הזאת עוד אשוב בהמשך הדברים - הרי סנקציה זאת יכולה להיעשות בדרך של הגדלת האגרה השנתית לחברות שתסווגנה כחברות החזקה.

או, למשל, אבסודד אחר המקשר בחוק מס שבח מקרקעין. פלוני רכש נכס מקרקעין בשנת 1935. בשנת 1955 החזיר נכס זה, לתקופה של אלף שנים, ובתמורה, לחברה בשליטתו. היום הבעלות הערטילאית אינה שווה מאומה. אם יש מה למכור בנכס זה, הרי רק את החכירה. כתאריך הרכישה ייחשב לצרכי מס שבח תאריך רישום החכירה. לפי הצעת החוק תבטל החכירה, כי פלוני אינו יכול להיות המחזיר והחוכר בעת ובעונה אחת, ויצא כי תאריך הרכישה של הנכס, אם יחליט למכרו - יהיה בשנת 1935, ומובן שבכך יצאו שלטונות מס הכנסה מקופחים.

אבל קיימת, כמובן, גם הבעיה העקרונית. ההצעה, כמות שהיא, סותרת את עקרון חופש ההתארגנות וחופש צורת ההתארגנות. העקרון המשפטי, העומד ביסוד דיני החברות, הוא העקרון של הפרדה בין החברה לבין בעלי מניותיה. האישיות המשפטית של החברה אינה זהה עם אישיותם של בעלי מניותיה. ההצעה הנוכחית באה לבטל עקרון זה וגם, כמובן, את הישגי האנונימיות שבחברות. זכותי להיות בעל נכס בלי לגלות את שמי. (האנונימיות בחברה יכולה להיות בהשתתפות ובשליטה עליה).

בדרך כלל, בחברה - מנהלי החברה הם השולטים על רכושה. קיימים כללים של הצבעות, רוב וכו'. רבים קנו רכוש מתוך מגמה לאפשר להם שליטה בצורה מעין זו.

עתה מוצע לחלק את הרכוש בין בעלי הזכויות בחברה. יוצא, שאם קודם יכול היה הדירקטוריון של חברה להחליט למכור את הרכוש, הרי עתה עלה לא יוכל לעשות זאת, מכיוון שיהיה תלוי באחד הבעלים, אשר לו 1 חלקי מיליון בחברה הנדונה. החברה היא המכשיר האידיאלי של החזקת רכוש השייך לאנשים רבים.

לא אחת יקרה שמעניקים בחברת החזקה מניות לילדים ונכדים, אך מקנים שליטה בלעדית למנהלים לתקופות-זמן ממושכות ולעתים אף לכל ימי חייהם.

הממשלה אין זה אסתטי כי מגדש, דירה, או נכס אחר מסוג זה, יהיו רשומים בשם חברת דירה, חברת בית, חברת מגדש וחברת פרדס. חברות מוקמות למטרות מסחריות, ולא להחזקת רכוש. הפגם האסתטי נעוץ גם בכך שאין אפשרות לאורח לדעת בבירור מי הם בעלי הזכויות בפועל של נכס כלשהו.

הקושי האדמיניסטרטיבי נעוץ בעיקר בחובות שמטילה חברה על מנהליה, הצורך בהגשת דינים וחשבוניות לרשם החברות, סירבול ההליכים וכו'.

כאן באה ההצעה - ובאופן לא כל-כך אסתטי קובעת דבר והיפוכו. כי חברת החזקה, אשר מעולם לא היתה חברה מסחרית, אשר נוסדה מלכתחילה למטרות בלתי-מסחריות - חברה זו תיחשב, החל מתאריך מסויים, לחברה מסחרית לכל דבר, בניגוד למצב לאמיתו, ובעלי המניות שבה ייחשבו לסוחרים, וכל טרנסאקציה, כמעט כל דיספוזיציה שתיעשה על-ידי החברה או מי מבעלי מניותיה, לגבי נכסי החברה, תחייבם במס הכנסה כאילו היו סוחרים קרקעות.

סנקציה כה חמורה - על שום מה? פיקציה כה בלתי-טבעית - על שום מה? מצד אחד רוצים להיפטר ממצב מלאכותי, ובמקומו יוצרים מצב מלאכותי אחר, וזה בחוק המקשה על הליכי ההעברה, כפי שעוד יוברר להלן.

דרך אגב, אני רוצה להעיר שכמדומני היה הדיון על חוק זה רשום בסדר-היום, ותמהני ששר המשפטים ואיש מעובדי משרדו לא מצאו לנכון להיות כאן. אמנם זה נושא משעמם לרבים, גם אותי, אבל זהו חוק חשוב מאוד. תמהני על היחס של משרד המשפטים.

שלמה כהן-צידון :
הם יקראו את הסטנוגרמה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :

זה נכון כמו הרבה דברים שנאמרו היום בבית הזה. החוק, בניסוחו הנוכחי, מביא לידי תוצאות שספק אם מגישי ההצעה המונוניים בהן חברה פלוגית אינה "איגוד מקרקעין" במובן חוק מס שבח מקרקעין. יש לה, בנוסף למשרדה, למבנה בית-החרושת שלה, מלאי ומכונות. לימים מחליטים בעלי החברה למכור את הציוד והמלאי, נשארים בבעלותה נכסי דלא נידי בלבד. לפי סעיף 11 להצעת החוק הנפכת החברה לאחר תחולת החוק החדש ל"איגוד מקרקעין", וכשתבוא למכור את נכסי דלא נידי שלה, יראה כסוחר מקרקעין. נניח שכל זה יתחיל שנה ויום לאחר שיתקבל החוק המוצע. כשתישאר החברה עם נכסי המקרקעין שלה לא תוכל להעבירם לבעלי מניותיה, לפי החוק המוצע, כי המועד לכך חלף.

או, מצב הפוך: חברה פלוגית החליטה שלא לחלק דיבידנדים לבעלי מניותיה, מטעמים של חסכון במס הכנסה. את הרווחים שצברה השקיעה ברכישת מקרקעין, בנימוק של הרחבת שטח בית החרושת אשר בבעלותה, או ברכישת משרדים, כדי שעסקי ההנדסה שאותם היא מנהלת יתנהלו ביתר נוחיות. נגיד שזוהי חברת מהנדסים. בנקל יכולה החברה, מיד עם התקבל חוק זה, להיפ-טר מכל הדינר, למכרם, או אפילו להעבירם לחברה אחרת, ולחלק את נכסי המקרקעין על-פי חוק זה

— חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין) (אבנרי); החלטות בדבר אישור הוראות בצווי-
שעת-חירום ובצו תעריף המכס והפטור (הקטין, שורש) —

אמנם לא יגבו 4.5% כאגרת העברת מקרקעין, אבל יגבו אגרה, והאגרה תכניס כסף. אגב, אין שום מלה בהצעה על אי-גביית מחצית האגרה, המיועדת לרשויות המקומיות. על החברות מטיל ההסדר המוצע קושי נוסף בכך שהוא מאלצן לסלק חובות של מסים, שבהרבה מקרים הצטברו לסכומים גיכרים. זה מצד אחד, ומצד שני אינו מבטיח פתרון נאות לנושי החברות. יש דמו בדברי ההסדר לכך שאם יצהירו המנהלים הצהרות בלתי-מדויקות, כי אז יחוייבו הם אישית בחובות החברה. אבל אין כל הצדקה לחייב מנהלים אלה בתשלום חובותיה של החברה. ומאידך גיסא, חברה רוצה לנהוג בהתאם להסדר המוצע, אך אינה יכולה לסלק את חובותיה בתוך 12 חודשים — מה הדין אז? יש למצוא הסדר אשר יאפשר שיעבוד הרכוש המועבר לטובת הנושים, בלי לחייב בכך אישית את בעלי הזכויות עצמם.

עכשיו נגיה כי נושים, או מעוניינים אחרים, הצליחו למנוע העברת רכוש החברה לבעלי זכויותיה. מה הדין אז? מדוע תיהפך החברה לחברה מסחרית? יש לי הרבה מה להוסיף על נושא זה, כי הוא נושא מורכב, אך הזמן אינו מאפשר לי לעשות זאת. אני רק רוצה לציין למען הפרוטוקול, שאני מברך את שלושת חברי הכנסת ויושבת-ראש הישיבה שנשארו באולם, והיתה להם הדמנות לשמוע דברים אלה.

על יסוד אפשרות זו הועבר רכוש רב לחברות החזקה, והנה עתה באים להרוס הכל במחיידי. השליטה הקנתה למנהלים את האפשרות למכרן ולעתים גם לקבל משכורת נאותה, ויסתה יחסים בין בני משפחה וכו', ועתה נוצרת אפשרות לשלול הסדר זה, לערער יחסים בתוך משפחות, אם על-ידי הצורך בהתדיינות משפטית על מנת לקבוע את זכויות המנהלים אשר להם אין כל מניות בחברות, אם על מנת לקבוע אפשרות להמשך השליטה, למרות העברת הזכויות לבעלי המניות. זוהי התערבות בלתי-מוצדקת ושרירותית בחופש ההתארגנות וצורתה.

אומרים לנו שצריך להסדיר עניין זה לגבי חברות מקרקעין. אך מדוע להבחין בין חברת מקרקעין לחברות החזקה אחרות? ואם מבטלים את ההבחנה בין כל סוגי חברות החזקה, מדוע לא לבטל הפרדה זו מחד לגבי בתי-חרושת, מפעלים וכו', לנוכח צרכי החולפים של אוצר המדינה? מחר יחליט האוצר כי מפעל-ים מאוגדים בחברות משיגים טובות-הנאה במס הכנסה — ואז יבוא האוצר ויזום חוק לביטול האפשרות לניהול עסק מסחרי באמצעות חברה.

החוק המוצע הוא גם מקור לסכסוכים עד אין קץ לגבי מהות השליטה בחברה. הדבר יטיל עומס עצום על משרדי רשמי המקרקעין בכל רחבי הארץ. מובן שבשביל האוצר ההסדר המוצע הוא עסק.

ה. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצווי-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקונים מס' 4, 5), תשכ"ט—1968; 2. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 95), תשכ"ט—1968 *

צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1968, מתייחס למוטות ברזל עגולים שקטרם פחות מ-30 מילימטר. לפי הצו המקורי היה ברזל עגול טעון היטל לפי חישוב מיוחד, ונגבה למעשה היטל של 50 לירות לטון. כעת תוקן הצו המקורי כך, שברזל של 30 מילימטר — שאינו מיוצר בארץ והמשמש לבנייה — פטור מהיטל, וההיטל בשיעור של 50 לירות לטון הוטל רק על ברזל שקטרו קטן מ-30 מילימטר. יחד עם זאת הובהר כי גם מוטות ברזל עגולים, אשר קטרם פחות מ-30 מילימטר, יהיו פטורים מהיטל אם יוכח להנחת דעתו של גובה המכס, כי עברו תהליך של משיכה, לייצור חוטים, מסמרים וכו' בלבד. למעשה אין מאשרים רשיונות יבוא לגלילים שקטרם פחות מ-30 מילימטר למטרות בנייה, הואיל וקוטר זה אינו תואם את התקן הישראלי הקיים. ההיטל של 50 לירות יש בו איפוא למנוע שימוש בגלילים מן הסוג הנידון לבנייה בניגוד לתקן הבנייה הקיים.

הצו השלישי הוא צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראות שעה מס' 95), תשכ"ט—1968. עיקר התיקונים בו נובעים מהטלת מכס על

היו"ר ר. הקטין:

הכנסת תעבור לסעיפים כ"א, כ"ב, כ"ג בסדר-היום: החלטות בדבר אישור הוראות בצווי-שעת-חירום ובצו תעריף המכס והפטור, תשכ"ט—1968. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שורש, בשם ועדת הכספים.

שמואל שורש (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנני להביא, בשם ועדת הכספים, שלושה צווים, שאושרו בוועדה פה אחד ובלי הסתייגויות.

צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 4), תשכ"ט—1968, דן בצמר כבשים או טלאים בלתי-מונפץ ובלתי-סרוק. לפי הצו המקורי היה צמר כזה טעון היטל בשיעור של 80 אגורות לכל 3.5 לירות של הערך, אולם אם הוכח להנחת דעת המשרד, כי הצמר שימש לתעשיית טופסי צמר, היה רק בשיעור של 18 אגורות לכל 3.5 לירות של הערך. הואיל והכוונה היתה לקבוע את ההיטל בשיעור המוקטן על צמר בלתי-רוחץ בלבד, צריך היה להבהיר זאת במפורש, ודבר זה נעשה בצו המובא לאישור.

– החלטות בדבר אישור הוראות בצווי-שעת-חירום ובצו תעריף המכס והפטור (שורש, הקטין, אבנרי) –

היו"ר ד. הקטין :

נעשה כבקשתך.

ה צ ב ע

בעד ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו

שעת חירום (שיעור תשלום חובה)

(תיקון מס' 4), תשכ"ט–1968 — 7

נגד — 0

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום

(שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 4),

תשכ"ט–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום

(שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 5),

תשכ"ט–1968, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף

המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת

שעה מס' 95), תשכ"ט–1968, נתקבלה.

היו"ר ד. הקטין :

הישיבה הבאה של הכנסת – מחר בשעה 11.30.

ישיבה זו נעולה.

מוצרים שונים במסגרת החשיפה ובעקבות המלצות הוועדה להגנה על תוצרת הארץ. כן כולל הצו תיקון שמטרתו היתה לבטל את שיעור המס הנמוך החל על מנועים, המשמשים להחלפת מנועים שיצאו מכלל שימוש באמבולנסים, במכוניות הבנויות במיוחד להובלת אשפה, ובמכוניות המשמשות בחפירות ארכיאולוגיות ובמכוניות כיבוי, וכן על מנועים בלתי-שלמים שתפוסת בוכנותיהם עולה על 4,900 ממ"ק ואינה עולה על 5,400 ממ"ק, שיובאו באישור משרד התחבורה להחלפה.

ועדת הכספים לא קיבלה את דעת האוצר בנוגע לביטול שיעור המס הנמוך החל על מנועים להחלפה מן הסוג האמור. לפיכך פירסם האוצר ביום 21 בינואר 1969 צו מתאים שהחזיר את המצב לקדמותו. על מנועים אלה יוסיף לחול איפוא שיעור המכס של 50%.

היו"ר ד. הקטין :

אנו עוברים להצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה–כוח חדש) :

בהצבעה על הצו הראשון אבקש למנות את הקולות.

הישיבה ננעלה בשעה 19.50.